

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA**

Viktorija TAMULIENĖ

**AB „DVARČIONIŲ KERAMIKA“ 2006 – 2011 M.
VEIKLOS FINANSINĖ IR DARBO NAŠUMO ANALIZĖ
BEI PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2013

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EKONOMIKOS KATEDRA

Viktorija TAMULIENĖ

**AB „DVARČIONIŲ KERAMIKA“ 2006 – 2011 M. VEIKLOS
FINANSINĖ IR DARBO NAŠUMO ANALIZĖ BEI
PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas
Ekonomika (L100)

Darbo vadovė:
doc. dr. Rasa Balvočiūtė

Teigiu, kad magistro darbas, kurį teikiu ekonomikos studijų krypties magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas.

(Studento parašas)

Šiauliai, 2013

SANTRAUKA

Viktorija Tamulienė

AB „Dvarčionių keramika 2006 – 2011 metų veiklos finansinė ir darbo našumo analizė bei perspektyvos

Magistro darbas

Magistro darbe finansinė ir darbo našumo analizės bei prognozavimo teoriniai aspektai išnagrinėti remiantis Lietuvos bei užsienio autorių mokslinės literatūros šaltiniais. Atlikta AB „Dvarčionių keramika“ balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų dinaminė bei struktūrinė analizė. Siekiant įvertinti įmonės finansinę būklę, apskaičiuoti pelningumo, likvidumo, veiklos efektyvumo rodikliai bei identifikuotos pagrindinės problemos iš kurių pagrindinė yra per didelis sąnaudų lygis. Įvertintas darbo našumas ir nustatyti labiausiai jį įtakojantys veiksniai. Konstruktyviojoje, trečiojo darbo dalyje, įvertinta įmonės parduotos produkcijos savikainos, pardavimų pajamų ir transporto sąnaudų priklausomybė nuo kitų (nepriklausomų) kintamųjų ir atlikta sąnaudų prognozė bei numatytos veiklos perspektyvos. Patvirtinta autorės suformuluota hipotezė, kad „Dvarčionių keramika“ siekdama išvengti veiklos nuostolių turi mažinti pardavimų sąnaudas.

SUMMURY

Viktorija Tamulienė

LC “Dvarčionių keramika” 2006 – 2011 year activity financial and labor productivity analysis and perspectives

Master's work.

Master's work financial and labor productivity analysis and prediction theoretical aspects examined in the light of Lithuanian and foreign scientific literature. Done „Dvarčionių keramika“ balance sheet and profit (loss) statements and dynamic structural analysis. To evaluate the company's financial condition, the calculation of profitability, liquidity, performance indicators, and identified the main problems of which the main is too high level of costs. The estimated labor productivity and to identify the most influencing factors of it. In constructive, the third part, estimated company's the cost of output, sales revenue and the cost of transport dependence on the independent variables and performed cost forecast, and provide an operational perspective. Approved by the author formulated the hypothesis that „Dvarčionių keramika" in order to avoid losses has to reduce the sales costs.

TURINYS

ĮVADAS.....	8
1. FINANSINĖS ANALIZĖS IR DARBO NAŠUMO TEORINIAI ASPEKTAI.....	10
1.1. Finansinės analizės esmė ir reikšmė.....	10
1.2. Finansinės analizės tikslai, uždaviniai ir šaltiniai.....	12
1.3. Techniniai finansinės analizės būdai.....	15
1.4. Finansinės analizės rūšys.....	19
1.5. Santykiniai rodikliai.....	22
1.5.1. Pelningumo santykiniai rodikliai.....	23
1.5.2. Mokumo santykiniai rodikliai.....	25
1.5.3. Veiklos efektyvumo santykiniai rodikliai.....	26
1.6. Darbo našumo ir jį įtakančių veiksnių analizė.....	27
1.7. Prognozavimo esmė ir metodai.....	33
2. AB „DVARČIONIŲ KERAMIKA“ VEIKLOS FINANSINĖ IR DARBO NAŠUMO ANALIZĖ.....	36
2.1. AB „Dvarčionių keramika“ veiklos apibūdinimas.....	36
2.2. AB „Dvarčionių keramika“ finansinių ataskaitų dinaminė analizė.....	38
2.2.1. Turto dinaminė analizė.....	38
2.2.2. Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinaminė analizė.....	39
2.2.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos dinaminė analizė.....	41
2.3. AB „Dvarčionių keramika“ finansinių ataskaitų struktūrinė analizė.....	43
2.3.1. Turto struktūrinė analizė.....	43
2.3.2. Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūrinė analizė.....	45
2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūrinė analizė.....	47
2.4. Santykinių rodiklių analizė.....	48
2.4.1. Pelningumo santykinių rodiklių analizė.....	48
2.4.1.1. Pardavimų pelningumo rodiklių analizė.....	48
2.4.1.2. Turto pelningumo rodiklių analizė.....	49
2.4.1.3. Kapitalo pelningumo rodiklių analizė.....	51
2.4.2. Mokumo santykinių rodiklių analizė.....	53
2.4.2.1. Ilgalaikio mokumo rodiklių analizė.....	53
2.4.2.2. Trumpalaikio mokumo rodiklių analizė.....	55
2.4.3. Veiklos efektyvumo santykinių rodiklių analizė.....	57
2.4.3.1. Išlaidų lygio rodiklių analizė.....	57
2.4.3.2. Turto apyvartumo rodiklių analizė.....	58
2.5. AB „Dvarčionių keramika“ darbo našumo analizė.....	64
2.5.1. Darbo našumo rodiklių analizė.....	64
2.5.2. Darbo našumą įtakančių veiksnių analizė.....	67
2.5.3. Darbo išteklių įtaka produkcijos apimčiai ir darbo užmokesčio išlaidų analizė.....	71
3. AB „DVARČIONIŲ KERAMIKA“ VEIKLOS PERSPEKTYVOS.....	76
3.1. Sąnaudų lygių analizė.....	76
3.2. Veiklos pelną įtakančių veiksnių koreliacinė – regresinė analizė.....	78
3.3. AB „Dvarčionių keramika“ veiklos prognozavimas.....	80
IŠVADOS.....	85
REKOMENDACIJOS.....	87
LITERATŪRA.....	88
PRIEDAI.....	91

LENTELĖS

1 Lentelė. Įmonės finansinės analizės šaltinių klasifikavimas.....	13
2 Lentelė. Finansinės analizės rūšys.....	20
3 Lentelė. Finansinės veiklos analizės rūšys ir uždaviniai.....	20
4 Lentelė. Finansinių santykinųjų rodiklių grupavimas.....	22
5 Lentelė. Pelningumo rodiklių klasifikacija ir jų analizės nuoseklumas.....	23
6 Lentelė. Įmonės mokumo analizės nuoseklumas.....	26
7 Lentelė. Darbo rodiklių analizės objektai ir uždaviniai.....	27
8 Lentelė. Darbuotojų klasifikacija.....	28
9 Lentelė. Darbo našumo rodikliai.....	29
10 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pelningumo rodikliai 2006 – 2011 metais.....	48
11 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pelningumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	49
12 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumas 2006 – 2011 metais.....	50
13 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	50
14 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumas 2006 – 2011 metais.....	51
15 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumas 2006 – 2011 metais.	52
16 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	52
17 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumas 2006 – 2011 metais.	53
18 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio mokumo rodikliai 2006 – 2011 metais....	54
19 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio mokumo rodiklių dinamika 2006–2011 metais.....	54
20 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio mokumo rodikliai 2006 – 2011 metais	55
21 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio mokumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	56
22 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ išlaidų lygio rodikliai 2006 – 2011 metais.....	57
23 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ išlaidų lygio rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	58
24 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais.....	58
25 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	59
26 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011	

metais.....	59
27 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	60
28 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais.....	60
29 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	61
30 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ debitorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	61
31 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ debitorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	62
32 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais.....	62
33 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais.....	62
34 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ atsargų apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais...	63
35 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ atsargų apyvartumo rodiklių dinamika 2006–2011 metais.....	63
36 Lentelė. AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų darbo našumo rodikliai.....	64
37 Lentelė. Vidutiniai vieno darbininko ir darbuotojo išdirbiai tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.	66
38 Lentelė. Darbo našumo veiksnių dinamika 2006 – 2011 metais.....	69
39 Lentelė. Atskirų veiksnių įtaka vidutinio metinio darbininko išdirbio pokyčiui.....	70
40 Lentelė. Santykinis darbo užmokesčio fondo pokytis įvertinant produkcijos apimtį pasikeitimą.....	74
41 Lentelė. Pagrindinės veiklos sąnaudoms ir parduotos produkcijos savikainai tenkančios pardavimų pajamų dalies dinamika.....	76
42 Lentelė. Pagamintos produkcijos savikainos ir pardavimų pajamų, tenkančių 1m ² , dinamika 2006 – 2011 metais.....	77
43 Lentelė. Parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų pajamų, tenkančių 1m ² , dinamika 2006 – 2011 metais.....	78
44 Lentelė. Parduotos produkcijos savikainos ir pasirinktų veiksnių determinacijos bei koreliacijos koeficientai.....	79
45 Lentelė. Pardavimų pajamų ir pasirinktų veiksnių determinacijos bei koreliacijos koeficientai.....	80

PAVEIKSLAI

1 Paveikslas. Finansų analizės vieta ekonominės analizės sistemoje.....	11
2 Paveikslas. Analizės būdai.....	16
3 Paveikslas. Lyginimo analizės būdo naudojimo schema.....	17
4 Paveikslas. Darbininkų darbo laiko fondas.....	30
5 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” turtas tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	38
6 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” ilgalaikis ir trumpalaikis turtas tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	39
7 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	40
8 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” nuosavo kapitalo sudedamųjų dalių dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	40
9 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	41
10 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika” pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais.....	42
11 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika“ turto struktūra 2006 – 2011 metais.....	43
12 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto struktūra 2006 – 2011 metais.....	44
13 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto struktūra 2006 – 2011 metais.....	44
14 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2006 – 2011 metais.....	45
15 Paveikslas. AB “Dvarčionių keramika“ ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų struktūra 2006 – 2011 metais.....	46
16 Paveikslas. Darbininkų lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdarbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdarbio pasikeitimui.....	67
17 Paveikslas. Negamybos darbuotojo lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdarbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdarbio pasikeitimui.....	68
18 Paveikslas. Bendrosios produkcijos ir darbininkų metinio darbo užmokesčio fondo ryšys.....	72
19 Paveikslas. Vidutinio metinio vieno darbininko išdarbio ir darbo užmokesčio ryšys.....	72
20 Paveikslas. 2012 – 2013 metų parduotos produkcijos savikainos lygio prognozės galimos kitimo ribos.....	81
21 Paveikslas. 2012 – 2013 metų pardavimų sąnaudų lygio prognozės galimos kitimo ribos	82
22 Paveikslas. Prognozuojamų 2012 metų veiklos pesimistinis ir optimistinis variantai.....	83

PRIEDAI

1 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ dinaminė balanso analizė.....	96
2 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ dinaminė pelno (nuostolių) ataskaitos analizė.....	97
3 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ stuktūrinė balanso analizė.....	98
4 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ struktūrinė pelno (nuostolių) ataskaitos analizė.....	99
5 Priedas. Įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygis.....	100
6 Priedas. Naudoti finansinės veiklos santykiniai rodikliai.....	101
7 Priedas. Skaičiuotų santykinų rodiklių aprašymas.....	103
8 Priedas. Turto pelningumo piramidinė analizė.....	106
9 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ darbuotojų skaičiai ir lyginamieji svoriai.....	107
10 Priedas. Darbuotojų užmokestis, pagaminta produkcija ir darbo trukmė.....	107
11 Priedas. Darbininkų lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdirbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdirbio pasikeitimui.....	108
12 Priedas. Negamybos darbuotojo lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdarbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdirbio pasikeitimui.....	109
13 Priedas. Darbininkų skaičiaus ir darbo našumo įtaka produkcijos apimčiai ir darbo užmokesčio išlaidoms.....	110
14 Priedas. Absoliutinis darbo užmokesčio fondo pokytis dėl darbininkų skaičiaus pasikeitimo.....	111
15 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ parduotos produkcijos savikainos, darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų ir pardavimų sąnaudų dinamika 2006 – 2011 metais.....	111
16 Priedas. Parduotos produkcijos savikainos ir pasirinktų kintamųjų regresinių lygčių koeficientų reikšmės.....	111
17 Priedas. AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pajamų, darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų, pardavimų sąnaudų ir parduotos produkcijos savikainos dinamika.....	111
18 Priedas. Pardavimų pajamų ir pasirinktų kintamųjų regresinių lygčių koeficientų reikšmės.....	112
19 Priedas. Parduotos produkcijos savikainos lygio prognozavimas 2012 – 2013 metams..	112
20 Priedas. Parduotos produkcijos savikainos lygio prognozuojamo laikotarpio pasikliautiniai intervalai.....	112
21 Priedas. Pardavimų sąnaudų lygio prognozavimas 2012 – 2013 metams.....	112
22 Priedas. Pardavimų sąnaudų prognozuojamo laikotarpio pasikliautiniai intervalai.....	113
23 Priedas. Prognozuojamų 2012 metų veiklos pesimistinio ir optimistinio variantų rezultatai.....	113

ĮVADAS

Tyrimo aktualumas. Lietuvos įmonėms nuo nepriklausomybės pradžios neigiamą įtaką darė infliacijos, ekonominiai ir politiniai pokyčiai, nestabili finansų ir mokesčių sistema, komercinių bankų krizė ir daugelis kitų veiksnių. Išliko tik tos įmonės, kurios sugebėjo prisiderinti prie besikeičiančios išorinės aplinkos. Rinkos ekonomikos sąlygomis tarp įmonių vyksta konkurencinė kova. Tam, kad įmonė išsilaikytų rinkoje būtina įvertinti įmonės finansinę būklę. Ji nusako konkurencingumą, bendradarbiavimo potencialą, įvertina, koku laipsniu apsaugoti tiek pačios įmonės, tiek ir jos kreditorių interesai. Įmonės gyvavimui užtikrinti būtina nuolatinė kokybiškai ir sistemiškai analizuojama finansinė būklė, remiantis ja priimami pagrįsti investiciniai ir finansiniai sprendimai, įvertinami įmonėje esantys ištekliai ir jų naudojimo efektyvumas. Finansinės analizės pagalba, galima kuo anksčiau pastebėti įvairius neigiamus reiškinius įmonės veikloje, o gavus analizės išvadą imtis priemonių, kurios padėtų išvengti krizės ir sumažintų pavojų grėsmę. Tačiau finansinės būklės vertinimas nepakankamai naudojamas realioje įmonės veikloje, nors jis ir yra labai naudingas ekonominės ir finansinės informacijos šaltinis.

Pagrindinis veiksnys pažangai plėtotis, organizacijoms modernizuoti, žmonių ištekliams racionaliai naudoti, ekonomikos vystymosi tempams spartinti, konkurencingumui didinti yra darbo našumas. Todėl darbo našumo problemų sprendimas ypač aktualus įmonei – bandant prisitaikyti prie nuolat kintančios aplinkos rinkose ir žmogaus darbą nupirkti už realią vertę, kuri garantuotų efektyvią įmonės veiklą. Darbo našumo augimas suteikia galimybių sukurti tą pačią vertę dirbant mažiau ir sunaudojant mažiau darbo išteklių.

Įmonės veiklos ateitis rūpi kiekvienam vadovui, jos numatymui yra atliekamos prognozės. Prognozių teikiama informacija reikšminga kiekvienai įmonei. Remiantis prognozėmis, galima kurti ateities planus, priimti sprendimus ir imtis reikiamų priemonių, kurios padėtų išvengti kylančių grėsmių.

Problema. Rinkos ekonomikoje nuolat pasitaiko netikėtumų, nesėkmių, rizikos. Įmonės per mažai dėmesio skiria finansinei analizei, kuri parodo realią įmonės būklę. Finansinė analizė turi būti taikoma įmonių veikloje, nes ji padeda įvertinti esamą padėtį ir ateities perspektyvas.

Tyrimo objektas. AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų finansinė būklė, darbo našumas ir veiklos perspektyvos.

Magistro darbo tikslas. Naudojantis konceptualiojoje mokslinio darbo dalyje aptariamais finansinės ir darbo našumo analizės metodais, santykiniais rodikliais ir įmonės finansinių ataskaitų duomenimis, atlikti AB „Dvarčionių keramika“ veiklos finansinę ir darbo našumo analizę bei perspektyvas.

Tikslui pasiekti iškelti šie **uždaviniai:**

- Remiantis moksline literatūra apžvelgti finansinės ir darbo našumo analizės teorinius aspektus, išnagrinėti pagrindinius perspektyvų prognozavimo būdus.
- Atlikti AB „Dvarčionių keramika“ balanso ir pelno (nuostolių) ataskaitų dinaminę bei struktūrinę analizę.
- Įvertinti įmonės finansinę būklę pagal pelningumo, likvidumo, veiklos efektyvumo rodiklius.
- Atlikti darbo našumo ir jį įtakančių veiksnių analizę.
- Įvertinti AB „Dvarčionių keramika“ parduotos produkcijos savikainos, pardavimų pajamų ir transporto sąnaudų priklausomybę nuo pasirinktų veiksnių ir atlikti sąnaudų prognozavimą bei numatyti veiklos perspektyvas.

Hipotezė. AB „Dvarčionių keramika“ siekdama išvengti veiklos nuostolių turi mažinti pardavimų sąnaudas.

Tyrimo metodai. Darbe naudoti finansinės analizės mokslinės literatūros apibendrinimo, praktinių tyrimų lyginamieji, loginiai bei duomenų grupavimo ir klasifikavimo metodai. Empirinėje darbo dalyje taikyti horizontaliosios ir vertikaliosios, grafiniai bei santykinių rodiklių analizės metodai. Darbo našumui tirti buvo naudoti grandinių pakeitimų, absoliučių ir santykinių skirtumų metodai. Perspektyvų prognozavimui pasirinkta koreliacinė – regresinė analizė. Atliekant skaičiavimus, sudarant lenteles ir paveikslus, naudota MS Excel programa.

Pagrindiniai analizės šaltiniai, kurie buvo panaudoti magistro darbe. Lietuvos ir užsienio autorių moksliniai straipsniai, konferencijų medžiaga, informacija internete, kiti spaudos leidiniai, Lietuvos statistikos departamento duomenys. Finansiniai skaičiavimai atlikti remiantis AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų finansinės atskaitomybės duomenimis.

Rezultatų reikšmingumas. Rezultatai reikšmingi praktiniu požiūriu. Įmonėje nebuvo atliktas kompleksinis veiklos įvertinimas, o finansiniai rodikliai buvo analizuojami pakankamai paviršutiniškai. Remiantis nustatytomis probleminėmis sritimis, įmonės vadovybė galės imtis tam tikrų priemonių siekdama išvengti veiklos nuostolių.

Magistro darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje – teorinėje dalyje – išnagrinėti Lietuvos ir užsienio autorių finansinės ir darbo našumo bei prognozavimo metodų teoriniai aspektai. Antroje analitinėje – tiriamojoje dalyje taikant įvairius finansinės analizės metodus, atlikta AB „Dvarčionių keramika“ veiklos finansinė ir darbo našumo analizė, apskaičiuoti ir išanalizuoti pelningumo, mokumo, veiklos efektyvumo bei darbo našumo rodikliai. Konstruktyviojoje, trečioje darbo dalyje, įvertinta įmonės parduotos produkcijos savikainos, pardavimų pajamų ir transporto sąnaudų priklausomybė nuo pasirinktų veiksnių ir atlikta sąnaudų prognozė bei numatytos veiklos perspektyvos.

1. FINANSINĖS ANALIZĖS IR DARBO NAŠUMO TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Finansinės analizės esmė ir reikšmė

Finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius aspektus, įvertinti esamą padėtį ir perspektyvas. Pasitelkus jos būdus, galima įvertinti anksčiau priimtus sprendimus, taip pat numatyti būsimus sprendimus. Tai didžiausia jos reikšmė ir privalumas. Įvertinti finansinę įmonės būklę ir veiklos rezultatus svarbu tiek patiems įmonių vadovams, siekiantiems sėkmingai plėtoti verslą ir tobulėti, tiek investuotojams, akcininkams, siekiantiems išsiaiškinti, į kurią verslą naudingiau investuoti, kurių įmonių akcijų verta įsigyti (Gagilaitė, Boguslauskas, 2004).

Skirtingi autoriai savo knygose pateikia įvairius finansinės analizės apibrėžimus. Finansinės būklės analizė – viena iš svarbiausių verslo vertinimo sistemos sudedamųjų dalių. Įmonės ūkinė finansinė analizė apima finansinius rezultatus praeityje, dabartyje ir tikėtinus rezultatus ateityje (Galinienė, Mašalaitytė, 2007). Mackevičius (2005) pateikia štai tokį finansinės analizės apibrėžimą: „Finansinė veiklos analizė – tai visapusiškas ir objektyvus įmonės finansinės būklės, veiklos rezultatų ir pinigų srautų tyrimas siekiant padėti įmonės vadovybei pasiekti numatytus tikslus“. Bagdžiūnienė (2005) finansinę analizę apibūdina taip: „Finansinės atskaitomybės analizė – procesas, kurio metu siekiama įvertinti įmonės esamą ir būsimą finansinę būklę, jos veiklos tęstinumą.“ Juozaitienė (2000) nurodo, kad finansų analizė yra dalis ekonominės analizės, kuri atliekama remiantis įstatymais bei faktiniais ūkinės veiklos rodikliais ir kuri tiria ekonominius procesus įmonėje, jų tarpusavio ryšius bei veiklos rezultatus. Pagal Mackevičių ir Poškaitę (1998), finansinė analizė yra viena iš aktyviausių įmonės valdymo sistemos funkcijų, padedanti įmonės vadovams priimti optimalius valdymo sprendimus, racionalius jų variantus. Tuo tarpu Kvedaraitė (1997) teigimu, finansinė analizė padeda įvertinti įmonės finansų padėtį ir finansinę galią. Šlekienė ir Klimavičienė (1999) teigia: „Finansinė analizė – tai verslo praeities, esamos situacijos ir perspektyvos įvertinimas, remiantis atskaitomybės dokumentais, specialiais tyrimais, duomenų bazėmis ir kitais informacijos šaltiniais.“ Finansinė analizė – tai analitinių procedūrų visuma, kuri padeda įvertinti įmonės efektyvumą ir naudojama valdymo sprendimų priėmimui, optimizuojant įmonės veiklą (Kovaliov, 2001).

Finansų analizė, remiantis Kancerevyčiumi (2009), gali būti naudojama kaip:

- Išankstinio žvalgymo priemonė pasirinkti investavimo objektą;
- Prognozavimo priemonė ateities finansinėms sąlygoms ir rezultatams;
- Diagnostikos priemonė valdymo ir kitoms sritims.

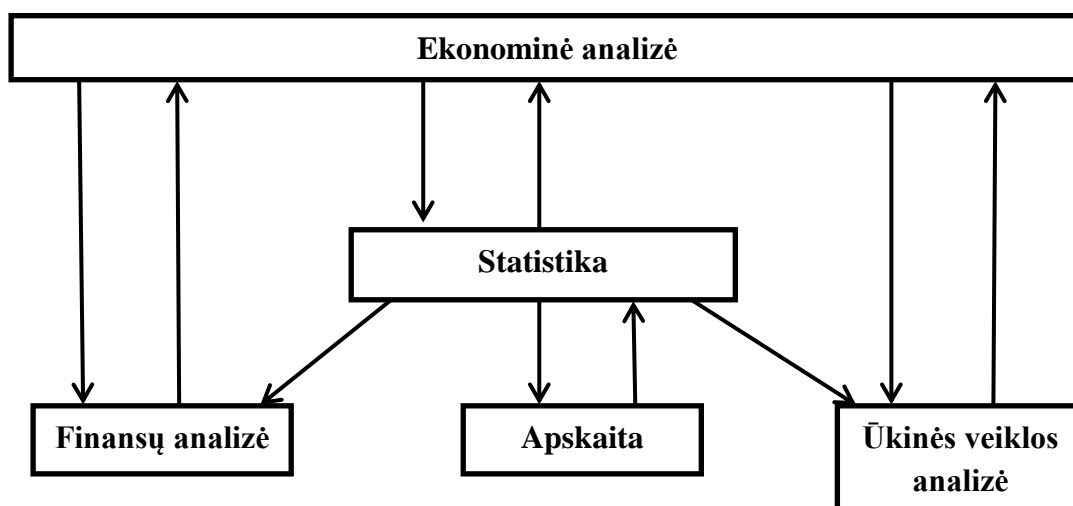
Mackevičius (2007) pažymi: „Netinkamai parengtos finansinės ataskaitos ir jų pagrindu atlikta finansinės veiklos analizė stabdo įmonių plėtrą, nes, neturėdami patikimos informacijos, įmonių

vadovai negali efektyviai valdyti įmonės, o investuotojai tinkamai pasirinkti investicinį objektą“. Jis taip pat teigia, kad gerai atlikta finansinės veiklos analizė padeda įmonės vadovybei:

- Priimti optimalius valdymo sprendimus;
- Objektyviai įvertinti įmonės finansinę būklę ir veiklos rezultatus;
- Numatyti ateities perspektyvas, veiklos strategiją ir taktiką;
- Sukurti lankstesnę vidaus kontrolės sistemą;
- Atskleisti vidaus ir išorės rezervus bei nepanaudotas galimybes;
- Palyginti faktinę padėtį su planais, normatyvais ir kitais parametrais;
- Spręsti kitus įmonės veiklos uždavinius.

Tiksliausiai finansinės analizės esmę nusako Rouz (1995) apibrėžimas, kuriame teigiama, kad „finansinė analizė yra viena iš įmonės ūkinės veiklos analizės krypčių, padedanti pažinti įmonės finansinį mechanizmą, nustatyti, kaip jos veikloje yra panaudojami finansiniai ištekliai, koks kapitalo apyvartos greitis, turto būklė, naudojamų resursų pelningumas“.

Finansinė analizė yra įmonės veiklos analizės sudėtinė dalis, kurioje tarp savęs susipynę finansinės ir ūkinės veiklos analizės aspektai. Bendra ekonominės analizės struktūra ir finansinės analizės vieta joje pavaizduota 1 paveiksle. Iš šio paveikslo matyti, kad finansinė analizė susijusi su jų ūkine bei komercine veikla. Finansinis rezultatas yra priklausomas nuo įmonės ūkinės veiklos efektyvumo, vadybos lygio, racionalaus finansų ir kitų įmonės išteklių naudojimo. Tuo tarpu įmonės ūkinės veiklos sėkmė priklauso nuo jos finansinės būklės.

1 pav. Finansų analizės vieta ekonominės analizės sistemoje

Šaltinis: Juozaitienė, L. (2000). Įmonės finansai. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

Apibendrinant galima teigti, kad finansinė analizė padeda nustatyti įmonės veiklos finansinius rezultatus, įvertinti padėtį ir žinoma ateities perspektyvas. Finansinės analizės gauta informacija padeda patikrinti, ar priimti sprendimai buvo teisingi, taip pat argumentuoti dabartinius ir ateities sprendimus.

1.2. Finansinės analizės tikslai, uždaviniai ir šaltiniai

Finansinės analizės objektas – tai finansinė įmonės veikla, susijusi piniginiiais santykiais, atsirandančiais vykdant numatytus tikslus ir įmonei užmezgant verslo ryšius su pirkėjais, valstybės institucijomis, darbuotojais ir kitais rinkos dalyviais (Mackevičius, Poškaitė, Villis, 2011). Finansinės analizės esmę geriausiai apibūdina jos tikslai. Įvairiuose literatūros šaltiniuose pateikiamos skirtingos finansų analizės tikslų formuluotės. Tačiau įsigilinus galima teigti, kad nors įvairiose literatūros šaltiniuose finansinės analizės tikslų formuluotės ir skiriasi, esmė lieka ta pati.

Bagdžiūnienė (2005), Mackevičius ir Poškaitė (1998), siūlo finansinės analizės tikslus įvardinti priklausomai nuo analizės išvadų vartotojų. Išskiriamos šios finansinės analizės ir jos išvadų vartotojų grupės bei jų poreikiai:

- Pačios įmonės vadovai ir darbuotojai. Juos labiausiai domina įmonės plėtros perspektyvos, pelningumas, veiklos efektyvumas ir strategija;
- Investuotojai. Jiems reikia informacijos, leidžiančios nuspręsti, ar pirkti, ar parduoti, ar laikyti konkrečios įmonės akcijas. Investuotojus labiausiai domina įmonės galimybė mokėti dividendus, pelno dydis, likvidumas bei veiklos perspektyvos;
- Kreditoriai (Tiekėjai, bankai ir kiti). Jiems įdomu, ar laiku bus gražintos paskolos ir sumokėtos palūkanos – būsimi įmonės pinigų srautai, jų stabilumas ir patikimumas. Kreditoriai domisi kapitalo struktūra, nes pagal ją vertina savo paskolų riziką ir įmonės atsiskaitymo galimybes.
- Auditoriai ir kiti kontrolieriai. Jie domisi mokesčių mokėjimu, veiklos tęstinumu, išteklių panaudojimu ir statistine informacija. Juos pirmiausia domina, ar įmonės finansinė atsakomybė patikima, t.y. ar nėra klaidų, netikslumų, ar ji rodo tikrą ir teisingą vaizdą;
- Visuomenė. Ją domina įmonės veiklos tendencijos, naujausi pokyčiai, visuomeninė veikla.

B. Rees (1995), pateikia iš esmės panašias finansinės informacijos vartotojų grupes:

- Įmonės akcininkai;
- verslo partneriai;
- analitikai ir konsultantai;
- kiti vartotojai.

Iš susiformavusių atitinkamų finansinės analizės vartotojų poreikių yra keliami ir atitinkami tikslai atliekant finansinę analizę. Kai kurie finansinės analizės tikslai yra bendri visiems, kai kurie skiriasi ir yra specifiški (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Teplovos (1998) teigimu, pagrindinis finansinės analizės tikslas – įmonės finansinio stabilumo, investicijų patikimumo ir pelningumo įvertinimas. Stungurienė (1998) išskiria 5 pagrindinius finansinės analizės tikslus:

- Tirti ir vertinti įmonės finansų srautus, finansinį stabilumą (būklę), išteklių naudojimą, neigiamų nuokrypių priežastis.
- Tirti vidaus aplinkos veiksnių įtaką rezultatams, taip pat veiklos gerinimo galimybes.
- Kontroliuoti ir vertinti visos įmonės ir atskirų jos padalinių prognozės planų vykdymą.
- Suformuoti rodiklių sistemą finansiniams normatyvams apskaičiuoti, prognoziniais skaičiavimams atlikti, vadybos sprendimams pagrįsti ir jų pasekmėms vertinti.
- Nustatyti vadybos kokybės lygį ir parengti jo gerinimo priemones.

Buškevičiūtė ir Mačerinskienė (2004), išskiria šiuos svarbiausius finansinės analizės uždavinius:

- Objektiviai įvertinti ūkio subjektų finansinės veiklos rezultatus. (Informacija turi būti tiksli, pakankama.)
- Įvertinti ūkio subjektų priimamų alternatyvių ir vykdomų projektų kokybę, jų realumą.
- Išaiškinti ūkio subjektų projektinių užduočių įvykdymo rezultatus.
- Išaiškinti ekonominių bei socialinių rodiklių pasikeitimo veiksnius ir apskaičiuoti finansinės būklės gerinimo galimybes.
- Susisteminti analitinę medžiagą, pateikti išvadas ir alternatyvius pasiūlymus objekto finansinei veiklai gerinti bei jo gyvybingumui palaikyti perspektyvoje.
- Teikti informaciją įmonės vadovams ir išoriniams interesantams, neišduodant komercinių paslapčių.
- Apibendrinti finansinės analizės patyrimą bei metodikas ir skleisti jį komerciniais pagrindais.

Šiems uždaviniams spręsti reikia surinkti daug ekonominės ir socialinės informacijos. Finansinės analizės šaltiniai yra visa ta informacinė medžiaga, kuri buvo surinkta įmonės veiklai analizuoti. Atliekant finansinę analizę yra naudojama daug įvairių šaltinių, kurie įvairioje literatūroje skirstomi į tam tikras grupes. Mackevičiaus (2005) siūlomas, analizei naudojamų šaltinių klasifikavimas pateiktas 1 lentelėje.

1 Lentelė

Įmonės finansinės analizės šaltinių klasifikavimas

Įmonės finansinės analizės šaltiniai			
<i>Planiniai</i>	<i>Buhalterinė apskaita</i>	<i>Atskaitomybė</i>	<i>Neapskaitiniai</i>
	Finansinė Valdymo	Finansinė Mokestinė Statistinė Vidaus	Vidaus Išorės

Šaltinis: Mackevičius J. (2005). Įmonių veiklos analizė. Vilnius: TEV.

Planiniams normatyviniams šaltiniams priskiriami verslo planai, biudžetai, sąmatos, projektai, programos, standartai ir kiti parametrai. Šių šaltinių rodikliai analizės metu lyginami su faktiniais veiklos rodikliais. Lyginimo metu nustatomas planinių normatyvinių užduočių įvykdymas, išsiaiškinamos nukrypimų priežastys, patikrinamas planų bei biudžetų realumas. Buhalterinės apskaitos šaltinių teikiama informacija sudaro nuo 60% iki 90% visos ekonominės informacijos, kuri yra būtina įmonės veiklai planuoti, analizuoti bei valdyti. Buhalterinės apskaitos sistemą sudaro finansinė bei valdymo apskaita.

Pagrindinis įmonių veiklos finansinės analizės šaltinis yra finansinė atskaitomybė, kurią sudaro finansinės ataskaitos (balansas, pelno (nuostolių), pinigų srautų, nuosavo kapitalo pokyčių ataskaitos ir aiškinamasis raštas). Iš kiekvienos iš išvardytų finansinių ataskaitų galima gauti išsamią informaciją ne tik apie įmonių dabartinę finansinę būklę, bet taip pat atlikus rodiklių analizę galima prognozuoti įmonės veiklos perspektyvas. Likusiai neapskaitinių šaltinių grupei, naudojami atliekant finansinę analizę, yra priskiriami visi kiti anksčiau nepaminėti šaltiniai, kurie skirstomi į vidaus ir išorinius. Vidaus neapskaitiniai analizės šaltiniai, tai įvairių susirinkimų, konferencijų, apklausų, archyvo bei kiti duomenis gaunami įmonėje ar jos padalinuose. Išorės neapskaitiniai šaltiniai, tai įvairi informacija (statistiniai leidiniai, žinytai, žiniasklaidos priemonių pranešimai, straipsniai ir kita), kurie gaunami už įmonės ribų.

Buškevičiūtė ir Mačerinskienė (2007) finansinės analizės šaltinius grupuoja taip:

- Įmonės buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės dokumentai;
- Šalies įstatymai, vyriausybės bei savivaldybių nutarimai, valstybės statistikos informacija;
- Neapskaitiniai šaltiniai – tai atsiliepimai bei žinios iš masinės informacijos priemonių, informacija, surenkama tokiais pirminio tyrimo metodais, kaip apklausa, stebėjimas, protokolų, posėdžių, konferencijų medžiaga, ūkinės sutartys, darbo brėžiniai, įvairios vidinės įmonės normos bei normatyvai.

Šlekienė ir Klimavičienė (1999), skirsto finansinės analizės šaltinius tiesiog į apyskaitinius ir neapyskaitinius. Apyskaitiniams šaltiniams priskiriami buhalterinės apskaitos duomenys, kurių pagrindu yra sudaromos finansinės ataskaitos, šie duomenys sudaro apie 70% analizėje naudojamos informacijos. Neapyskaitiniams šaltiniams priskiriama audito bei revizijų, mokesčių inspekcijos patikrinimų medžiagos, įmonės akcininkų susirinkimo protokolai, ataskaitų aiškinamieji raštai bei spaudos ir kita informacija.

D.Poškaitė ir J.Mackevičius (1998) knygoje „Finansinė analizė“ pateikia užsienio autoriaus B.Rees sudarytas tokias finansinės analizės šaltinių grupes:

- Finansinė informacija (metinės ir ketvirčių ataskaitos ir pranešimai, preliminaros finansinės ataskaitos, detalizuoti oficialūs dokumentai, projektai, cirkuliarai ir pasiūlymai,

visuminiai finansiniai duomenys, įmonės akcijų bei bendros akcijų rinkos duomenys, finansų analitikų bei pačios įmonės prognozės);

- Kiekybiškai įvertinta nefinansinė informacija (gamybos, paklausos, užimtumo statistiniai duomenys tų šakų, kur gaminami vienaarūšiai produktai);
- Kiekybiškai neįvertinta informacija (vadovų ir direktorių ataskaitos, darbuotojų korespondencija, vadovybės pastabos, finansinės ir prekybinės spaudos pastabos);
- Lygių grupių įvertinimo informacija. Tai konkurentų prognozių įvertinimas.

Taip pat, kokios informacijos reikės priklausau ir nuo to, kokie tos informacijos vartotojo tikslai. Analizės informacijos vartotojai gali būti savininkai, kreditoriai, vadybininkai, klientai, darbuotojai, valstybinės institucijos, konsultantai, analitikai, patarėjai. Savininkai visada domisi verslo eiga ir jiems labai svarbi finansinių ataskaitų informacija, vadybininkai domisi įmonės kapitalo bei turto didinimu, dividendų mokėjimu ar pan. mokesčių inspekcijos nori gauti žinių apie įmonės gaunamas pajamas, pelną arba nuostolius, domisi, ar teisingos finansinės ataskaitos (Buškevičiūtė, Mačerinskienė, 2007).

Atliekant įmonės finansinę analizę daugiausia remiamasi finansinėmis ataskaitomis. Analizės uždavinių atlikimas priklauso nuo esamos informacinės bazės bei ją sudarančių duomenų patikimumo (Lazauskas, 2005). Todėl būtina įsitikinti, ar tikrai yra surinkta visa reikalinga informacija ir ar ji patikima bei teisinga, nes tik teisingai atrinkta medžiaga gali padėti pasiekti užsibrėžtus tikslus.

1.3. Techniniai finansinės analizės būdai

Finansinės analizės būdai – tai būdai analizės šaltiniams apdoroti, susisteminti ir apibendrinti. Atliekant finansinę analizę gali būti taikomi įvairiausi tyrimo būdai, kurie naudojami ir kitose moksluose. Analizės būdai įvairių autorių klasifikuojami nevienodai. Analizės būdai Buškevičiūtės ir Mačerinskienės (2007) suklasifikuoti 2 paveiksle. Jos išskiria tokias analizės būdų sistemas, turinčios bendrus požymius, grupes:

- Loginių būdų;
- Ekonometrinių būdų;
- Euristinių būdų;
- Grafikinių būdų;
- Kitų (specifinių) būdų.

Tuo tarpu Mackevičius (2005), išskiria tris analizės būdų sistemos grupes:

- Bendrų ekonominių būdų;

- Matematinų būdų;
- Euristicinių būdų.

Analizės būdai			
Loginiai	Ekonometriniai	Euristiniai (psichologiniai)	Grafiniai
1. Lyginimas	1. Regresinė-koreliacinė analizė	1. Analogijos ir asociacijos	1. Diagramos
2. Grupavimas	2. Dispersinė analizė	2. Inversija	2. Linijiniai grafikai
3. Svarbiausių grandžių išskyrimas	3. Lošimų teorija	3. Smegenų "šturmas"	3. Kiti
4. Detalizavimas ir apibendrinimas	4. Matematinis programavimas	4. Sinektika	
5. Indeksų būdai	5. Imitacinis modeliavimas	5. Kontroliniai klausimai	Specifiniai
6. Grandinių pakeitimų	6. Masinio aptarnavimo	6. Kolektyvinis bloknotas	1. Finansinių koeficientų
7. Lyginamųjų svorių skaičiavimas	7. Kiti	7. Morfologinė analizė	2. SWOT analizė
8. Dinamikos eilutės		8. Septynių kartų paieška	3. Funkcinė-vertinė analizė
9. Balansinis		9. Kiti	4. Kiti

2 pav. Analizės būdai

Šaltinis: Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2007). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.

Nors įvairių autorių tokių, kaip Juozaitienė (2007), Mackevičius ir Poškaitė (1998), Buškevičiūtė ir Mačerinskienė (2007) ir kt. pateiktos analizės būdų struktūros ir skiriasi, tačiau paminėti analizės būdai iš esmės sutampa.

Dažniausiai naudojamu bendroju ekonominiu analizės būdu įvardijamas lyginimo būdas, kuriuo pradedama analizė. Šis būdas leidžia išsiaiškinti nukrypimus nuo projektuojamųjų arba normatyvinių rodiklių dydžių ir taip įvertinti rodiklių augimo tempus, dinamiką, tendencijas, palyginti pasiektus rezultatus su kitų įmonių arba šakos vidutiniais rodikliais. Taikant lyginimo būdą, svarbu nepažeisti rodiklių palyginamumo principo, nes netiksliai lyginant dydžius, gaunamas vaizdas, neatitinkantis realios situacijos (Juozaitienė, 2007).

3 paveiksle vaizduojamas lyginimo analizės būdo sritys: įmonės viduje ir tarpįmoninis lyginimas su tam tikros šakos rodikliais.

		Rodiklių lyginimas			
Įmonės viduje		Tarp įmonių (su šakos rodikliais)			
Plano vykdymo įvertinimas	Dinamikos tyrimas	Lyginama su		Dinamikos tyrimas	
Faktiški rodikliai lyginami su planiniais, standartiniais rodikliais	Įvairių laikotarpių rodiklių lyginimas	Vidutiniais rodikliais	Geriausiais rodikliais	Įvairių laikotarpių rodiklių lyginimas	

3 pav. Lyginimo analizės būdo naudojimo schema

Šaltinis: Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2007). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.

Grupavimas padeda nustatyti rezultatinių ir grupuojamų rodiklių tarpusavio ryšį. Tai procesų ir reiškinių, priežasčių ir jas lėmusių veiksnių klasifikavimas. Duomenų grupavimas turi būti ekonomiškai pagrįstas. Grupuojant reiškinius, reikia nustatyti ekonominę prigimtį. Analizuojant nustatoma priežasties ryšiai, priklausomybės, pagrindinės priežastys ir jų veiksniai. Aukštesnėse valdymo grandyse taikomi tokie grupavimo būdai:

- 1) topologinis (vienodų gamybos įmonių, cechų, panašios technologijos);
- 2) struktūrinis (įmonių pagal gamybinį pajėgumą, darbo našumą, mechanizavimo lygį, produkcijos sudėtį ir k.);
- 3) analitinis, apimantis topologinius ir struktūrinius rodiklius. Jie padeda nustatyti tiriamų reiškinių, objektų, rodiklių tarpusavio ryšius. Parengtos grupavimo lentelės naudojamos rodiklių ir veiksnių tarpusavio ryšiui išmatuoti koreliacine analize (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Svarbiausių grandžių išskyrimas tyrimo sistemoje yra prioritetinių įmonės finansinės veiklos bei su ja susijusios veiklos sričių nagrinėjimas (Buškevičiūtės, Mačerinskienės 2007). Sudėtingi ekonominiai reiškiniai bei procesai paprastai nusako įvairiais finansiniais bei ekonominiais rodikliais. Apibendrinančių rodiklių skaidymas pagal tam tikrus požymius (vietą, laiką, dydį ir kt.) į sudėtinges dalis vadinamas detalizavimo būdu ar tam tikro reiškinio ar proceso analize. Svarbiausias detalizavimo tikslas – nustatyti tiriamos sistemos sudėtinųjų elementų ryšius (Juozaitienė, 2007).

Apibendrinimas yra nagrinėjamų dalinių reiškinų sujungimas į tiriamą visumą ir ją atspindinčių rodiklių apibendrinimas. Apibendrinant imama tik svarbiausia informacija, gauta detalizuojant rodiklius.

Indeksai – tai santykinių dydžių skaičiavimo būdas. Indeksai atspindi vienmačių dydžių santykius ir taip įvertina individualius veiksnus. Grupiniai indeksai atspindi sudėtinųjų reiškinų santykius. Indeksų būdu galima įvertinti tiriamojo reiškinio kaitą, taip pat analizuoti veiksnus ir nustatyti kiekvieno jų poveikį (Mackevičius, Poškaitė, Villis. 2011). Juozaitienė (2007) nurodo, kad

indeksai yra santykiniai dydžiai, apibūdinantys ekonominio reiškinių kitimą pagal laiką ir vietą. Juos galima taikyti analizuojant pardavimų apimtį, susidariusias išlaidas, pelningumą ir kitus ekonominius procesus. Taikant indeksus, galima išaiškinti veiksnius, lemiančius analizuojamojo rodiklio kitimą, išmatuoti kiekvieno veiksnio poveikio dydį.

Eliminavimas – tai būdų sistema, leidžianti kiekybiškai išmatuoti kiekvieno veiksnio poveikį tiriamo rodiklio lygiui. Toks analizės būdas, kurio esmė yra ta, kad, tiriant vieno veiksnio įtaką, atsiribojama nuo visų kitų veiksnių įtakos. Naudojami šie eliminavimo būdai: grandininių keitimų, skirtumų ir saldo. Mackevičius, Poškaitė (1998) įvardija šiuos analizės eliminavimo būdus, tuo tarpu Juozaitienės (2007) analizės būdų struktūroje išskiriamas tik vienas iš eliminavimo būdų – grandininių keitimų būdas.

Lyginamųjų svorių skaičiavimai - kai kiekvienas atskiras finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendruoju tos ataskaitos rodikliu ir gautas dydis išreiškiamas procentais arba kitais santykiniais dydžiais. Ši analizė dar vadinama struktūrine analize, vertikalia arba ribine, nes parodo pajamų arba išlaidų pagal atskirus ataskaitos straipsnius lyginamąjį svorį nuo visos sumos. Šis analizės būdas yra pavaizduotas Juozaitienės (2007) pateiktoje analizės būdų struktūroje, kurios šaltinis yra Buškevičiūtės, Mačerinskienės (2007) knyga „Finansų analizė“.

Dinamikos eilutės arba vidutinių dydžių analizės būdas. Juozaitienė (2007) nurodo, kad dinamikos eilutės sudaro nemažai absoliutinių arba santykinų dydžių, apibūdinančių ekonominį reiškinį laiko požiūriu. Kiekviena dinamikos eilutė vadinama rodiklio lygiu, o skirtumas tarp dviejų lygių vadinamas absoliutiniu pokyčiu. Taikant dinamikos eilučių analizės būdą, galima naudoti santykinius dydžius, vidutinius rodiklius, vidutinius absoliutinius dydžius, vidutinį augimo tempą bei rodiklių augimo tempą per tam tikrą laikotarpį.

Balansinio būdo esmė ta, kad analizuojamų veiksnių ryšiai atvaizduojami balansine lygybe. Tam tikrų veiksnių įtakos dydžių suma turi būti lygi reiškinio rezultatinio rodiklio nukrypimo dydžiui. Sudaromi tokie balansai: bazinių ir ataskaitinių dydžių ir kiekvieno veiksnio nukrypimų nuo plano. Nukrypimų balansai rodo veiksnio poveikį rezultatui. Sudaromi mokėjimo pajėgumo, pajamų ir išlaidų, materialinių, darbo, finansinių išteklių balansai ir kiti (Mackevičius, Poškaitė, 1998).

Ekonometrinių analizės būdų grupės esmę sudaro kompleksinis matematinių bei statistinių metodų ir kompiuterių panaudojimas ekonominiams uždaviniams spręsti. Jie paspartina analizės atlikimo tempus, daro ją gilesnę. Šie būdai ypač yra efektyvūs analizuojant didelės visumos finansinę būklę ir leidžia nustatyti funkcinės ir nefunkcinės priklausomybės veiksnių poveikį, kurį tradiciniais būdais kiekybiškai įvertinti sunkiau. Tokiu būdu galima giliau ir visapusiškiau išsiaiškinti ūkio subjekto plėtojimo tendencijas ir jų perspektyvas. Labiausiai paplitę būdai:

regresinė – koreliacinė analizė, matematinis prognozavimas ir kiti būdai (Buškevičiūtė, Mačerinskienė, 2007).

Euristinius būdus Mackevičius, Poškaitė, Villis (2011) apibūdina, kaip neformalizuotus ekonominių uždavinių sprendimo būdus. Taikant šiuos būdus, naudojamosi individualia nuomone ir kolektyviniu įvertinimu. Šie būdai dažniausiai paremti specialistų patirtimi ir intuicija, kuri pasireiškia sprendžiant ekonominius uždavinius, ypač prognozuojant ekonomines situacijas.

Grafiniai būdai – tai lentelių ir stulpelių diagramos, statistinės kreivės, suteikia galimybę aiškiau pavaizduoti analizuojamo rodiklio kitimą per tam tikrą laikotarpį, parodo reiškinio struktūrą, rodiklių tarpusavio ryšius.

Prie specifinių būdų yra priskiriami, remiantis Gronsku (2006), finansinių rodiklių analizė, SWOT analizė, funkcinė vertinė analizė ir kiti būdai.

Atliekant finansinę analizę ypač svarbu pasirinkti tinkamą jos atlikimo būdą, kuris leistų tinkamai ir teisingai nustatyti įmonės finansinės veiklos būklę. Taip pat, finansinės analizės būdų naudojimas priklauso nuo nagrinėjamų objektų analizės uždavinių, tikslo ir apimties.

1.4. Finansinės analizės rūšys

Įmonių veiklos finansinė analizė yra sudėtingas procesas. Ji skiriasi pagal tikslus, subjektus, atlikimo laiką, dažnumą, palyginimų pobūdį ir kitus požymius. Nėra parengtos bendros įmonės veiklos analizės rūšių klasifikacijos, ir priklausomai nuo autorių veiklos finansinei analizei keliamų tikslų, ji klasifikuojama pagal požymius.

Remiantis Mackevičiumi, Poškaite ir Villis (2011), įmonės veiklos finansinės analizės rūšys skirstomos pagal šiuos svarbiausius požymius:

- Pasikartojimo dažnumą – vienkartinė ir periodinė;
- Laiką – operatyvinė, retrospektyvinė ir perspektyvinė;
- Palyginimo pobūdį – vidinė lyginamoji ir įmonių lyginamoji;
- Analitinės programos turinį – kompleksinė ir teminė;
- Tyrimo kryptį – horizontalioji, vertikalioji ir santykinė.

Tuo tarpu, Buškevičiūtė, Mačerinskienė (2007), išskiria ne penkis, o dešimt požymių pagal kuriuos klasifikuojamos finansinės analizės rūšys, jie pavaizduoti 2 lentelėje.

Finansinės analizės rūšys

<i>Pagal apimtį</i>	Šalies ūkis
	Asociacijos
	Įmonės, organizacijos
	Skyrių, cechų veikla
<i>Pagal subjektą</i>	Išoriniai atlikėjai
	Vidiniai analitikai
<i>Pagal tikslą</i>	Alternatyvių projektų pagrindimui
	Personalo ekonominiam skatinimui pagrįsti
	Ekonominės informacijos patikimumo įvertinimui
	Infliacijos įtakos finansiniams rodikliams įvertinimui
	Kiti tikslai
<i>Pagal pasikartojimų dažnumą</i>	Periodinė
	Vienkartinė
<i>Pagal laiką</i>	Perspektyvinė
	Operatyvinė
	Retrospektyvinė
<i>Pagal analitinės programos turinį</i>	Kompleksinė
	Teminė (lokalinė)
<i>Pagal palyginimo pobūdį</i>	Vidinė
	Tarpįmoninė
	Tarpšakinė (šakinė)
<i>Pagal tyrimo kryptį</i>	Pelno didinimas
	Kaštų mažinimas
	Gamybos ekologizavimas
	Materialinių sąnaudų mažinimas
	Kitos kryptys
<i>Pagal analizės objekto aprėpimo laipsnį</i>	Atrankinė
	Išsistinė
<i>Pagal skaičiavimo technikos panaudojimą</i>	Kompiuterizuota analizė
	Rankinė

Šaltinis: Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2007). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.

Remiantis Buškevičiūtė ir Mačerinskienė (2007), 3 lentelėje finansinės analizės rūšys jungiamos su uždaviniais, kurie dažniausiai yra specifiniai, tačiau glaudžiai susieti su bendraisiais analizės uždaviniais ir priklauso nuo funkcijos, paskirties, analizuojamojo laikotarpio bei naudojamų informacijos šaltinių ir dažnai susiję su investicijomis, veiklos finansavimo klausimais

Finansinės veiklos analizės rūšys ir uždaviniai

Klasifikavimo požymiai	Analizės rūšys ir tikslai				
	<i>Pagal laiką</i>	Perspektyvinė		Operatyvinė	
<i>Pagal paskirtį analizė reikalinga</i>	Kontrolei	Planavimui	Reguliavimui	Organizavimui	Aktyvinimui
<i>Analizės funkcija</i>	Įvertinimo	Diagnostinė			Paieškos
<i>Finansinės būklės rodiklių pasikeitimas</i>	Analizės uždaviniai				

Šaltinis: Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2007). Finansų analizė. Kaunas: Technologija.

Remiantis Buškevičiūte ir Mačerinskiene (1998), yra išskiriamos tokios finansinės analizės rūšys:

- Retrospektyvinė finansinė analizė – praeityje gautų finansinių rezultatų įvertinimas.
- Operatyvinė finansinė analizė kartais dar vadinama išankstine, nes ji atliekama, nepasibaigus visai savaitei ar mėnesiui, naudojantis laukiamais duomenimis. Tuo siekiama iš anksto diagnozuoti finansinius rezultatus ir pakoreguoti planus ar priimti naują veiksmų programą.
- Perspektyvinė finansinė analizė apima įvairių projektų (dažniausiai – alternatyviųjų) vertinimą, siekiant priimti taktinius bei strateginius sprendimus ūkio subjekto atžvilgiu.

Vakarų šalių literatūroje dažnai vartojamos horizontaliosios, vertikaliosios ir santykinės analizės sąvokos. Vieni autoriai jas vadina analizės rūšimis, kiti – analizės techniniais, metodiniais būdais. Dėl didelio jų populiarumo ir praktiškumo tikslinga jas vadinti analizės rūšimis (Mackevičius, 2007). Šios analizės rūšys dažniausiai taikomos atliekant finansinę analizę, analizuojant finansinių ataskaitų (balanso, pelno (nuostolių), pinigų srautų, nuosavo kapitalo pokyčių) rodiklius.

Horizontalioji analizė padeda nustatyti rodiklių dinamiką absoliučiai dydžiai ir procentais bei jų nukrypimus nuo bazinių rodiklių. Ši analizė dažniausiai atliekama lyginant 2 - 5 metų duomenis. Atliekant horizontalią analizę, galima įvertinti ilgalaikio ir trumpalaikio turto, pajamų ir sąnaudų, apyvartinio kapitalo, grynųjų pinigų srautų pokyčius. Manoma, kad horizontalioji analizė padeda įvertinti įmonės strategiją, politiką bei motyvus, nustatant jų poveikį gaunamiems finansiniams rezultatams (R.F.Meigs, W.B.Meigs, 1992).

Anot Mackevičiaus (2007), horizontaliosios analizės atmaina yra tendencijų analizė. Tai ilgesnio laikotarpio (5 – 10 metų) finansinių ataskaitų rodiklių analizė. Jos tikslas – nustatyti tam tikrų rodiklių kitimo ir apskritai įmonės finansinės būklės ir veiklos rezultatų tendencijas bei dėsningumus. Nors ši analizė puikiai padeda nustatyti atskirų finansinių rodikliu kitimo tendencijas, tačiau netiria šių pasikeitimų priežasčių. Todėl antrasis analizės etapas yra vertikalioji analizė (Ruchovienė, 1998).

Vertikalioji analizė - atitinkamas finansinės ataskaitos rodiklis lyginamas su bendruoju baziniu tos ataskaitos rodikliu, o gautas dydis išreiškiamas bazinio dydžio procentais (G.Smalenskas, 2000). Atliekant vertikaliąją analizę, galima įvertinti: ar optimaliai bei racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius – nuosavomis ir skolintomis lėšomis, įmonės pajamų ir sąnaudų struktūra ir jų kitimo priežastis, įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas ir kita. Remiantis Gaidiene (1998), vertikalioji pelno (nuostolio) ataskaitos analizė, padeda įvertinti įmonės pelningumą, išlaidas, veiklos pelno lygį. Gauti duomenys parodo įmonės ūkinės ir administracinės

valdymo veiklos pelningumą, t.y. kokia veiklos sfera turi neigiamą ar teigiamą įtaką grynojo pelno rodikliui.

Horizontaliosios ir vertikalios analizės rezultatai yra pagrindas santykinei analizei atlikti, t.y. apskaičiuoti įvairius santykinius rodiklius. Santykiniai rodikliai – tai vieno ar kelių absoliučių rodiklių santykis su kitu vienu ar keliais absoliučiais rodikliais (Mackevičius, Poškaitė, Villis, 2011) Santykinė analizė kitaip dar vadinama koeficientų analize. Koeficientų analizė – tai bene labiausiai finansų analitikų naudojama technika. Finansinių ataskaitų atveju tai yra santykis, apibūdinantis tam tikrą firmos veiklos sferą (Kanceravyčius, 2004). Šie koeficientai išreiškia finansinių ataskaitų bei kitos informacijos duomenų tarpusavio ryšius ir praplečia absoliučių dydžių analizės galimybes bei leidžia nesunkiai palyginti skirtingų įmonių veiklos rezultatus įvairiais aspektais, nepriklausomai nuo to, kokiai ūkio šakai įmonė priklauso ar koks jos juridinis statusas, dydis ir pan.

1.5. Santykiniai rodikliai

Galima teigti, kad santykinė analizė yra viena iš svarbiausių priemonių nustatant ir įvertinant bendrą įmonės finansinę ekonominę būklę. Galinienė (2004) teigia, kad finansinė analizė gali būti atliekama tiek pasitelkus mažiau, tiek daugiau rodiklių, kurie apibūdina įvairius verslo aspektus. Egzistuoja didelė rodiklių ir jų pavadinimų įvairovė, tačiau svarbiausias rodiklių turinys ir kaip jie yra interpretuojami.

Tačiau, kaip teigia Mackevičius (2007), santykiniai rodikliai, kaip ir daugelis kitų santykių, nėra reikšmingi, jeigu jie nepalyginami su:

- Tos pačios įmonės praėjusio laikotarpio rodikliais;
- Numatytais tam tikrais parametriniais rodikliais;
- Tos pačios ūkio šakos kitų įmonių rodikliais;
- Pagrindinių konkurentų rodikliais;
- Agreguotais ekonomikos rodikliais.

Įvairūs lietuvių autoriai finansinius santykinius rodiklius grupuoja skirtingai. Kelių iš jų finansinių santykinų rodiklių grupavimas pateiktas 4 lentelėje.

4 lentelė

Finansinių santykinų rodiklių grupavimas

Autorius	Santykinų rodiklių grupės
<i>Juozaitienė (2000)</i>	Pelningumo ir sąnaudų lygio; Trumpalaikio mokumo; Bendrojo mokumo.
<i>Bagdžiūnienė (2005)</i>	Apyvartumo; Mokumo ir stabilumo; Pelningumo.

<i>Rutkauskas ir Damašienė (2002)</i>	Likvidumo; Aktyvumo; Peningumo; Įsiskolinimo.
<i>Mackevičius, Poškaitė ir Villis (2011)</i>	Peningumo; Mokumo (Ilgalaikio ir trumpalaikio); Veiklos efektyvumo; Kapitalo rinkos; Pinigų srautų.

Šaltinis: sudaryta autorės.

Santykiniai rodikliai pasirenkami atsižvelgiant į analizės tikslą. Svarbu pasirinkti logiškai ir tarpusavyje matematiškai susietus rodiklius. Analizuojant santykinius rodiklius, būtina prisiminti, kad jie patikimi tiek, kiek patikima yra informacija, kuria remiantis jie buvo apskaičiuoti (Mackevičius, 2007). Darbe analizuojamų rodiklių vertinimo lygiai ir formulės bei esmė pateikta 5 ir 6 priede.

1.5.1. Peningumo santykiniai rodikliai

Peningumo rodikliai padeda investuotojams orientuotis, ar verta investuoti į šią įmonę, ar geriau rinktis kitus investavimo būdus (Rutkauskas, Sūdžius, Mackevičius, 2009). Jie geriausiai atspindi įmonės veiklos rezultatus. Dažniausiai pelningumo rodikliai yra skirstomi į šias grupes:

- Pardavimo pelningumas;
- Turto pelningumas;
- Kapitalo pelningumas.

Šias grupes sudaro keletas pelningumo rodiklių, kurie pavaizduoti 5 lentelėje.

5 lentelė

Peningumo rodiklių klasifikacija ir jų analizės nuoseklumas

Peningumo rodikliai		
<i>Pardavimo pelningumas</i>	<i>Turto pelningumas</i>	<i>Kapitalo pelningumas</i>
Grynasis	Viso turto	Nuosavo
Bendrasis	Ilgalaikio	Akcinio
Kiti	Trumpalaikio	Pastovaus
<i>Veiksnių, turinčių įtakos pelningumui, skaičiavimas</i>		
Analizės išvados ir rekomendacijos		

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D., Villis, L. (2011). Finansinė analizė. Vilnius: MRU Leidybos centras.

Toks suskirstymas svarbus informacijos vartotojams, taip pat svarbus ir rodiklių nagrinėjimo nuoseklumas. Atliekant pelningumo analizę dažniausiai pradama nuo pardavimo pelningumo.

Pardavimo pelningumas. Naudojama keletas pardavimo pelningumo rodiklių, kurie apskaičiuojami kaip tam tikros veiklos ir pardavimo pajamų santykis.

Turto pelningumas. Turto pelningumas rodo, ar įmonė efektyviai naudoja turtą (ilgalaikį ir trumpalaikį). Šis rodiklis rodo visų įmonės išteklių panaudojimo efektyvumą, kuris ypač svarbus įmonės vadovams, nes parodo, ar jie sugeba valdyti turtą racionaliai.

Turto pelningumą lemiantys veiksniai gali būti analizuojami pagal turto pelningumo piramidę (žr. 8 priedą) iš kurios matyti, kad visi veiksniai, darantys įtaką turto pelningumui yra tarpusavyje priklausomi.

Mackevičiaus, (2005) nuomone, daug informacijos vadovams teikia turto pelningumo veiksmų analizė. Norint apskaičiuoti veiksmus, darančius įtaką turto pelningumui, reikia turto pelningumo formulės skaitiklį ir vardiklį padauginti iš pardavimo pajamų:

$$\frac{GP}{T} = \frac{GP}{PP} \times \frac{PP}{T}$$

Taip išskaidžius turto pelningumo formulę, gaunami nauji veiksniai:

- Grynasis pardavimo pelningumas;
- Turto apyvartumas.

Šie veiksniai daro tiesioginę įtaką turto pelningumo rodikliui. Kaip matyti iš formulės, didėjant pardavimų pelningumui, gerėja įmonės finansinė būklė, taip pat didėja turto pelningumas. Ir atvirkščiai, jeigu grynasis pardavimo pelningumas mažėja, o turto apyvartumas lėtėja, turto pelningumo rodiklis mažėja.

Taigi turto pelningumas gali būti išreikštas kaip grynojo pelno, tenkančio vienam pardavimo litui, ir pardavimo apimties, tenkančios vienam turto litui, sandauga. Vadinasi, kuo daugiau parduodama produkcijos kiekvienam turto litui ir kuo daugiau tenka pelno kiekvienam parduotos produkcijos litui, tuo didesnis bus įmonės pelningumas. Pasinaudojus šiuo tarpusavio ryšiu, galima lengvai nustatyti kiekvieno šių veiksmų įtaką.

Piramidinę turto pelningumo analizę įvairūs autoriai taiko skirtingai, nors esminis principas yra tas pats – tai turto pelningumo rodiklio išskaidymas į daugiklius, kurie vėliau skaidomi į santykinus rodiklius arba absoliučius rodiklių elementus. Skiriasi tik pasirenkami išskaidyti rodikliai (Poškaitė, Mackevičius, 1998). L. Bersntein turto pelningumo formulę išskaido į pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo sandaugą. Taip pat, turto pelningumą išskaido į pelno sudarančius elementus. Turto apyvartumą veikiančius veiksmus detalizuoja kitaip nei kiti autoriai. Analitiniais tikslais labai reikšmingas apyvartinis kapitalas yra jo išskiriamas.

Kapitalo pelningumas. Kapitalo pelningumas labiau domina investuotojus, nes atskleidžia jų investicijų pelningumą ir galimybę uždirbti dividendus. Investuotojai analizuoja pelningumą norėdami nuspręsti – pirkti ar parduoti vertybinius popierius. Nustatant kapitalo panaudojimo

efektyvumą dažniausiai skaičiuojami nuosavo, akcinio ir pastovaus kapitalo pelningumo rodikliais (Mackevičius, Poškaitė, Villis, 2011).

Vilniaus vertybinių popierių biržos rodiklių skaičiavimo metodikoje pažymima, kad nuosavo kapitalo pelningumo rodiklį galima išskaidyti į keletą sudėtinių dalių – grynąjį pelningumą, turto apyvartumą bei turto ir nuosavo kapitalo santykį. Jų sandauga apibendrintai atskleidžia šių pagrindinių veiksnių poveikį nuosavo kapitalo grąžos dydžiui ir jo pasikeitimui. Faktinį nuosavo kapitalo pelningumą investuotojai paprastai lygina su nustatytu reikalaujamos grąžos iš investicijų į įmonės akcijas dydžiu.

Nuosavo kapitalo pelningumo priklausomybė gali būti išreiškiama ir taip:

$$\frac{GP}{PP} \times \frac{PP}{T} \times \frac{T}{NK} = \frac{GP}{NK}$$

Grynojo pelno suma, tenkanti kiekvienam nuosavo kapitalo litui, yra:

- tiesiogiai proporcinga pardavimo pajamų pelningumui ir turto apyvartumui;
- atvirkščiai proporcinga rodikliui, kuris įvertina įmonės kapitalo struktūrą, t.y. parodo, kokią kapitalo vertės dalį sudaro nuosavas kapitalas (Mackevičius, 2005).

Užsienio šalyse dažnai nesitenkinama vien tik santykinų rodiklių dinamine analize konkrečioje įmonėje, bet kartu atliekama ir pelningumą lemiančių veiksnių analizė. Nors kompiuterinėmis programomis galima įvertinti sudėtingiausias priklausomybes, tačiau verta prisiminti ir grandinius pakeitimų būdus. Lietuvoje šie skaičiavimai nepelnytai užmiršti arba taikomi ne pelningumo, bet kitų rodiklių analizei.

1.5.2. Mokumo santykiniai rodikliai

Mokumas anot, Rutkausko, Sūdžiaus, Mackevičiaus (2009) yra sugebėjimas įvykdyti įsipareigojimus. Dažniausiai mokumas apibūdinamas kaip mokamasis pajėgumas, sugebėjimas mokėti, galimybė ar pajėgumas padengti mokestinius reikalavimus.

J. Mackevičiaus, (2005) nuomone visada svarbu žinoti, ar įmonė bus moki po 2 – 3 ar daugiau metų, t.y. suėjus mokėjimo terminui, kada reikės grąžinti ne tik pasiskolintas lėšas, bet ir palūkanas. Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kuriuos Vakarų autoriai vadina finansinio sverto, finansinio stabilumo, rizikos vertinimo rodikliais.

Įmonės finansavimo šaltiniai – tai savininkų nuosavybė ir skolintas kapitalas. Kuo didesnė skolos dalis, lyginant su nuosavu kapitalu, tuo įmonė dirba rizikingiau. Jeigu įmonė negali padengti ilgalaikių įsipareigojimų, ji tampa nemoki ir turi būti reorganizuojama arba likviduojama.

Įmonės mokumo analizė turėtų būti, atliekama nuosekliai, analizuojant tiek ilgalaikio, tiek trumpalaikio mokumo rodiklius. Mokumo rodikliai parodo ne tik dabartinę finansinę įmonės būklę,

bet ir perspėja apie galimas problemas ateityje. Todėl svarbu išanalizuoti visų trijų mokumo grupių, kurios pavaizduotos 6 lentelėje, rodiklius.

6 lentelė

Įmonės mokumo analizės nuoseklumas

Įmonės mokumo analizė		
Apyvartinio kapitalo analizė	Trumpalaikio mokumo analizė	Ilgalaikio mokumo analizė
<i>Santykinių rodiklių skaičiavimas ir vertinimas</i>		
Analizės išvados ir rekomendacijos		

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D., Villis, L. (2011). Finansinė analizė. Vilnius: MRU Leidybos centras.

Analizuojant ilgalaikio mokumo rodiklius, vienas iš pagrindinių uždavinių yra nustatyti įmonės sugebėjimą grąžinti skolas, taip pat parodyti, iš kur ir kokias lėšas įmonė gauna skoloms grąžinti. Palyginus visus skolos rodiklius, galima įvertinti ne tik įmonės esamą veiklą, jos perspektyvas, bet ir valdymo kokybę (Poškaitė, Mackevičius, 1998).

Trumpalaikio mokumo koeficientai apibūdina įmonės finansinį patikimumą, kuris rodo jos sugebėjimą trumpu laikotarpiu įvykdyti finansinius įsipareigojimus.

1.5.3. Veiklos efektyvumo santykiniai rodikliai

Efektyvumas – tai įmonės pajamų ir atitinkamos turto dalies santykis. Šis koeficientas parodo, ar efektyviai įmonė naudoja savo turtą (Rutkauskas, 2001). Jakučio, Petraškevičiaus, Stepanovo (2000) nuomone, efektyvumas – tai įvairių išteklių naudojimo lygis, užtikrinantis maksimalų produkto panaudojimą. Tuo tarpu, Pass, Lowes, Davies (1997) efektyvumą įvardina santykiu tarp nepakankamų gamybos išteklių ir prekių bei paslaugų apimtys.

Mackevičiaus, Poškaitės (1998) požiūriu, efektyvumas gali būti suprantamas kaip racionalus lėšų veiklos procese cirkuliavimas, duodantis teigiamą rezultatą, t.y. greitą veiklos proceso ciklą, kurio metu ne tik sukuriamas pelnas, bet ir pinigų srautas, reikalingas veiklos proceso tęstinumui palaikyti.

Įmonių veiklos efektyvumas priklauso ne tik nuo turto apyvartumo, bet ir nuo sąnaudų. Pagrindiniu sąnaudų lygio rodikliu laikomas pardavimo savikainos lygis (Mackevičius, 2007). Taip pat svarbus rodiklis yra administracinių išlaidų lygis.

Sąnaudų lygio rodikliai parodo kaip taupiai įmonė sugeba naudoti turimus išteklius. O turto apyvartumo rodikliai padeda išsiaiškinti, kaip yra valdomos įmonės nuosavos ir skolintos lėšos.

1.6. Darbo našumo ir jį įtakančių veiksnių analizė

Darbo išteklių analizės uždaviniai. Mokomajame žodyne „Ekonomikos terminai ir sąvokos“, (1999) pateiktas toks darbo apibrėžimas: „Darbas – tai žmogaus fizinių bei protinių gebėjimų naudojimas ekonominėms gėrybėms gaminti“. Darbas yra svarbiausias rezultatyvumo veiksnys (Makštutis, 2005). Darbo ištekliai pasak, Vainienės (2005), tai individo protiniai ir fiziniai gebėjimai. Svarbu, kad įmonės efektyviai naudotų darbo išteklius, tos įmonės, kurios netinkamai juos naudoja patiria nuostolių. Brazaitis, Subačienė (2006) teigia, kad įmonės pagrindinės veiklos analizės sistemos dalis – darbo rodiklių analizė, nusakanti darbuotojų sudėtį ir struktūrą, apsirūpinimą darbuotojais, jų kaitą, kvalifikacijos kėlimą, socialinį apsirūpinimą ir kitus aktualius su darbuotojais susijusių rodiklių aspektus.

Mackevičius, Poškaitė (1998) darbo rodiklių analizės uždavinius detalizuoja pagal konkrečių darbo rodiklių analizę, kuri pavaizduota 7 lentelėje.

7 lentelė

Darbo rodiklių analizės objektai ir uždaviniai

Darbo rodiklių analizės objektas ir uždaviniai	
<i>Analizės objektas</i>	<i>Pagrindiniai uždaviniai</i>
Darbuotojų skaičius	Nustatyti apsirūpinimą darbuotojais
Darbuotojų sudėtis	Įvertinti darbuotojų sudėtį bei jos kaitą gamybos rodikliams
Darbuotojų kaita	Nustatyti darbuotojų kaitą ir išanalizuoti jos priežastis
Darbuotojų kvalifikacija	Nustatyti, ar darbuotojų kvalifikacija atitinka darbų sudėtingumą, ir įvertinti kvalifikacijos kėlimą
Darbo laikas	Nustatyti darbo laiko panaudojimo efektyvumą
Darbo našumas	Įvertinti darbo našumo lygį įmonėje ir atskleisti darbo našumo didinimo galimybes
Darbo užmokesčio fondas	Nustatyti darbo užmokesčio fondo kitimą veikiančius veiksnius ir nurodyti ekonomiškiausius naudojimo būdus
Darbo našumo ir darbo užmokesčio didėjimo tempas	Nustatyti šių rodiklių ryšį bei įtaką produkcijos savikainai

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

Mackevičius, Poškaitė (1998) ir Gronskas (2006) išskiria šias darbo rodiklių grupes:

- Darbuotojų;

- Darbo našumo;
- Darbo laiko;
- Darbo užmokesčio.

Remiantis, Gronsku (2006) darbo išteklių analizės uždaviniai yra tokie:

- Išsiaiškinti, kaip įmonė apsirūpinusi darbuotojais, kokia jų sudėtis, struktūra, kvalifikacija ir kt.;
- Analizuoti darbo našumą, jo veiksnius;
- Nustatyti ar racionaliai naudojamas darbo laikas;
- Ištirti darbo užmokesčio fondo naudojimo efektyvumą, jo struktūrą ir dinamiką;
- Atskleisti įmonės vidinius rezervus efektyvesniam darbo išteklių naudojimui.

Darbuotojų skaičius, sudėtis ir struktūra. Ginevičius, Sūdžius (2005) teigia, kad darbuotojų skaičius negali tinkamai apibūdinti organizacijos dydžio, nes, esant skirtingam apsirūpinimui pagrindinėmis priemonėmis, galima pateikti klaidingas išvadas dėl organizacijos dydžio. Taip pat organizacijos, turinčios brangios modernios technikos, negalima tinkamai apibūdinti, nes neatsižvelgiama į šios technikos būklę, tarnavimo laiką, kainas, atitikimą veiklos poreikius ir pan. Tačiau tų veiklos sričių, kur darbo mechanizavimo ir automatizavimo lygis yra žemas, darbuotojų skaičius gana objektyviai parodo organizacijos dydį. Įvairūs autoriai darbuotojus klasifikuoja skirtingai (8 lentelė).

8 lentelė

Darbuotojų klasifikacija

Autorius	Klasifikacija
<i>Mackevičius (2007), klasifikuoja pagal požymius</i>	Profesijas; Darbo pobūdį; Vaidmenį gamybos procese; Darbo laiką; Lytį; Santykį su kapitalo savininkais; Kitus požymius (darbo stažą, amžių, išsilavinimą, darbo apmokėjimo formas ir kt.).
<i>Mackevičius (2007) ir Gronskas (2006) darbuotojus skirsto į dvi grupes</i>	Pagrindinės veiklos; Antrinės veiklos.
<i>Žvirklis, Vabalas (2006) įmonės darbuotojus skirto</i>	Vadovai; Specialistai; Kiti tarnautojai; Darbininkai; Mokiniai.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis kelių autorių darbais.

Šios grupės parodo iš kokių darbuotojų sudarytas įmonės personalas. Darbuotojų struktūra parodo šių grupių lyginamąjį svorį visų įmonėje dirbančių darbuotojų skaičiuje.

Leonienė (2001) teigia, kad darbuotojų vaidmens didėjimą verslo pasaulyje lemia: spartus technikos, technologijos, darbo proceso automatizavimas ir kompiuterizavimas, jo lygio kilimas;

spartus naujų gamybos ir valdymo metodų taikymas; visuomenės, pačiu organizacijų visuomeninio ir ekonominio gyvenimo demokratizavimas, gyvenimo ir mokslo humanizavimas; spartus visuomenės išsimokslinimo ir kultūrinio lygio kilimas; aukšto gyvenimo lygio siekimas; didėjantys žmonių fizinio, materialinio ir socialinio saugumo reikalavimai.

Darbo našumo rodikliai ir jų analizė. Darbo našumas – pagrindinis veiksnys pažangai plėtoti, organizacijoms modernizuoti, žmonių ištekliams racionaliai naudoti, Lietuvos ekonomikos vystymosi tempams spartinti, nacionalinės rinkos konkurencingumui didinti globalizacijos sąlygomis, todėl darbo našumo mokslinių ir praktinių problemų sprendimas – kompleksinis uždavinys, ypač aktualus žmogui parduodant darbą kaip prekę, o organizacijai – bandant prisitaikyti prie nuolat kintančios aplinkos nacionalinėje, ES bei pasaulio rinkose ir žmogaus darbą nupirkti už realią vertę, kuri laiduotų valstybės ir visuomenės darnią raidą (Gicevičius, Makštutis, 2008).

Ilgūnaitės, Jackutės, Girkantaitės (2011) teigimu, išsivysčiusioms valstybėms būdingas nuolatinis darbo našumo didėjimas. Darbo našumas didėja tobulėjant žmogaus darbo įgūdžiams ir naudojant geresnius įrankius, mašinas bei technologijas. Našumo augimui įtakos turi: įmonės, kurios diegia efektyvesnes technologijas ar vadybą; darbuotojai, įgiję patirties, pakėlę kvalifikaciją ir sąžiningai dirbantys; valstybės politika, sudaranti sąlygas efektyviai panaudoti darbo laiką, turimus resursus. Darbo našumo išaugimas suteikia galimybių sukurti tą pačią vertę dirbant mažiau, ir šią taisyklę galima pritaikyti asmens, įmonės ar valstybės lygiu. Trumpesnė darbo savaitė, fiziškai lengvesnis darbas, mažiau dirbančių žmonių apskritai – tai istorinio darbo našumo didėjimo pasekmės.

Įmonių praktikoje, Mackevičiaus, Poškaitės (1998) tvirtinimu, darbo našumo rodikliai nustatomi tiesioginiu būdu ir darbo imlumo matais. Darbo laikas, skirtas gaminiui pagaminti, rodo darbo našumą laiko vienetais, o gaminių kiekis, pagamintas per laiko vienetą, - darbo našumą išreikštą vienetais, piniginiiais matais ir sąlyginiu įvertinimu (žr. 9 lentelę).

9 lentelė

Darbo našumo rodikliai

<i>Natūrinis darbo našumo (išdirbio) rodiklis</i>	Produkcijos kiekis, tenkantis 1 darbuotojui (tonomis, kilogramais, vnt. ir kt.)
<i>Piniginis darbo našumo (išdirbio) rodiklis</i>	Bendroji (parduota) produkcija, tenkanti 1 darbuotojui
<i>Darbo našumas išreikštas darbo laiko vienetais (darbo imlumas)</i>	Normatyvinis laikas produkcijos vienetui pagaminti ar gamybos operacijai atlikti
	Planinis laikas produkcijos vienetui pagaminti ar gamybos operacijai atlikti
	Faktinis laikas produkcijos vienetui pagaminti

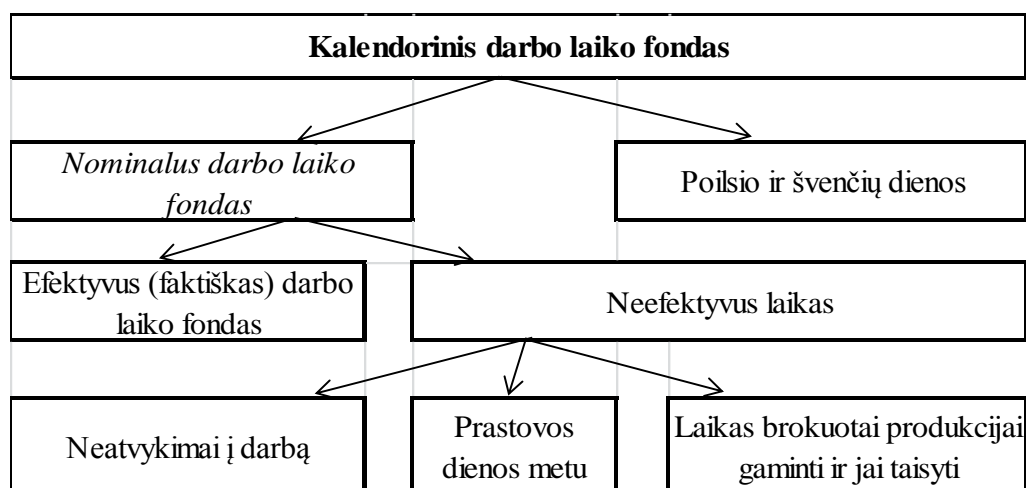
Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

Gronskas (2006) išskiria šiuos veiksnius darančius įtaką vidutiniam metiniam vieno darbuotojo išdirbiui:

- Darbuotojų struktūros pasikeitimas;
- Dirbtų darbo dienų skaičiaus pasikeitimas;
- Darbo dienos trukmės pasikeitimas;
- Vidutinio valandinio vieno darbininko išdirbio pasikeitimas, kuris priklauso nuo: darbo intensyvumo pasikeitimo, kuriam įtaką daro darbininkų kvalifikacija; gaminių darbo imlumo pasikeitimo, kurį sąlygoja gaminamos produkcijos asortimentas, technikos ir technologijos pakeitimas, gamybos organizavimas, neproduktyvus darbas.

Analizuojant darbo našumą įmonėje, labai svarbu ieškoti ir surasti rezervų jam didinti. Tuo tikslu reikia nustatyti, kokios buvo vykdomos organizacinės techninės priemonės gerinant darbo organizavimą, taikant naują techniką, tobulinant gamybos technologiją, keliant darbininkų kvalifikaciją (Mackevičius, 2007).

Darbo laiko naudojimo analizė. Stoškus, Petukienė (2008) teigia, kad ekonomikoje darbo laikas suvokiamas kaip būtinas bendro darbo laiko absoliutus kiekis tam tikram tikslui pasiekti. Darbo laikas gali būti naudojamas naudingai ir nenaudingai. Nenaudingai panaudotas darbo laikas yra priskiriamas prie darbo laiko nuostolių. Naudingai ir nenaudingai panaudotas darbo laikas turi būti kruopščiai išanalizuoti. Atlikus tokią analizę, galima ieškoti būdų, darbo laiko nuostoliams sumažinti. Darbininkų darbo laiko fondas (žr. 4 pav.) apskaičiuojamas planuojant ateinančių laikotarpių darbo laiką.

4 pav. Darbininkų darbo laiko fondas

Šaltinis: Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.

Darbo laiko nuostoliai remiantis, Gronsku (2006), skirstomi į šias grupes:

- Planiniai neatvykinai į darbą: atostogos, dėl ligos, kiti neatvykimai.

- Planiniai darbo laiko nuostoliai: ištisos dienos (dėl darbininko kaltės, dėl įmonės kaltės), pamainos metu (dėl darbininko kaltės, dėl įmonės kaltės).
- Ne produktyvus darbo laikas: broko gamyba, broko taisymas.

Atliekant darbo laiko panaudojimo analizę, taip pat reikia nustatyti, kokio priežastys lėmė darbo laiko nuostolių susidarymą, ir pasirinkti darbo laiko naudojimo gerinimo priemones.

Mackevičius, Poškaitė (1998) išskiria du darbo laiko nuostolių tyrimo būdus:

- Tiesiogiai ir nuosekliai registruojant darbo laiko nuostolius.
- Momentinio stebėjimo būdas.

Tiesiogiai ir nuosekliai registruojant laiką, galima tiksliai ištirti darbo procesą ir eigą, o iš gaunamų duomenų spręsti apie darbo etapų nuoseklumą, konkrečių darbininkų veiksmų ar net operacijų tikslumą. Tokie duomenys labai padeda tobulinti darbo organizavimą. Tačiau šis būdas turi ir trūkumų: ilga stebėjimo trukmė, stebėjimas reikalauja daug darbo, vienas darbuotojas negali stebėti didesnės darbininkų grupės.

Momentinio stebėjimo būdo esmė ta, kad nuoseklus ir nepertraukiamas darbo laiko nuostolių fiksavimas pakeičiamas statistine atranka, t.y. darbininkai stebimi tam tikrais laiko momentais. Šio metodo teigiamos savybės: mažai reikia darbo, jis operatyvus, stebėtojas gali stebėti didelę grupę dirbančių žmonių. Tačiau šis būdas darbo nuostoliams tirti taip pat nėra labai patogus: gaunami tik vidutiniai dydžiai, negaunama duomenų apie konkrečių operacijų ar jų elementų trukmės pasikeitimą.

Darbo laikas didelėje dalyje įmonių yra pagrindinis veiksnys, įtakojantis darbo užmokesčio dydį, todėl jo kontrolei ir analizei skiriama ypač daug dėmesio.

Darbo išteklių naudojimo įtaka produkcijos apimčiai. Remiantis Gronsku (2006), darbo našumas yra vienas iš pagrindinių veiksnių turinčių įtakos pagamintos produkcijos apimčiai. Kitas svarbus veiksnys – darbininkų skaičiaus kitimas. Analizuojant įvairiais būdais apskaičiuojamas šių veiksnių įtakos produkcijos apimčiai dydis. Visais būdais skaičiuojant galutinis darbo našumo ir darbuotojų skaičiaus poveikis produkcijai yra vienodas. Tačiau skaičiuojant grandininių keitimų ir absoliučių skirtumų būdu, atskirų veiksnių poveikis produkcijai priklauso nuo to, kurio veiksnio įtaka skaičiuojama pirmiausiai.

Darbo užmokesčio fondo analizė. Vanagas, (2004) išskiria šiuos išorinius ir vidinius veiksnis, darančius įtaką darbo užmokesčiui:

❖ Išoriniai veiksniai:

- Darbo rinkos sąlygos parodo kvalifikuotos darbo jėgos pasiūlos ir paklausos santykį.
- Darbdaviai gali mokėti mažiau, kai pasiūla viršija paklausą. Gali būti ir atvirkščiai.

- Darbo užmokesčio lygis regione orientuoja darbdavius mokėti tam tikros specialybės darbuotojams tokį darbo užmokestį, koks yra mokamas šiame regione panašioms darbuotojams.
 - Gyvenimo lygis, kai atsižvelgiama į infliacijos koeficientą.
 - Kolektyvinė sutartis – tai susitarimas dėl darbo ir apmokėjimo už darbą sąlygų. Žinoma, todėl ten, kur gerai organizuotos profsąjungos, ir apmokėjimas už darbą yra didesnis.
 - Vyriausybės poveikis reguliuoja darbo užmokesčio dydį.
- ❖ Vidiniai veiksniai:
- Konkretaus darbo vertė – įmonės, kurios turi nuostatais reglamentuotą apmokėjimo už darbą organizaciją, dažniausiai darbų vertinimo metodu nustato kiekvieno konkretaus darbo vertę.
 - Reliatyvi darbuotojo vertė – apmokėjimo už darbą dydį yra tikslinga maksimaliai nustatyti pagal atliekamo darbo turinį, taip pat pagal darbuotojo elgesį darbe, kai pasitelkiami įvairūs darbuotojų skatinimo būdai, t.y., kad darbuotojai siektų nuolat tobulinti savo darbo kokybę.
 - Darbdavio galimybės – įmonės galimybės mokėti didesnę ar mažesnę darbo užmokestį iš dalies lemia darbuotojo darbų produktyvumas, kuris priklauso nuo kapitalo investicijų į fizinio darbo mažinimo programą, šios investicijos mažina darbo jėgos poreikį ir sudaro galimybę mokėti daugiau už darbą.

Darbo užmokesčio fondo analizę Mackevičius (2007) siūlo pradėti nuo dviejų pagrindinių jo naudojimo rodiklių skaičiavimo:

- Absoliutinio darbo užmokesčio fondo pokyčio, kuris skaičiuojamas iš faktinio darbo užmokesčio fondo atėmus planinį. Absoliutinis darbo užmokesčio fondo pokytis dar neparodo, ar įmonė pažeidžia darbo užmokesčio fondo naudojimą ar ne, nes toks pokytis nerodo gamybos apimties pokyčio. Todėl analizuojant nepakanka lyginti faktinį darbo užmokesčio fondą su planiniu.
- Santykinio darbo užmokesčio fondo pokyčio, kurį apskaičiuojant reikia nagrinėti, kaip naudojamas darbo užmokesčio fondas atsižvelgiant į faktinį gamybos programos įvykdymą ir atsižvelgti į darbo užmokesčio fondo struktūrą.

Nustačius absoliutinį ir santykinį darbo užmokesčio pokytį reikia apskaičiuoti ir veiksniai, kurie turėjo įtakos šiam pokyčiui.

Absoliutiniame darbo užmokesčio fondo pokyčiui įtakos turi šie veiksniai:

- Darbininkų skaičiaus pokytis;
- Vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio pokytis.

O santykiniam darbo užmokesčio fondo pokyčiui, be dviejų šių veiksnių, įtakos turi dar ir produkcijos apimtys pasikeitimas.

Darbo užmokesčio fondo analizė veiksmingesnė yra, kai imamas ilgesnis analizės laikotarpis. Ja galima nustatyti darbo užmokesčio fondo poreikį, jų priežastis, rasti darbo užmokesčio išlaidų mažinimo rezervus ir kaip efektyviau jį panaudoti.

1.7. Prognozavimo esmė ir metodai

Įmonės veiklos ateitis rūpi kiekvienam vadovui, jos numatymui yra atliekamos prognozės. Prognozių teikiama informacija reikšminga beveik kiekvienai įmonei, sudarant trumpalaikius ar ilgalaikius planus, teigia Das (2000). Kvainauskaitė (2000), nurodo, kad prognozavimas, įmonių atžvilgiu, užsienio literatūroje yra traktuojamas kaip vienas iš svarbiausių efektyvios įmonės veiklos kriterijų kurio reikšmė itin padidėja nestabilios ekonomikos sąlygomis.

Šečkutė, Pabedinskaitė (2002) prognozavimo metodus skirsto pagal šiuos požymius:

- pagal prognozuojamą laikotarpį išskiriamos trumpalaikės (iki metų), vidutinio laikotarpio (1 – 3 metų) ir ilgalaikės prognozės (3 – 10 metų).
- pagal prognozavimo objektą prognozės skirstomos į bendras (siekiant įvertinti, būsimą ekonominę vystymąsi) ir dalines (apima tik ekonominės veiklos dalį).

Labiausiai paplitęs prognozavimo metodų skirstymas į:

- Kokybinius prognozavimo metodus;
- Kiekybinius prognozavimo metodus.

Tuo tarpu dažniausiai taikomi kiekybiniai prognozavimo metodai remiantis Martišius (2001) yra šie:

- Tendo ekstrapoliacija – sudaromas ateities modelis pagrindžiamas praeities faktais;
- slankiųjų vidurkių metodas – prognozuojama remiantis turimais vidutiniais duomenimis, gautais iš praeities;
- eksponentinis išlyginimas – prognozei naudojamas svertinis visų laiko eilutės reikšmių vidurkis.

Faktiniai duomenys su prognozuojamomis vertėmis praktiškai niekada idealiai nesutampa. Pačia bendriausia prasme tai gali nulemti šios priežastys (Bagdonas, 2005):

- Negalima tvirtinti, kad pasirinktoji trendo funkcija idealiai tinka nagrinėjamajam reiškiniui aprašyti.
- Visuomet egzistuoja atsitiktinumo veiksnys, į kurį neatsižvelgiama nei laiko eilutėje, nei sudarant trendo funkciją, nei ja naudojantis.
- Ateityje gali pasikeisti reiškinio plėtros sąlygos.

Butkutės (1999), teigimu mokslinėje literatūroje galima sutikti apie 200 prognozavimo metodų, iš kurių tik labai nedidelė dalis taikoma praktikoje. Pabedinskaitė (2005) išskiria trendo, ciklinę, sezoninę ir nereguliariąją komponentes, kurios sudaro laiko eilutę. Tam, kad lengviau būtų galima analizuoti laiko eilutės elgseną ji išskaidoma į šias komponentes:

Trendo komponentė. Analizuojant laiko eilutes, stebėjimai ir matavimai daromi kiekvieną valandą, dieną, savaitę ir t. t. Nors laiko eilučių duomenys paprastai turi atsitiktinius svyravimus, laiko eilučių reikšmės per ilgesnį laiko tarpą dažnai nuosekliai kinta link santykinai aukštesnių ar žemesnių reikšmių. Šis laipsniškas laiko eilutės pokytis vadinamas laiko eilutės trendu.

Ciklinė komponentė. Laiko eilutėse dažnai matomi taškai virš trendo linijos ir žemiau jos. Kiekvienas reguliarus, taisyklingas nuokrypis nuo trendo apibrėžiamas kaip laiko eilutės ciklinė komponentė.

Sezoninė komponentė. Kai kurios laiko eilutės turi reguliarius svyravimus per vienerių metų laikotarpį. Laiko eilutės komponentė, atspindinti duomenų kitimą dėl sezoninių priežasčių, vadinama sezonine komponente.

Nereguliarieji komponentė. Nereguliarieji laiko eilutės komponentė yra likutinis veiksnys, kuris paaiškina nagrinėjamos laiko eilutės reikšmių svyravimus nuo to, ko tikimasi įvertinus trendą, ciklinę ir sezoninę komponentes. Nereguliarieji komponentės priežastis yra trumpalaikių, nesikartojančių ir nenumatytų veiksnių poveikis laiko eilutei. Šios komponentės, paaiškinamos atsitiktiniais laiko eilutės pokyčiais, prasmė yra ta, jog ji neprognozuojama. Jų poveikių laiko eilutei ateityje numatyti negalima.

Paprasčiausia trendo funkcija yra tiesinis trendas. Ji gali būti užrašyta taip (Martišius, 2003):

$$\hat{Y} = a + bt$$

Būtina paminėti, kad prognozavime reikšminga yra ir koreliacinė regresinė analizė. Koreliacinė regresinė analizė plačiai naudojama sudėtingiems socialiniams, ekonominiams ir fiziniams reiškiniams tirti (Rutkauskas, 2003). Bartosevičienė (2004) nurodo, kad koreliacinis ryšys – tai ryšys, kuris pasireiškia kaip priklausomybė tarp atsitiktinių dydžių taip, jog vieno dydžio pokytis veikia kito dydžio paskirstymą. Esant koreliacinės priklausomybės požymiams, Kunigėlytė ir kt. (1986) nurodo šiuos tyrimo metu sprendžiamus uždavinius:

- nustatomas koreliacinio ryšio buvimo faktas;
- nustatoma ryšio kryptis ir forma, t.y. apibūdinamas jo pobūdis;
- kiekybiškai išreiškiamas ryšys, t.y. nustatoma ryšio lygtis, kuri apibūdina faktorinio požymio reikšmių ir rezultatinio požymio vidurkių tarpusavio santykį;
- nustatomas ryšio glaudumas, kuris parodo rezultatinio ir faktorinio požymio variacijos priklausomybės laipsnį.

Koreliaciniai ryšiai kartais dar vadinami priežasties arba tiesiog priežastiniais ryšiais. Koreliacinius ryšius tiriant koreliaciniais – regresiniais metodais, turi būti patenkinta keletas svarbių sąlygų (Bartosevičienė, 2004):

- visuma, kurios požymių tarpusavio ryšiai yra tiriami, turi būti kokybiškai vienuose.
- turi būti pakankamai didelis nepriklausomų stebėjimų skaičius, kadangi dėsningumą atskleidimas pagrįstas didžiųjų skaičių dėsniu;
- iš daugybės veiksnių reikia atrinkti pagrindinius, kurie sąlygoja didžiąją dalį rezultatinio požymio reikšmių variacijos;
- šie požymiai negali būti tarpusavyje priklausomi;
- požymių, kurių tarpusavio ryšiai tiriami, reikšmės turi būti pasiskirsčiusios normaliai;
- visos gautos išvados turi būti logiškai paaiškintos, turėti ekonominę prasmę.

Šios sąlygos ne visada visiškai patenkinamos. Tokiais atvejais reikia atitinkamai paaiškinti gautus rezultatus. Koreliaciniai ryšiai gali būti tiesioginiai ir atvirkštiniai. Tiesioginiai ryšiai yra tokie, kurių susijusių požymių reikšmės kinta ta pačia kryptimi, o atvirkštiniai - kurių požymių reikšmės kinta priešingomis kryptimis.

Regresinė analizė apibrėžia santykį, esantį tarp dviejų, vienas nuo kito priklausomų požymių taip, kad vieno požymio vertė, žinant kito požymio vertę, gali būti nusakyta su tam tikra tikimybe. Kitaip tariant, regresinė analizė yra metodas nustatyti funkcijai, nuo kurios atstumų kvadratai iki visos atrankinės imties statistinių duomenų sudaro minimumą. Regresinėje analizėje gaunama regresijos lygtis. Tai yra matematinė formulė, siejanti vieną kintamąjį, vadinamą priklausomu kintamuoju y , su kitu – nepriklausomu kintamuoju. Po to, kai nustatyta regresijos lygtis, galima taikyti koreliacinę analizę kintamųjų ryšio stiprumui nustatyti. Abu kintamieji – priklausomas ir nepriklausomas – turi būti tolydūs dydžiai (Bartosevičienė, 2004).

2. AB “DVARČIONIŲ KERAMIKA” VEIKLOS FINANSINĖ IR DARBO NAŠUMO ANALIZĖ

2.1. AB “Dvarčionių keramika“ veiklos apibūdinimas

AB “Dvarčionių keramika” – didžiausia bei moderniausia keraminių plytelių gamintoja Baltijos šalyse. Bendrovė turi 124 metų patirtį, gamina apie 150 pavadinimų produkciją: glazūruotas keramines sienų ir grindų plyteles, glazūruotas akmens masės plyteles, koklius židiniams. Aukštą produkcijos kokybę užtikrina bendrovėje įdiegta kokybės vadybos sistema, atitinkanti standarto ISO 9001 reikalavimus. Įdiegta aplinkos apsaugos vadybos sistema, atitinkanti standarto ISO 14001 reikalavimus, garantuoja ekologiškai švarų produktą ir gamybos procesą. Daugiau nei pusę visos produkcijos bendrovė eksportuoja į kitas Baltijos valstybes, Skandinavijos šalis, Lenkiją, JAV, Ukrainą, Rusiją, centrinės Azijos šalis (63).

Bendrovė nuolat investuoja į pažangiausias technologijas bei plečia asortimentą naujais, ekologiškais ir moderniais vartotojui patraukliais gaminiais. Gamybos technologijoje naudojamos aukštos kokybės žaliavos, didelis presavimo spaudimas ir aukšta degimo temperatūra.

Lietuvoje "Dvarčionių keramika" turi savo parduotuvių tinklą, taip pat prekiauja ir didmena. Bendrovės produkcija prekiauja beveik visos didesnės statybinių medžiagų parduotuvės, taip pat firminės įmonės parduotuvės Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir kt.

AB “Dvarčionių keramika” **misija:**

- Gaminti aukščiausios kokybės keraminių plytelių kolekcijas, orientuotas į pasirinktų rinkų vartotojų poreikius.
- Išlaikyti lyderio vietą Lietuvos keraminių plytelių rinkoje, pasiekti lyderio pozicijas eksporto rinkose. Augti ir įsitvirtinti Baltijos ir Skandinavijos šalyse, bei augti naujose eksporto rinkose.
- Išpildyti ir viršyti pirkėjų lūkesčius teikiant papildomas dizaino, kljavimo, pristatymo, plytelių priežiūros, savo ir kitų įmonių produkcijos (keraminių plytelių, santechnikos ir panašiai) komplektavimo bei kitas paslaugas.
- Siekti geresnio aptarnavimo ir platesnio paslaugų asortimento sukuriant malonią darbo atmosferą bendrovės viduje ir bendradarbiaujant su kitomis įmonėmis.

AB “Dvarčionių keramika” **vizija:**

- Būti gerbiamiems ir mėgiamiems Lietuvos bei eksporto rinkų vartotojų ir partnerių už aukštą paslaugų, produktų kokybę, užsakymų atlikimo greitį, lankstumą ir dėmesingumą.
- Tapti dinamiška, pelninga, akcininkų poreikius tenkinančia įmone, tiksliai ir greitai reaguojančia į rinkas įtakojančius veiksnius ir gebančia kurti naujus vartotojų poreikius.

AB „Dvarčionių keramika“ to siekia:

- atvirai ir pastoviai bendraudama su klientais, siekiant išsiaiškinti ir prognozuoti jų poreikius;
- patiekdama tik aukštos kokybės ir vartotojo lūkesčius atitinkančius gaminius ir paslaugas;
- pastoviai analizuodama rinkos poreikius, bei savo veiklos rezultatus;
- nuolatos gerindama veiklos ir teikiamų paslaugų kokybę bei efektyvumą;
- atsižvelgdama į teisės aktų bei standartų reikalavimus, vykdant ir planuojant savo veiklą;
- sistemingai keldama visų lygmenų darbuotojų kvalifikaciją;
- skatindama darbuotojų atsakomybę bei iniciatyvumą, siekiant užsibrėžtų tikslų;
- vertindama darbuotojus pagal jų atliekamo darbo rezultatus; nuolatos tobulindami bendrovės kokybės vadybos sistemą, įdiegtą pagal standarto ISO 9001 reikalavimus.

Įmonė pripažįsta, kad jos veikla susijusi su gamtinių išteklių ir energijos naudojimu, aplinkos tarša bei atliekų susidarymu. Suprasdama aplinkos apsaugos svarbą, AB „Dvarčionių keramika“ vadovybė, prisiima atsakomybę už įmonės veiklos daromą poveikį aplinkai ir įsipareigoja:

- prižiūrėti ir nepalaujamai tobulinti aplinkos apsaugos vadybos sistemą, įdiegtą pagal ISO 14001 standarto reikalavimus;
- aplinkos apsaugos problemas spręsti, pagal galimybes mažinant išteklių naudojimą ir vykdant taršos prevenciją;
- laikytis visų bendrovei taikomų aplinkos apsaugos teisinių reikalavimų;
- periodiškai vertinti aplinkos apsaugos vadybos sistemos veiksmingumo rezultatus;
- nuolatos mokytis ir į aplinkos apsaugos veiklos įgyvendinimą įtraukti visus dirbančiuosius;
- skirti resursus numatytiems aplinkos apsaugos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti (21).

Pagrindiniai akcininkai:

UAB "Misota"	92.93% (9.21 M)
Kiti akcininkai	7,07% (0.70 M)

Finansinių AB „Dvarčionių keramika“ santykinų rodiklių analizei atlikti pasirinkti tokie santykiniai rodikliai, kurie, remiantis moksliniais šaltiniais, išanalizuotais teorinėje dalyje ir autorės manymu, padėtų geriausiai apibūdinti įmonės finansinę būklę ir jos pokyčius. Įmonės pelningumui analizuoti pasirinkti pardavimo pelningumo (grynasis pelningumas, bendrasis pelningumas, veiklos pelningumas), turto pelningumo (viso turto pelningumas, ilgalaikio turto pelningumas, trumpalaikio turto pelningumas) ir kapitalo pelningumo (nuosavo kapitalo pelningumas, akcinio kapitalo pelningumas, pastovaus kapitalo pelningumas) rodikliai, mokumo analizei pasirinkti ilgalaikio mokumo ir trumpalaikio mokumo rodikliai, o veiklos efektyvumo vertinimui išlaidų lygio ir turto apyvartumo rodikliai.

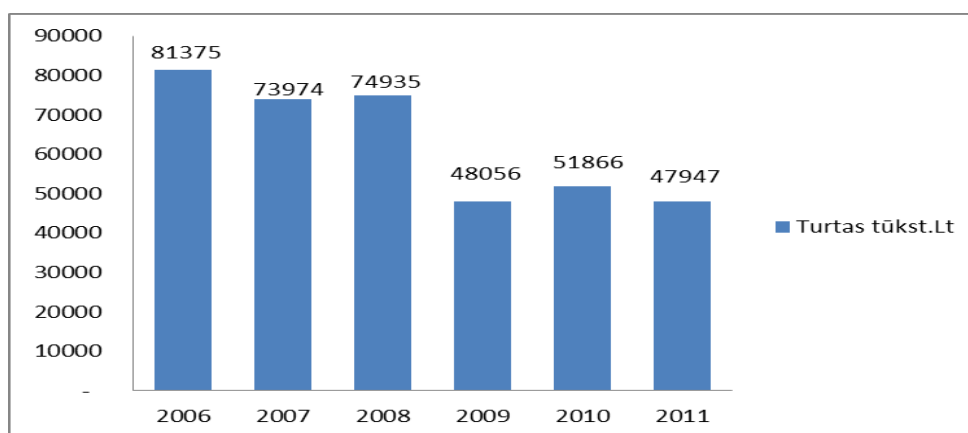
Pastaba: visi rodikliai skaičiuoti tūkstančiais litų.

2.2. AB “Dvarčionių keramika” finansinių ataskaitų dinaminė analizė

2.2.1. Turto dinaminė analizė

Atliekant turto dinaminę analizę naudotas horizontalios analizės metodas, kuris parodo tiek kiekvienų metų, tiek 2006 – 2011 metų laikotarpio finansinių ataskaitų rodiklių pokyčius arba jų dinamiką. Rodiklių pokyčiai apskaičiuojami absoliučiais dydžiais ir procentais, kiek pasikeitė vertinamas rodiklis lyginant su bazinio laikotarpio rodikliu. Šis analizės metodas yra vienas paprasčiausių, juo tiesiogiai analizuojami įmonės finansinių ataskaitų duomenys.

AB “Dvarčionių keramika” turto straipsnių absoliutūs pokyčiai parodyti 1 priede. 5 paveiksle parodytos viso turto apimtys 2006 – 2011 metais.

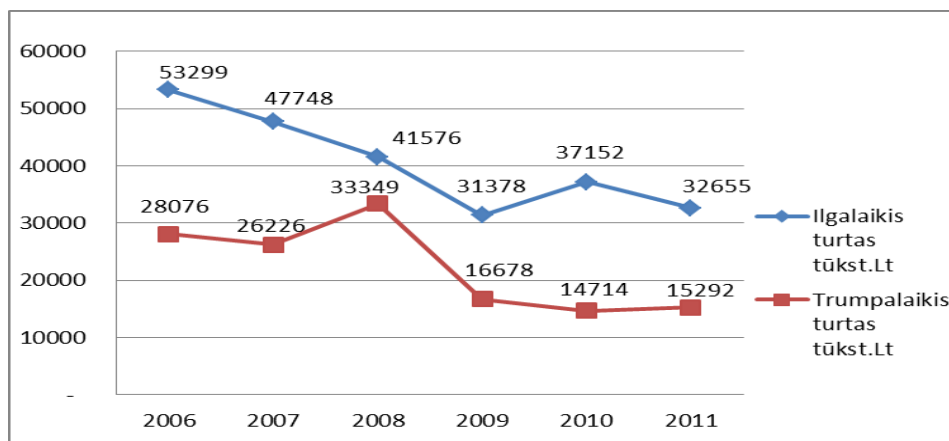

5 pav. AB “Dvarčionių keramika” turtas tūkst. Lt 2006 – 2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” finansine atskaitomybe.

Iš pateiktos diagramos matoma, kad analizuojamu laikotarpiu įmonės turto pokyčiai buvo netolygūs. Remiantis atlikta horizontalia analize, galima pamatyti, kad didžiausias turto pokytis buvo 2009 metais, jis sumažėjo 35,9%. Per visą 2006 – 2011 metų laikotarpį įmonės turtas sumažėjo 33,5 mln. Lt arba 41,1%. Tokius pokyčius įtakojo ilgalaikio turto nusidėvėjimas ir amortizacija bei atsargų ir gautinų sumų sumažėjimas.

Taip pat būtų tikslinga aptarti ilgalaikio ir trumpalaikio turto absoliučius dydžius bei jų dinamiką. Mažėjant turto apimčiai, ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys keitėsi netolygiai. 6 paveiksle pavaizduotos ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimtys 2006 – 2011 metais. 2006 – 2009 metais ilgalaikis turtas mažėjo 41,1%. Per visą analizuojama laikotarpį ilgalaikis turtas sumažėjo 38,7%. Tuo tarpu trumpalaikio turto didžiausia apimtis ir augimas buvo 2008 metais, kai jis išaugo 27,2% lyginant su 2007 metais. Vėlesniais metais trumpalaikio turto apimtys mažėjo. Ženkiausias sumažėjimas buvo 2009 metais, kai jis sumažėjo perpus. Analizuojamu laikotarpiu trumpalaikis turtas sumažėjo 45,5%. Lyginant ilgalaikio ir trumpalaikio turto apimčių dinamiką, matoma, kad trumpalaikio turto mažėjimo tempas buvo spartesnis nei ilgalaikio turto.

6 pav. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikis ir trumpalaikis turtas tūkst. Lt 2006 – 2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

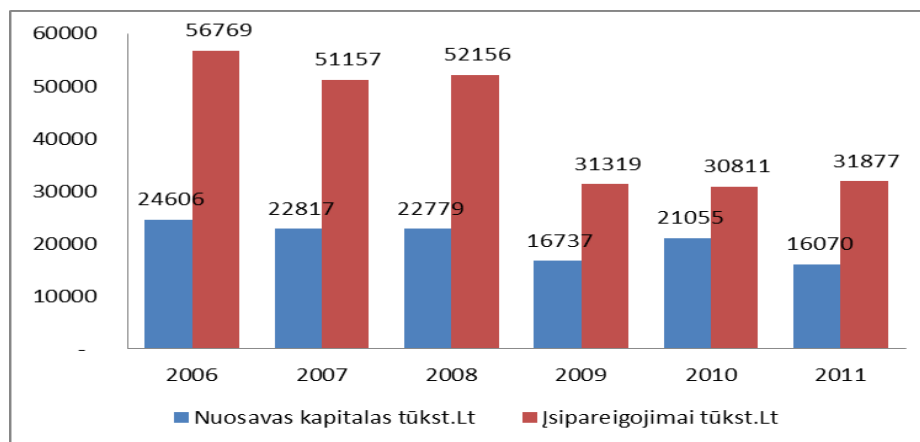
Kadangi beveik visą ilgalaikį turtą sudaro materialusis turtas, todėl būtent jo pokyčiai ir lėmė ilgalaikio turto mažėjimą tokiu tempu. Ilgalaikio materialiojo turto straipsnių kitimas atskirais ataskaitiniais metais skyrėsi. Vienintelis augimas 23,2% buvo pastebimas 2010 metais, kai materialusis turtas siekė beveik 37 mln. Lt. Per visą laikotarpį ilgalaikis materialusis turtas sumažėjo 38,9%. Nematerialusis turtas visu laikotarpiu kito tolygiai ir sumažėjo dvigubai. Finansinis turtas analizuojamu laikotarpiu, išskyrus 2007 metus, kai jis padidėjo 37%, buvo vienodas.

Kaip jau buvo minėta, įmonės trumpalaikis turtas per 2006 – 2011 metų laikotarpį sumažėjo 45,5%. Didžiausią įtaką šiam pokyčiui turėjo 41,8% sumažėjusios atsargos ir 47,4% gautinos sumos. Pinigai ir jų ekvivalentai taip pat sumažėjo net 91%, tačiau jų įtaka nebuvo tokia didelė, dėl jų dalies trumpalaikiame turte menkumo. Analizuojant trumpalaikio turto sudedamųjų dalių kitimą atskirais ataskaitiniais metais, galima pastebėti, kad kiekviena iš jų pasižymėjo vis kitokia kitimo tendencija. Atsargos per visą laikotarpį tai augo, tai mažėjo. Reikia pastebėti, atsargų mažėjimas analizuojamu laikotarpiu gali būti vertinamas kaip teigiamas reiškinys, nes, įmonė neišaldo lėšų, taip nemažindama savo mokumo ir nedidindama atsiskaitymo sunkumų grėsmės bei sumažina sandėliavimo sąnaudas. Gautinos sumos 2006 – 2008 metais didėjo 20,2%, bet 2008 – 2011 metais jos sumažėjo daugiau nei perpus. Pinigų ir jų ekvivalentų apimtis 2006 – 2010 metais sumažėjo net 92,1% ir tik 2011 metais padidėjo 13,1%. Kaip jau minėta per visą nagrinėjamą laikotarpį pinigų ir jų ekvivalentų sumažėjo 91%, tai gali reikšti, kad įmonė turi sunkumų su apyvartinėmis lėšomis.

2.2.2. Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinamikos analizė

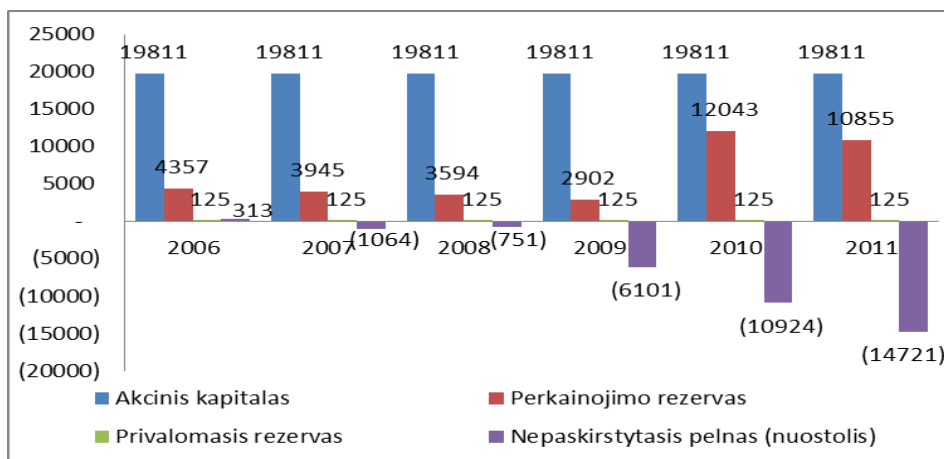
Horizontalioji nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų analizė rodo, kad per analizuojamą laikotarpį nuosavas kapitalas kito netolygiai ir per 2006 – 2011 metus sumažėjo 34,7%. Įsipareigojimai taip pat kito netolygiai ir jų mažėjimas buvo dar ženklėsnis, jie per tą patį laikotarpį sumažėjo 43,9%.

Tai reiškia, kad įmonė sumažino savo veiklos finansavimą skolintomis lėšomis, labiau nei nuosavomis.

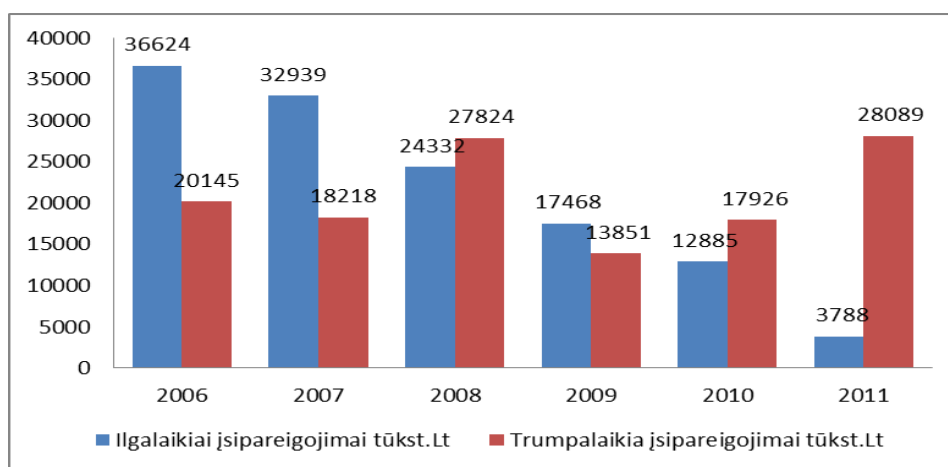
7 pav. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

8 paveiksle pavaizduota nuosavo kapitalo straipsnių apimtys dinamika 2006 – 2011 metais. Nuosavo kapitalo mažėjimui įtakos turėjo įmonės patiriami nuostoliai ir perkainojimo rezervo formavimas. Įstatinis kapitalas ir privalomasis rezervas nagrinėjamu laikotarpiu nepakito ir visais analizuojamais metais atitinkamai buvo atitinkamai 19811 ir 125 tūkst. Lt. Visą analizuojamą laikotarpį įmonė patyrė nuostolį išskyrus 2008 metus, todėl nepaskirstytojo pelno reikšmė balanse yra neigiama. Tik 2006 metais nepaskirstytojo pelno reikšmė teigiama dėl ankstesnių metų uždirbto pelno. Nepaskirstytojo pelno reikšmė kito netolygiai ir per 2006 – 2011 metus sumažėjo net 48 kartais. Perkainojimo rezervas 2006 – 2011 metais kito netolygiai ir išaugo 2,5 karto. 2006 – 2009 metais perkainojimo rezervas sumažėjo 33,4%, tačiau 2010 metais išaugo daugiau 4 kartus. Toks perkainojimo rezervo augimas dėl perkainoto turto, tokia pačia suma didina nepaskirstytuosius nuostolius.

8 pav. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo sudedamųjų dalių dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip jau buvo minėta įsipareigojimai 2006 – 2011 metais kito netolygiai, jie sumažėjo 43,9%. Analizuojamu laikotarpiu įmonė turėjo ilgalaikių įsipareigojimų, kurie visais metais mažėjo. Ilgalaikiai įsipareigojimai per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 89,7%. Ilgalaikius įsipareigojimus sudarė finansinės skolos, finansinės nuomos ir atidėto mokesčio įsipareigojimai. Finansinių skolų mažėjimas visais metais ir jų išnykimas 2011 metais ir lėmė ilgalaikių įsipareigojimų mažėjimą. Finansinės skolos 2006 – 2011 metais sumažėjo nuo 35,3 mln. Lt iki visiško jų nebuvimo. Finansinės nuomos ir atidėto mokesčio įsipareigojimai kito netolygiai. Finansinės nuomos įsipareigojimai 2006 – 2011 metais sumažėjo 39,8%, o atidėto mokesčio įsipareigojimai išaugo 70,6%, dėl 2010 metais atlikto pastatų ir įrengimų perkainojimo ir jų vertės padidėjimo.

9 pav. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

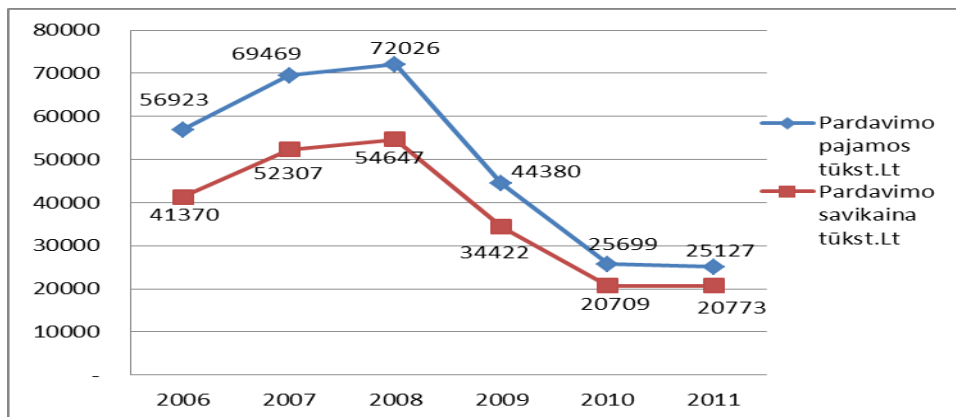
Kaip matoma iš 9 paveikslėlio trumpalaikiai įsipareigojimai 2006 – 2011 metais kito netolygiai, jie padidėjo 39,4%. Trumpalaikių įsipareigojimų sudedamosios dalys, tokios, kaip skolos tiekėjams ir kiti trumpalaikiai įsipareigojimai kito netolygiai. Skolos tiekėjams per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 47,8%, o kiti trumpalaikiai įsipareigojimai padidėjo 12,7%. Trumpalaikių įsipareigojimų didėjimą daugiausiai lėmė finansinių skolų išaugimas 3,7 karto. 2011 metais trumpalaikės finansinės skolos išaugo 2,3 karto, taip atsitiko dėl atsargų už 10 mln. Lt įkeitimo bankui už suteiktą finansavimą, kuriuo buvo padengtos ilgalaikės finansinės skolos.

2.2.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos dinaminė analizė

Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsnių apimties dinamika pavaizduota 2 priede. Pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos dinamika pavaizduota 10 paveiksle.

Įmonės pardavimo pajamos 2006 – 2011 metais kito netolygiai. 2006 – 2008 metais pardavimo pajamos padidėjo 26,5%. 2009 metais pardavimo pajamos sumažėjo 38,4% lyginant su 2008

metais, vėlesniais metais išliko mažėjimo tendencija. Per analizuojamą laikotarpį pardavimo pajamos sumažėjo daugiau nei perpus, 55,9%. Tokį pardavimo pajamų kritimą galima paaiškinti pasauline finansų krize, tačiau ji jau baigėsi, o kritimas išliko, tai rodo ir prastą naujų klientų paiešką ar marketingo strategiją bei didelę konkurenciją.

10 pav. AB „Dvarčionių keramika“ pardavimo pajamų ir pardavimo savikainos dinamika tūkst. Lt 2006 – 2011 metais
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip galima pamatyti 10 paveiksle, pardavimų pajamų ir savikainos apimtis pasižymėjo ta pačia kitimo tendencija. 2006 – 2008 metais pardavimo pajamoms didėjant, didėjo ir savikaina, tik didesniu tempu. Todėl tais metais bendrasis pelnas išaugo, tačiau jo augimo tempas buvo mažesnis nei pardavimo pajamų. 2009 – 2011 metais pardavimo pajamoms mažėjant, savikaina mažėjo lėčiau, o tai ir vėl mažino bendrąjį pelną. Todėl per visą laikotarpį bendrasis pelnas sumažėjo net 72%. Todėl didelis pardavimo pajamų lygio kritimas dar stipriau paveikė bendrąjį pelną.

Įmonės veiklos sąnaudos analizuojamais metais buvo gana didelės, 2009 metais, pardavimams sumažėjus, jos dar labiau išaugo. Tai nulėmė, kad tais metais veiklos nuostolis buvo didžiausias per analizuojamą laikotarpį. Tačiau 2009 – 2011 metais, veiklos sąnaudos sumažėjo perpus. Per 2006 – 2011 metus veiklos sąnaudos sumažėjo 36,3% ir įmonė sumažino patiriamą veiklos nuostolį.

AB „Dvarčionių keramika“ taip pat vykdo finansinę ir investicinę veiklą, kurios rezultatai kito netolygiai, tačiau visu analizuojamu laikotarpiu buvo nuostolinga. Per 2006 – 2011 metus finansinės ir investicinės veiklos nuostolis sumažėjo 70,6%, nuo 20,3 mln. Lt iki 596 tūkst. Lt. Jį įtakojo palūkanų sąnaudų sumažėjimas 72,1%, nes mažėjo ir patys įsipareigojimai.

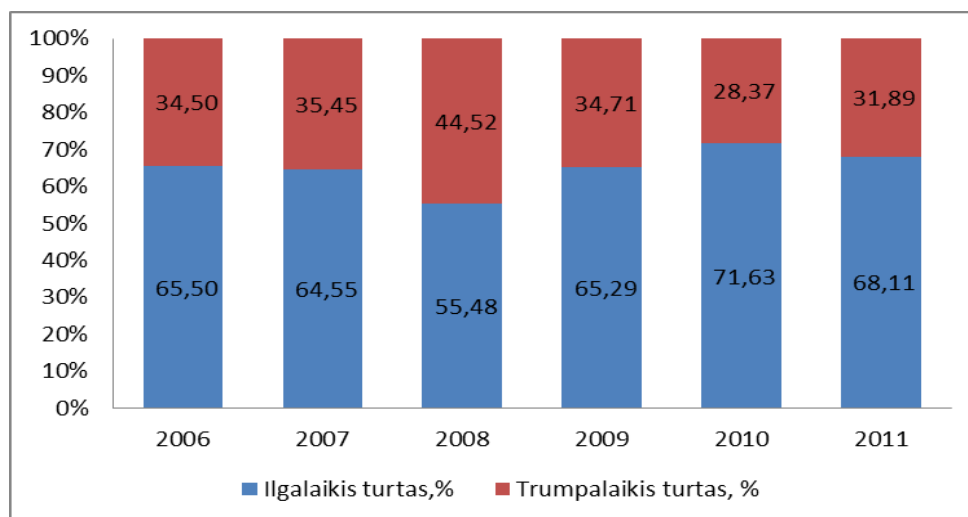
Visus analizuojamus metus įmonė baigė nuostolingai, išskyrus 2008 metus, kuomet gavo 73 tūkst. Lt pelno. Didžiausias nuostolio augimo šuolis buvo 2009 metais, kai jis išaugo 84 kartais arba 6,1 mln. Lt. Vėlesniais metais nuostolis mažėjo. Per 2006 – 2011 metus nuostolis išaugo 43 kartus, nuo 113 tūkst. Lt iki beveik 5 mln. Lt.

Apibendrintai galima sakyti, kad išaugusį nuostolį nulėmė sumažėjusios pardavimo pajamos, santykinai didelė pardavimo savikaina bei veiklos sąnaudos.

2.3. AB “Dvarčionių keramika” finansinių ataskaitų struktūrinė analizė

2.3.1. Turto struktūrinė analizė

Atliekant vertikaliąją analizę, galima įvertinti: ar optimaliai bei racionaliai naudojamas turtas, finansavimo struktūros pokyčius – nuosavomis ir skolintomis lėšomis, įmonės pajamų ir sąnaudų struktūra ir jų kitimo priežastis, įmonės finansinės būklės kitimo tendencijas. 3 priede pateikta AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų balanso struktūrinė analizė.

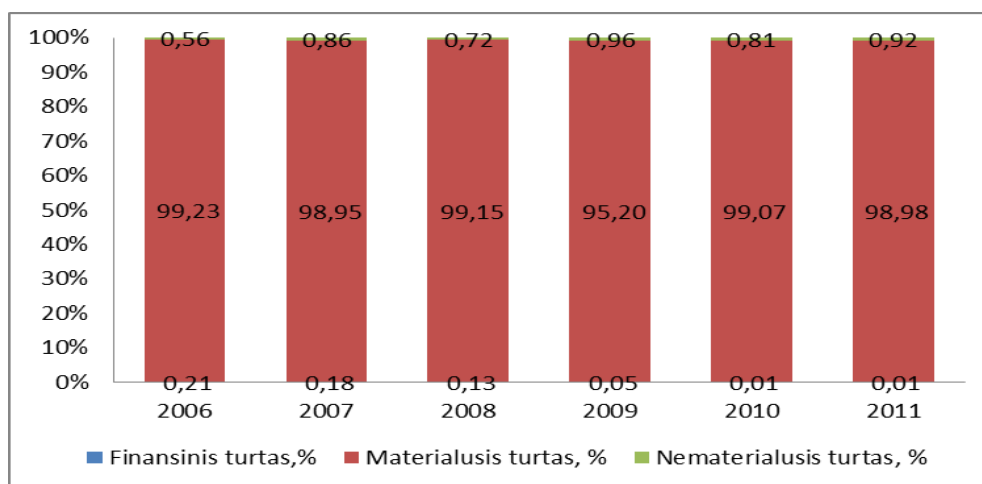
11 pav. AB “Dvarčionių keramika“ turto struktūra 2006 – 2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” finansine atskaitomybe.

11 paveiksle pavaizduota AB “Dvarčionių keramika“ turto struktūra 2006 – 2011 metais. Iš paveikslo matyti, kad visą analizuojamą laikotarpį didžiausią turto dalį sudarė ilgalaikis turtas. Per 2006 – 2008 metus ilgalaikio turto dalis visame turte sumažėjo 10%. Tuo tarpu trumpalaikio turto dalis visame turte per tą patį laikotarpį padidėjo 10%. Nuo 2008 iki 2010 metų ilgalaikio turto dalis visame turte padidėjo 16,2%, o trumpalaikio turto dalis tiek pat sumažėjo. 2011 metais ilgalaikio turto dalis visame turte vėl sumažėjo 3,5%. Nors ilgalaikio turto dalis visame turte 2006 – 2011 metais padidėjo 2,6% punkto, absoliutus ilgalaikio turto dydis mažėjo 38,7%. Kadangi per 2006 – 2011 metus ilgalaikio turto dalis visame turte didėjo, tai trumpalaikio turto dalis sumažėjo. Ilgalaikio turto dalies augimą lėmė didesniu tempu sumažėjęs absoliutus trumpalaikio turto dydis.

Ilgalaikis turtas sudaro didžiąją dalį viso turto, todėl nagrinėjama jo struktūra 2006 – 2011 metais. Per analizuojamus metus didžiausia ilgalaikio turto dalis visame turte buvo 2010 metais 71,6%, mažiausia – 2008 metais, kai sudarė 55,5% viso turto.

12 paveiksle pavaizduota ilgalaikio turto struktūra 2006 – 2011 metais.

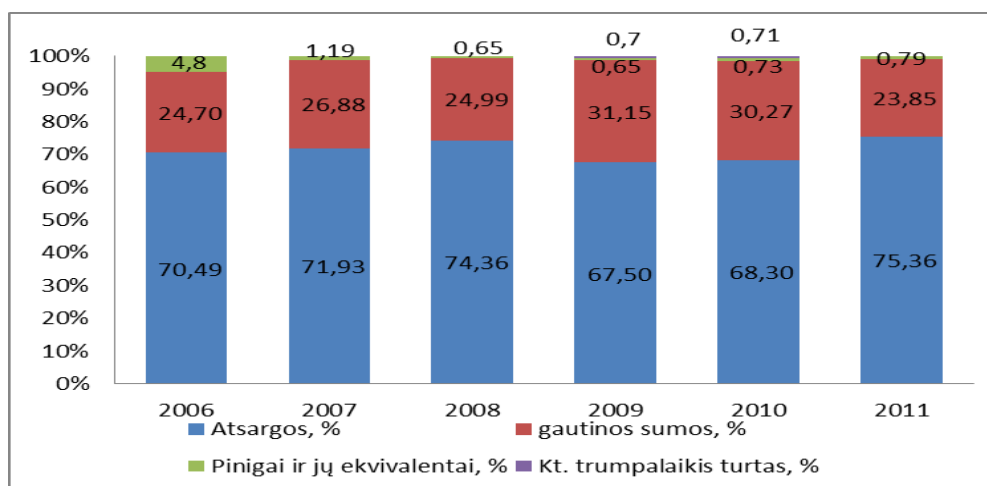

12 pav. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto struktūra 2006-2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip matoma iš 12 paveikslo, beveik visą ilgalaikį turtą sudaro materialusis turtas. Materialaus turto dalis ilgalaikiame turte per 2006 – 2011 metus kito netolygiai ir sumažėjo 0,3% punkto. Finansinio turto dalis ilgalaikiame turte labai nežymi, ji 2006 – 2011 metais turėjo tendenciją mažėti ir per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 0,2% punkto. Nematerialaus turto dalis ilgalaikiame turte, kaip ir finansinio turto, labai nežymi. Ji 2006 – 2011 metais kito netolygiai, per analizuojamą laikotarpį nematerialaus turto dalis ilgalaikiame turte padidėjo 0,4% punkto.

Trumpalaikio turto struktūra 2006 – 2011 metais nepatyrė didelių pokyčių. Trumpalaikio turto struktūra 2006 – 2011 pavaizduota paveiksle.

13 pav. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto struktūra 2006-2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Iš 13 paveikslo matyti, kad atsargos sudarė didžiausią dalį trumpalaikiame turte. 2006 – 2011 metais jų dalis kito netolygiai, tai didėdama, tai mažėdama. Per analizuojamą laikotarpį atsargų dalis trumpalaikiame turte padidėjo 4,87%. Nors atsargų dalis trumpalaikiame turte 2006 – 2011

metais padidėjo, absoliutus atsargų dydis sumažėjo 41,77%. Tai rodo, kad įmonė sumažino atsargas, laikomas sunkiai realizuotiniais aktyvais, ir neišaldo pinigų reikalingų įmonės atsiskaitymams.

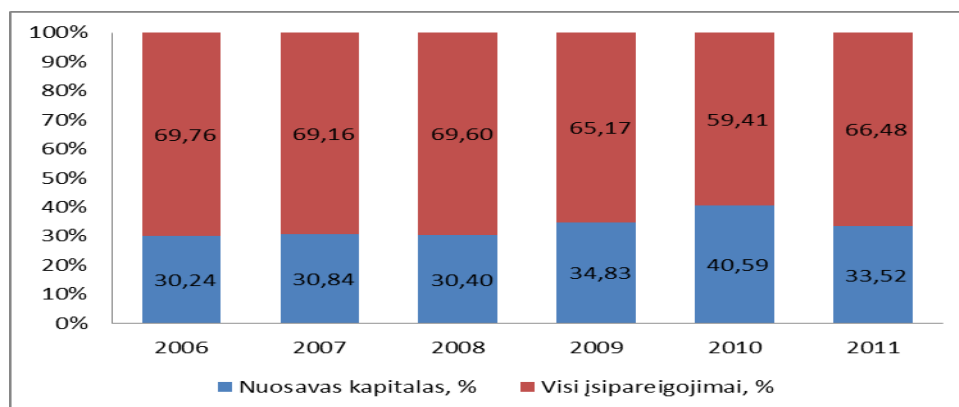
Gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte analizuojamu laikotarpiu taip pat kito netolygiai. Per analizuojamą laikotarpį gautinių sumų dalis trumpalaikiame turte sumažėjo labai nežymiai, vos 0,85% punkto. Absoliutus gautinių sumų dydis sumažėjo kur kas daugiau – 47,41%. Sumažėjus gautinoms sumoms būtų galima teigti, kad pablogėjo skolininkų atsiskaitymas su įmone. Tokią išvadą būtų galima daryti jei AB „Dvarčionių keramika“ pardavimo pajamos kistų nežymiai, tačiau joms sumažėjus daugiau nei perpus, savaime suprantama, kad turi mažėti ir gautinių sumų dydis.

Pinigų ir jų ekvivalentų dalis trumpalaikiame turte labai nežymi, ji 2006 – 2011 metais kito netolygiai ir per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 4,01% punkto. Kito trumpalaikio turto įmonė turėjo tik 2010 ir 2011 metais, tačiau jo dalis trumpalaikiame turte buvo labai nežymi.

Vertikaliąją AB „Dvarčionių keramika“ turto analizę parodė, kad per analizuojamą laikotarpį didžioji aktyvų dalis teko ilgalaikiam turtui. Įmonės turto ir jo dalių struktūra 2006 – 2011 metais nepasizymėjo itin dideliais pokyčiais.

2.3.2. Nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūrinė analizė

AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2006 – 2011 metais pavaizduota 14 paveiksle. Iš jo matyti, kad visą analizuojamą laikotarpį didžiąja dalimi įmonės veikla buvo finansuojama iš skolintų lėšų.

14 pav. AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų struktūra 2006 – 2011 metais

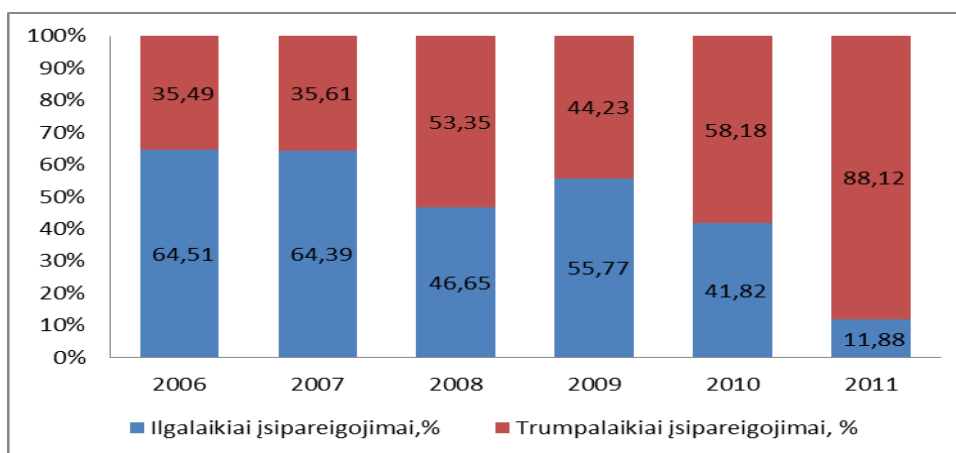
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

2006 – 2011 metais didžiąją dalį nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų sudarė įsipareigojimai. Per analizuojamą laikotarpį nuosavo kapitalos dalis kito netolygiai. 2006 – 2008 metais nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų dalys kito nežymiai. Per 2008 – 2010 metus nuosavo kapitalo dalis padidėjo 10,2% punkto. Tuo tarpu įsipareigojimų dalis nuosavame kapitale ir įsipareigojimuose per tą patį laikotarpį sumažėjo tokiu pat dydžiu. 2011 metais nuosavo kapitalo dalis sumažėjo 7,1%

punkto, o įsipareigojimų dalis tiek pat padidėjo. Nors nuosavo kapitalo dalis 2006 – 2011 metais padidėjo 3,6% punkto, absoliutus nuosavo kapitalo dydis mažėjo 34,7%. Kadangi per 2006 – 2011 metus nuosavo kapitalo dalis didėjo, tai įsipareigojimų dalis sumažėjo. Nuosavo kapitalo dalies augimą lėmė didesniu tempu sumažėjęs absoliutus įsipareigojimų dydis – 43,9%. Tai reiškia, kad sumažėjo įmonės veiklos finansavimas iš skolintų lėšų.

Kapitalas visą analizuojamą laikotarpį sudarė didžiausią dalį nuosavame kapitale. 2006 – 2011 metais jis kito netolygiai. Per analizuojamą laikotarpį kapitalo dalis padidėjo 42,8%, tam įtakos turėjo nepaskirstytojo dalies nuostolio didėjimas. Nepaskirstytojo nuostolio dalis per 2006 – 2011 metus sumažėjo 92,9% punkto. Įmonė nepaskirstytojo pelno turėjo tik 2006 metais ir nors 2008 metais ji uždirbo pelno, balanse matomas nepaskirstytasis nuostolis, kuris liko iš 2007 metų. Perkainojimo rezervo dalis nuosavame kapitale per analizuojamus metus padidėjo 49,8% punkto. Privalomojo rezervo dalis padidėjo 0,3% punkto, nors jo absoliutus dydis per išliko nepakitęs.

Iš 15 paveikslo matyti, kad per analizuojamą laikotarpį įsipareigojimų struktūros dalys dydžiu apsikeitė vietomis. 2006 – 2008 metais ilgalaikių įsipareigojimų dalis visuose įsipareigojimuose sumažėjo 17,9% punkto. Tuo tarpu trumpalaikių įsipareigojimų dalis per tą patį laikotarpį padidėjo 17,9% punkto. 2009 metais ilgalaikių įsipareigojimų dalis padidėjo, o trumpalaikių įsipareigojimų dalis sumažėjo 9,1% punkto. 2009 – 2011 metais ilgalaikių įsipareigojimų dalis visuose įsipareigojimuose sumažėjo 43,9% punkto, o trumpalaikių įsipareigojimų dalis tiek pat padidėjo. Per 2006 – 2011 metus ilgalaikių įsipareigojimų dalis sumažėjo 52,6% punkto, o trumpalaikių įsipareigojimų dalis tokiu pačiu dydžiu padidėjo. Taigi padėtis visiškai pasikeitė, tai atsitiko dėl ilgalaikių finansinių skolų perkėlimo į trumpalaikes finansines skolas.

15 pav. AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikių ir trumpalaikių įsipareigojimų struktūra 2006 – 2011 metais

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Ilgalaikių finansinių skolų dalies kitimo tendencija per analizuojamą laikotarpį sutapo su ilgalaikių įsipareigojimų kitimo tendencija, nes būtent jos ir lėmė tokius ilgalaikių įsipareigojimų

dalies pokyčius. 2006 – 2011 metais jų dalis kito netolygiai. Per analizuojamą laikotarpį finansinių skolų dalis ilgalaikiuose įsipareigojimuose sumažėjo 96,4%, t.y. jų nebeliko. Atidėtojo mokesčio įsipareigojimų dalis 2006 – 2011 metais kito netolygiai ir nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo daugiau nei perpus. Įmonė išankstinių apmokėjimų gavo tik 2011 metais, jie sudarė 43,5% ilgalaikių įsipareigojimų. Finansinės nuomos dalis ilgalaikiuose įsipareigojimuose buvo labai nežymi.

Kaip jau minėta, trumpalaikių įsipareigojimų dalis visuose įsipareigojimuose padidėjo 52,6% punkto. Trumpalaikių finansinių skolų dalis 2006 – 2011 metais trumpalaikiuose įsipareigojimuose kito netolygiai. Per analizuojamą laikotarpį trumpalaikių finansinių skolų dalis trumpalaikiuose įsipareigojimuose padidėjo 41,6% punkto. Skolų tiekėjams dalis 2006 – 2011 metais kito netolygiai ir per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 39,8%. Per analizuojamą laikotarpį kitų mokėtinų sumų dalis sumažėjo 1,9% punkto. Išankstinių apmokėjimų ir kitų skolų dalys trumpalaikiuose įsipareigojimuose buvo nežymios.

Apibendrinant gautus rezultatus, galima pasakyti, kad tokia įmonės padėtis, kai skolintos lėšos viršija nuosavą kapitalą rodo, kad įmonė gali susidurti su mokumo problemomis. Aukštas įmonės finansinės rizikos laipsnis, reiškia, kad ji turi didelius įsipareigojimus, kuriuos teks padengti ateityje. Ilgalaikiai įsipareigojimai, susiję su palūkanų mokėjimais, sukelia palūkanų normų svyravimų riziką. Augant palūkanų normų lygiui ekonomikoje, palūkanų sąnaudos didėja, o įmonės grynasis pelnas mažėja.

2.3.3. Pelno (nuostolių) ataskaitos struktūrinė analizė

AB „Dvarčionių keramika“ pelno (nuostolių) ataskaitos struktūros skaičiavimai pavaizduoti 4 priede. Pardavimo savikainos dalis pardavimo pajamose 2006 – 2011 metais kito tolygiai didėdama. Per visą laikotarpį pardavimo savikainos dalis pardavimo pajamose padidėjo 10%. Toks pardavimo savikainos lygis yra pakankamai aukštas ir nulemia žemą bendrojo pelno lygį. Iš vieno pardavimo pajamų lito 2006 metais įmonė gaudavo 27, o 2011 tik 17 centų bendrojo pelno. Tačiau įmonė pasižymi gana didelėmis veiklos sąnaudomis, kurios, 2009 metais sudarė net 42,1%, 2010 – 39,7%, 2011 – 36% pardavimų pajamų. Tai reiškia, kad vienam pardavimų litui tais metais tekdavo 36 – 42 centai veiklos sąnaudų. Tai ir nulėmė, kad tais metais įmonė gavo veiklos nuostolį. 2006 – 2011 metais įmonė iš investicinės veiklos gavo nuostolį. Tačiau per analizuojamą laikotarpį jo dalis pardavimų pajamose sumažėjo 1,2% punkto.

Analizuojamu laikotarpiu tik 2008 metais įmonė gavo grynojo pelno. 2006 – 2007 metais įmonė patyrė sąlyginai nedidelį 0,2 – 2,2% grynąjį nuostolį. Tačiau nuo 2009 metų situacija pasikeitė ir gynasis nuostolis siekė 13,6%, 2010 – 20,8% ir 2011 – 19,8%. Taigi beveik visais analizuojamais laikotarpiais įmonė patyrė grynąjį nuostolį.

Apibendrinant galima pasakyti, kad įmonė sugeba gauti nedidelį bendrąjį pelną, nes pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos yra didelės, todėl veiklos pelnas yra gerokai mažesnis nei bendrasis pelnas, o 2009 – 2011 metais jis netgi buvo neigiamas (t.y. gaunamas veiklos nuostolis). Nors ir įmonė gauna nedideles kitos veiklos pajamas, bet patiria finansinės ir investicinės veiklos nuostolį. Todėl beveik visais analizuojamais metais įmonė dirbo nuostolingai, nors 2008 metais ir gavo nedidelį pelną.

2.4. Santykinių rodiklių analizė

2.4.1. Pelningumo santykinių rodiklių analizė

2.4.1.1. Pardavimų pelningumo analizė

Pelningumo rodikliai leidžia įvertinti ar įmonės veikla pelninga. Tai galima tapatinti su veiklos sėkme. O pelnas yra pagrindinis verslo įmonės veiklos tikslas. Nustatyti, kaip įmonė įgyvendina šį tikslą ir padeda pelningumo rodikliai.

AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pelningumo analizei naudoti trys rodikliai – grynasis pelningumas, bendrasis pelningumas ir veiklos pelningumai. Jų rezultatai ir dinamika pateikti 10 ir 11 lentelėse.

10 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pelningumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Saugi riba	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Grynasis pardavimų pelningumas	10 - 25%	GP/PP×100%	-0,20%	-2,20%	0,10%	-13,61%	-20,83%	-19,84%
Bendrasis pardavimų pelningumas	10 - 20%	BP/PP×100%	27,32%	24,70%	24,13%	22,44%	19,42%	17,33%
Veiklos pelningumas	Daugiau nei 50%	VP/PP×100%	2,37%	0,37%	2,82%	-19,87%	-20,27%	-18,69%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Grynasis pelningumas parodo tikrąjį pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas t.y. kokia grynojo pelno suma tenka vienam pardavimų litui. Analizuojant AB „Dvarčionių keramika“ grynąjį pelningumą, nustatyta, kad 2006 – 2011 metais grynasis pelningumas buvo neigiamas, išskyrus 2008 metus, kai jis rodiklis siekė tik 0,1%, kas rodė, kad tais metais iš vieno pardavimų lito įmonė sugebėjo uždirbti tik 0,1 cento grynojo pelno. Didžiausias grynojo pelningumo sumažėjimas buvo 2009 metais, šiais metais jis sumažėjo 13,7%. 2010 metais šis rodiklis dar sumažėjo 7,2% ir pasiekė žemiausią per analizuojamą laikotarpį lygį – -20,8% arba 20,8 cento grynojo nuostolio iš vieno pardavimų lito. Per visą analizuojamą laikotarpį grynasis

pardavimų pelningumas sumažėjo 19,6% punkto. Pagal statistikos departamento sudarytą metodiką rodiklis yra vertinamas blogai jei yra mažesnis nei 7%. 2009 – 2011 metų grynasis pardavimų nuostolingumas susijęs su pasauline finansų krize ir dėl jos smukusiomis statybos sektoriaus apimtimis. Tai pat grynojo pelningumo dinamika rodo, kad mažėja įmonės produkcijos konkurencingumas ir reikalingos inovacijos bei veiksmingi valdymo sprendimai.

11 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pelningumo rodiklių dinamika 2006-2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Grynasis pardavimų pelningumas	-2,00%	2,30%	-13,71%	-7,22%	0,99%	-19,64%
Bendrasis pardavimų pelningumas	-2,62%	-0,57%	-1,69%	-3,02%	-2,09%	-9,99%
Veiklos pelningumas	-2,00%	2,45%	-22,69%	-0,40%	1,58%	-21,06%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Bendrasis pelningumas rodo įmonės sugebėjimą gauti pelną iš pagrindinės veiklos. 2006 – 2011 metais bendrojo pelningumo kitimas turėjo mažėjimo tendenciją. Per nagrinėjamą laikotarpį bendrojo pelningumo rodiklis sumažėjo 10%. Didžiausias bendrojo pelningumo sumažėjimas matomas 2010 metais, mažiausias – 2008 metais. Pagal statistikos departamento parengtą metodiką šis rodiklis vertinamas gerai, nes yra didesnis nei 15%. Tai, kad įmonės bendrojo pelningumo lygis mažėja, liudija apie jos blogėjančius pagrindinės veiklos rezultatus. Galima teigti, kad įmonėje buvo taikoma nepakankamai efektyvi savikainos finansavimo bei kainodaros politika.

Veiklos pelningumo rodiklio kitimo tendencija sutapo su grynojo pelningumo kitimo tendencija. Veiklos pelningumas 2006 – 2008 metais buvo teigiamas, šiais metais jis padidėjo 0,5%. 2008 metais veiklos pelningumas padidėjo ir buvo didžiausias, jis siekė 2,8%, tai reiškia, kad vienam pardavimo pajamų litui teko 2,8 cento veiklos pelno, tačiau tokie veiklos pelningumo rodikliai laikomi labai nedideliais. 2009 – 2011 metais veiklos pelningumas buvo neigiamas. 2009 metais veiklos pelningumas sumažėjo daugiausiai – 22,7%. Per nalyzuojamą laikotarpį veiklos pelningumas sumažėjo net 21,1%. Neigiamos veiklos pelningumo rodiklio reikšmės vertinamos blogai ir parodo, kad įmonės vadovybė susidūrė su rimtais sunkumais kontroliuojant veiklos sąnaudas.

2.4.1.2. Turto pelningumo rodikliai

Turto pelningumas nusako kaip įmonė sugeba efektyviai panaudoti savo turtą, vadovų gebėjimą jį valdyti, grynajam pelnui uždirbti. Turto pelningumas parodo, kiek litų grynojo pelno tenka

vienam turto litui. Turto pelningumas 2006 – 2011 metais kito netolygiai. Kaip matyti iš 12 lentelės, turto pelningumas didžiausias buvo 2008 metais, kai vienam turto litui teko 0,1 cento grynojo pelno, toks rodiklio dydis yra nepatenkinamas. Mažiausias turto pelningumas buvo 2009 metais, kai siekė -12,57% arba kitaip tariant, vienam turto litui teko 12,57 cento grynojo nuostolio, 2010 – 2011 metais nuostolis sumažėjo atitinkamai iki 10,32 ir 10,39 cento. Per analizuojamą laikotarpį turto pelningumas sumažėjo 10,25% punkto. Pagal statistikos departamento parengtą metodiką neigiama rodiklio reikšmė vertinama blogai, tai reiškia, kad įmonės turtas naudojamas neefektyviai.

12 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumas 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Turto pelningumas	$GP/T \times 100\%$	-0,14%	-2,07%	0,10%	-12,57%	-10,32%	-10,39%
Ilgalaikio turto pelningumas	$GP/IT \times 100\%$	-0,21%	-3,24%	0,18%	-20,23%	-14,54%	-15,42%
Trumpalaikio turto pelningumas	$GP/TrT \times 100\%$	-0,40%	-5,83%	0,22%	-36,23%	-36,38%	-32,60%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Ilgalaikio turto pelningumo kitimo tendencija analizuojamu laikotarpiu sutapo su, kaip ir turto pelningumo. Ilgalaikio turto pelningumo rodiklis 2006 – 2007 metais sumažėjo 3%. 2008m. šis rodiklis padidėjo 3,4% ir buvo teigiamas. Kaip matyti iš lentelės, šiais metais ilgalaikio turto pelningumas buvo didžiausias, kai vienam ilgalaikio turto litui teko 0,18 cento grynojo pelno, toks rodiklio dydis yra nepatenkinamas. Mažiausias ilgalaikio turto pelningumas buvo 2009 metais, kai siekė -20,2% arba kitaip tariant, vienam turto litui teko 20,2 cento grynojo nuostolio. Per analizuojamą laikotarpį ilgalaikio turto pelningumas sumažėjo 15,2% punkto. Pagal statistikos departamento parengtą metodiką neigiama rodiklio reikšmė vertinama blogai.

13 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Turto pelningumas	-1,93%	2,17%	-12,67%	2,25%	-0,07%	-10,25%
Ilgalaikio turto pelningumas	-3,03%	3,42%	-20,41%	5,69%	-0,88%	-15,21%
Trumpalaikio turto pelningumas	-5,43%	6,05%	-36,45%	-0,15%	3,78%	-32,20%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Trumpalaikio turto pelningumas analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai, tai mažėdamas, tai didėdamas. 2008 metais matomas didžiausias rodiklio augimas 6,05%, tik šiais metais jis buvo

teigiamas ir vienam trumpalaikio turto litui teko 0,22 cento grynojo pelno. Mažiausias trumpalaikio turto pelningumas buvo 2009 ir 2010 metais, kai atitinkamai siekė -36,23% ir -36,38% arba kitaip tariant, vienam trumpalaikio turto litui teko 36,23 ir 36,38 cento grynojo nuostolio. 2009 metais įvyko didžiausias sumažėjimas, net 36,45%. Per analizuojamą laikotarpį trumpalaikio turto pelningumas sumažėjo 32,20%. Pagal statistikos departamento parengtą metodiką neigiama rodiklio reikšmė vertinama blogai.

Turto pelningumo analizę taip pat galima atlikti ir išskaidžius turto pelningumo formulę į atskirus veiksnius, darančius įtaką turto pelningumui.

14 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ turto pelningumas 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Grynasis pardavimų pelningumas	GP/PP	-0,002	-0,022	0,001	-0,136	-0,208	-0,198
Turto apyvartumas	PP/T	0,70	0,94	0,96	0,92	0,50	0,52
Turto pelningumas	GPP*TA	-0,001	-0,021	0,001	-0,125	-0,104	-0,103

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Iš 14 lentelės matyti, kad 2006 – 2011 metais turto pelningumas kito netolygiai. Tik 2008 metais jis buvo teigiamas. Kaip matyti iš grynojo pardavimų pelningumo ir turto apyvartumo rodiklių, turto pelningumo kitimui įtakos turėjo abiejų rodiklių kitimas, tačiau didesnę įtaką darė grynasis pelningumas, nes į jo pokyčius labiau sureagavo turto pelningumo rodiklis. Pavyzdžiui 2007 metais turto apyvartumo padidėjimas 0,24, neturėjo tiek įtakos, kaip grynojo pardavimų pelningumo sumažėjimas 0,02, kuris lėmė, tokiu pat dydžiu, turto pelningumo sumažėjimą.

2.4.1.3. Kapitalo pelningumo analizė

Įmonių akcininkams ypač svarbus kapitalo pelningumas, nes jis parodo ar investicijos atsiperka, ar ne. Todėl atliekama dažniausiai naudojamų akcinio, nuosavo ir pastovaus kapitalo pelningumo rodiklių analizė, šie santykinai rodikliai pateikti 15 lentelėje, o jų dinamika 16 lentelėje.

Nuosavo kapitalo pelningumo rodiklis 2006 – 2007 sumažėjo 6,25%. Nuosavo kapitalo pelningumas kaip ir turto pelningumas buvo teigiamas tik 2008 metais, kai vienam nuosavo kapitalo litui teko 0,32 cento pelno. Mažiausias nuosavo kapitalo pelningumas (nuostolingumas) ir didžiausias jo sumažėjimas buvo 2009 metais, kai atitinkamai siekė -36,1% ir 36,42%. Šiais metais vienam nuosavo kapitalo litui teko 36,1 cento grynojo nuostolio. Per 2006-2011 metus nuosavo kapitalo pelningumas sumažėjo 30,56% punkto. Tai reiškia, kad įmonės vadovybė investuotą kapitalą naudojo neefektyviai.

AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumas 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Nuosavo kapitalo pelningumas	$GP/NK \times 100\%$	-0,46%	-6,71%	0,32%	-36,10%	-25,42%	-31,02%
Akcinio kapitalo pelningumas	$GP/AK \times 100\%$	-0,57%	-7,72%	0,37%	-30,50%	-27,02%	-25,16%
Pastovaus kapitalo pelningumas	$GP/(NK+I) \times 100\%$	-0,20%	-2,90%	0,17%	-16,21%	-14,19%	-10,41%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

AB „Dvarčionių keramika“ akcinio kapitalo pelningumo lygis labai žemas, galima sakyti, kad jis parodo akcinio kapitalo nuostolingumą, nes visu analizuojamu laikotarpiu rodiklis buvo neigimas, išskyrus 2008 metus, kai jis siekė 0,37%. Mažiausias akcinio kapitalo pelningumas buvo 2009 metais, kai sumažėjo 30,87% ir siekė -30,5% arba kitaip tariant, vienam akcinio kapitalo litui teko 30,5 cento grynojo nuostolio. 2010 – 2011 metais nuostolis sumažėjo atitinkamai iki 27,02 ir 25,16 cento. Per 2006 – 2011 metus akcinio kapitalo pelningumas sumažėjo 24,59%. Tai reiškia, kad kiekvienas akcininkų investuotas litas ne tik neuždirbo pelno, bet ir patyrė nuostolių.

AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Nuosavo kapitalo pelningumas	-6,25%	7,03%	-36,42%	10,68%	-5,60%	-30,56%
Akcinio kapitalo pelningumas	-7,15%	8,09%	-30,87%	3,48%	1,86%	-24,59%
Pastovaus kapitalo pelningumas	-2,70%	3,07%	-16,38%	2,02%	3,78%	-10,21%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Pastovaus kapitalo pelningumo kitimo tendencija analizuojamu laikotarpiu buvo tokia pati, kaip ir akcinio kapitalo pelningumo. Rodiklis teigiamas buvo tik 2008 metais, kai siekė 0,17%. Mažiausias pastovaus kapitalo pelningumas (nuostolingumas) buvo 2009 metais, kai sumažėjo 16,38% ir siekė -16,21% arba kitaip tariant, vienam pastovaus kapitalo litui teko 16,21 cento grynojo nuostolio. Per 2006 – 2011 metus pastovaus kapitalo pelningumas sumažėjo 10,21% punkto. Neigiamas pastovaus kapitalo pelningumas rodo, kad įmonėje yra mažai nuosavo kapitalo ir ilgalaikių skolų panaudojimas yra neefektyvus.

Kaip ir turto pelningumo, taip ir nuosavo kapitalo pelningumo analizę galima atlikti išskaidžius nuosavo kapitalo pelningumo formulę į atskirus veiksnius, darančius įtaką jo pelningumui.

AB „Dvarčionių keramika“ nuosavo kapitalo pelningumas 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Grynasis pardavimų pelningumas	GP/PP	-0,002	-0,022	0,001	-0,136	-0,208	-0,198
Turto apyvartumas	PP/T	0,70	0,94	0,96	0,92	0,50	0,52
Kapitalo struktūra	T/NK	3,31	3,24	3,29	2,87	2,46	3
Nuosavo kapitalo pelningumas	GPP*TA*KS	-0,005	-0,067	0,003	-0,359	-0,256	-0,307

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip matoma iš 17 lentelės 2006 – 2011 metais nuosavo kapitalo pelningumas kito netolygiai. Tik 2008 metais jis buvo teigiamas. Nuosavo kapitalo pelningumo kitimui 2006 – 2009 metais įtakos turėjo grynasis pardavimų pelningumas ir kapitalo struktūros rodiklis, nes jų kitimo kryptis sutapo su nuosavo kapitalo pelningumo kitimu. Tačiau 2010 metais nuosavo kapitalo pelningumo augimą įtakėjo turto apyvartumo ir kapitalo struktūros rodiklio sumažėjimas, o 2011 metais turto apyvartumo ir kapitalo struktūros rodiklio augimas įtakėjo nuosavo kapitalo pelningumo sumažėjimą. Tačiau reikia atsižvelgti ir į tai, kad didelę įtaką nuosavo kapitalo pelningumo kitimui ir neigiamam jo rodikliui, turėjo neigiamas grynasis pardavimų pelningumas.

Apibendrinant pelningumo rodiklius, galima teigti, kad AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metais dirbo nuostolingai. Remiantis pardavimų, turto ir kapitalo pelningumo rodikliais, geriausi rezultatai buvo 2008 metais. Tačiau praktiškai visi rodikliai rodo, kad 2009 metai įmonei buvo sunkiausi. Vis dėlto galima pastebėti, kad matoma tendencija jog 2010 – 2011 metais įmonės veiklos rezultatai ir pelningumo rodikliai nors ir išliko neigiami, tačiau po truputį ėmė gėrėti.

2.4.2. Mokumo santykinų rodiklių analizė

2.4.2.1. Ilgalaikio mokumo rodiklių analizė

Įmonės sugebėjimą atsiskaityti už ilgalaikius įsipareigojimus numatytais terminais parodo ilgalaikio mokumo rodikliai, kurie dar vadinami finansinio sverto, finansinio stabilumo rodikliais.

Bendras skolos rodiklis 2006 – 2008 metais beik nekito. 2006 ir 2008 metais vienam viso turto litui įmonė turėjo 0,7 lito visų įsipareigojimų ir dėl to, kad siekė 0,7. 2009 metais bendras skolos rodiklis sumažėjo ir siekė 0,65 lito visų įsipareigojimų vienam viso turto litui. Mažiausia ir geriausia šio rodiklio reikšmė buvo 2010 metais, kuomet jis sudarė 0,59 lito visų įsipareigojimų vienam turto litui. Per visą 2006 – 2011 metų laikotarpį šis rodiklis sumažėjo 0,04 lito visų įsipareigojimų vienam turto litui. Nors šis rodiklis įmonėje gana didelis ir saugumo lygis žemas, jį vertinti vienareikšmiškai blogai nėra teisinga, nes skolinimasis užtikrina įmonės plėtrą.

AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio mokumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Bendras skolos rodiklis	I/T	0,70	0,69	0,70	0,65	0,59	0,66
Finansinės priklausomybės koeficientas	T/NK	3,31	3,24	3,29	2,87	2,46	2,98
Finansinis svetas	I/NK	2,35	2,24	2,29	1,87	1,46	1,98
Ilgalaikių skolų koeficientas	II/T	0,45	0,45	0,32	0,36	0,25	0,08
Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas	IT/II	1,46	1,45	1,71	1,80	2,88	8,62

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Analizuojamu laikotarpiu finansinės priklausomybės koeficientas kito netolygiai. Kaip matyti iš lentelės, 2006 – 2008 metais finansinės priklausomybės koeficientas buvo didesnis nei 3, o 2009 – 2011 metais – didesnis nei 2. Didžiausia reikšmė buvo 2006 metais, kai koeficientas siekė 3,31. Tai rodo, kad vienam litui nuosavo kapitalo teko turto už 3,31 lito. Mažiausia – 2010 metais, kai vienam nuosavo kapitalo litui teko 2,46 lito turto. Per visą laikotarpį finansinės priklausomybės koeficientas sumažėjo 0,33 lito turto vienam nuosavo kapitalo litui, tačiau vistiek jis rodo didelę įmonės finansinę priklausomybę nuo skolintų lėšų, nes 2011 metais 2,98 lito turto buvo suformuota iš 1 lito nuosavo ir net 1,98 lito skolinto kapitalo. Tai reiškia, kad įmonės turtas beveik 3 kartus viršija jos nuosavybę.

AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio mokumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Bendras skolos rodiklis	-0,01	0,01	-0,05	-0,06	0,07	-0,04
Finansinės priklausomybės koeficientas	-0,07	0,05	-0,42	-0,41	0,52	-0,33
Finansinis svetas	-0,11	0,05	-0,42	-0,41	0,52	-0,37
Ilgalaikių skolų koeficientas	0,00	-0,12	0,04	-0,12	-0,17	-0,37
Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas	-0,01	0,26	0,09	1,09	5,74	7,17

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Finansinis svetas 2006 – 2008 metais kito nežymiai, jis sumažėjo 0,06. 2009 – 2010 metais toliau mažėjo 0,83, vienodu tempu kiekvienais metais. 2011 rodiklis išaugo 0,52, iki 1,98 lito skolintų lėšų vienam nuosavo kapitalo litui, tai reiškia, kad įmonė skolintų lėšų turėjo dvigubai

daugiau nei nuosavų lėšų. Per analizuojamą laikotarpį finansinis svertas sumažėjo 0,37 lito skolintų lėšų vienam nuosavo kapitalo litui. Nors finansinis svertas sumažėjo jis vis tiek gana aukštas ir įmonė pasižymi didele finansine rizika. Rodiklis rodo didelę išorinių finansavimo šaltinių įtaką.

Ilgalaikių skolų koeficientas skaičiuojamas tam, kad reikia sužinoti kokią dalį įsipareigojimų struktūroje sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai. Ilgalaikių skolų koeficientas per analizuojamą laikotarpį kito netolygiai. Per 2006 – 2011 metus koeficientas sumažėjo 0,37. Tokį sumažėjimą įtakojo ilgalaikių finansinių skolų išnykimas 2011 metais.

Ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas parodo, kiek kartų ilgalaikio turto vertė viršija ilgalaikius įsiskolinimus. 2006 metais ilgalaikis turtas beveik pusantro karto viršijo ilgalaikius įsipareigojimus. 2007 – 2011 metais koeficientas palaipsniui didėjo. Per nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikių skolų apdraustumo koeficientas padidėjo 7,17 karto. Visais metais rodiklis buvo didesnis nei 1, tai reiškia, kad įmonė ilgalaikius įsiskolinimus naudojo ilgalaikio turto finansavimui, nes ilgalaikiai įsipareigojimai ir turi būti naudojami tik ilgalaikio turto įsigijimui.

2.4.2.2. Trumpalaikio mokumo rodiklių analizė

Mokumo (likvidumo) rodikliai apibūdina įmonės finansinį patikimumą, parodo, ar ji pajėgi apmokėti savo įsipareigojimus, pasibaigus terminui. AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio mokumo rodikliai ir jų dinamika pateikti 20 ir 21 lentelėse.

20 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio mokumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Einamojo likvidumo koeficientas	$Tr.T/Tr.I$	1,39	1,44	1,2	1,2	0,82	0,54
Kritinio likvidumo koeficientas	$(TrT-A)/TrI$	0,41	0,4	0,31	0,39	0,26	0,13
Grynasis apyvartinis kapitalas	$TrT-TrI$	7931	8008	5525	2827	-3212	-12797
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	$(Tr.T-Tr.I)/T$	0,10	0,11	0,07	0,06	-0,06	-0,27

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

2007 metais įmonės einamojo likvidumo koeficientas, dar vadinamas bendrojo trumpalaikio mokumo koeficientu, padidėjo 0,05 lito ir siekė 1,44 lito trumpalaikio turto vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui. Tačiau 2008 – 2009 metais einamojo likvidumo koeficientas sumažėjo 0,24 ir abejais metais siekė 1,2 lito trumpalaikio turto vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui, tai reiškia, kad koeficientas pasiekė priimtinos reikšmės ribą. Nuo 2009 metų koeficientas mažėjo, kol 2011 metais pasiekė žemiausią lygį, kuris sudarė 0,54. Per analizuojamą laikotarpį einamojo likvidumo rodiklis sumažėjo 0,85 lito trumpalaikio turto vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui. Mažesnė už

vienetą einamojo likvidumo koeficiento reikšmė leidžia daryti prielaidą, kad įmonė gali nevykdyti trumpalaikių įsipareigojimų, taip pat įmonėje blogai organizuotas materialinis aprūpinimas ir ji turi problemų parduodant produkciją.

Kritinis likvidumo koeficientas, dar vadinamas skubaus padengimo koeficientu, parodo įmonės sugebėjimą skubiai realizuojamu trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus. Manoma, kad neturėtų būti didelių skirtumų tarp einamojo ir kritinio likvidumo rodiklių. Tačiau iš 20 lentelės matoma, kad yra žymus skirtumas. Analizuojamais metais rodiklio reikšmės neviršijo 0,5 ir buvo nepatenkinama. Kritinis likvidumo koeficientas 2006 – 2011 metais kito netolygiai. 2006 – 2008 metais matoma koeficiento mažėjimo tendencija, jis sumažėjo 0,1 lito trumpalaikio turto vienam trumpalaikių įsipareigojimų litui. 2009 metais kritinis likvidumo koeficientas padidėjo 0,08 lito. Tačiau 2009 – 2011 metais vėl įvyko sumažėjimas 0,26 lito. Mažiausia kritinio likvidumo reikšmė buvo 2011 metais, įmonė vienam trumpalaikių įsiskolinimų litui padengti turėjo likvidaus trumpalaikio turto už 0,13 lito. Per 2006 – 2011 metus kritinio likvidumo koeficientas sumažėjo 0,28 lito trumpalaikio turto vienam trumpalaikių įsiskolinimų padengimui. Galima teigti, kad įmonė turi rimtų trumpalaikio mokumo problemų ir nesugebėtų padengti trumpalaikių įsipareigojimų. Žymus skirtumas tarp einamojo ir kritinio likvidumo koeficientų rodo, kad įmonė turi daug atsargų, kurios arba pasenusios, arba nekokybiškos, o galimybių jas paversti pinigais nėra.

Grynasis apyvartinis kapitalas dar vadinamas likvidžiu kapitalu. Apyvartinis kapitalas 2006 – 2007 metais padidėjo 0,1%. 2007 – 2011 metais rodiklis turėjo mažėjimo tendenciją, jis sumažėjo 2,5 karto ir 2010 – 2011 metais buvo neigiamas. Per analizuojamą laikotarpį grynasis apyvartinis kapitalas sumažėjo 2,6 karto. Neigiama apyvartinio kapitalo reikšmė rodo, kad įmonė gali nevykdyti trumpalaikių įsipareigojimų.

21 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio mokumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Einamojo likvidumo koeficientas	0,05	-0,24	0,00	-0,38	-0,28	-0,85
Kritinio likvidumo koeficientas	-0,01	-0,09	0,08	-0,13	-0,13	-0,28
Grynasis apyvartinis kapitalas	77	-2483	-2698	-6039	-9585	-20728
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	0,01	-0,04	-0,01	-0,12	-0,21	-0,37

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Grynasis apyvartinio kapitalo koeficientas atskleidžia grynujų investicijų į likvidų turtą, mastą lyginant su bendromis įmonės investicijomis į turtą. Grynojo apyvartinio kapitalo koeficiento kitimo tendencija nagrinėjamu laikotarpiu sutapo su grynojo apyvartinio kapitalo kitimo tendencija. Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas 2006 – 2007 metais padidėjo 0,01. 2007 – 2011 metais

rodiklis turėjo mažėjimo tendenciją, jis sumažėjo beveik 3,5 karto ir 2010 – 2011 metais buvo neigiamas kaip ir grynasis apyvartinis kapitalas. Per analizuojamą laikotarpį grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas sumažėjo 3,7 karto. Kuo didesnis šis rodiklis, tuo geriau, todėl 2010 – 2011 metais grynojo apyvartinio kapitalo koeficiento reikšmė nepatenkinama. Įmonė visiškai neturėjo apyvartinio kapitalo, todėl jai teko skolintis.

Apibendrinant mokumo rodiklius, galima pasakyti, kad ilgalaikio ir trumpalaikio mokumo rodikliai rodo skirtingą situaciją, matoma, kad ilgalaikio mokumo rodikliai blogiausi buvo 2006 metais, o trumpalaikio – 2011 metais. Tuo tarpu geriausi ilgalaikio mokumo rodikliai buvo 2010 – 2011 metais, o trumpalaikio – 2007 metais. Sprendžiant iš ilgalaikio mokumo rodiklių, įmonės mokumas gerėja. Tuo tarpu trumpalaikis mokumas kelia problemų. 2010 – 2011 metais įmonė neturėjo apyvartinių lėšų, nes jos apyvartinis kapitalas buvo neigiamas ir ji nesugebėtų padengti trumpalaikių įsipareigojimų, tai lemia didelę įmonės veiklos riziką.

2.4.3. Veiklos efektyvumo santykinų rodiklių analizė

2.4.3.1. Išlaidų lygio rodiklių analizė

Veiklos efektyvumas ir jo didinimas yra vienas pagrindinių kiekvienos įmonės tikslų, jis gali būti suprantamas kaip racionalus turimų išteklių panaudojimas, duodantis didžiausią rezultatą.

Išlaidų lygio rodikliai apibūdina įmonės veiklos išlaidų lygį arba kiek sąnaudų tenka vienam pardavimo litui. Pagal veiklos efektyvumo rodiklius galima daryti išvadas apie įmonės sugebėjimus valdyti turimus finansinius išteklius ir kontroliuoti sąnaudas. AB „Dvarčionių keramika“ išlaidų lygio rodiklių analizė ir jų dinamika pavaizduotos 22 ir 23 lentelėse.

22 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ išlaidų lygio rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Pardavimų savikaina pardavimo pajamų 1 litui, %	$PS/PP \times 100\%$	72,68%	75,30%	75,87%	77,56%	80,58%	82,67%
Administracinių išlaidų lygis, %	$AS/PP \times 100\%$	11,31%	9,08%	6,00%	25,67%	18,06%	13,83%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Pardavimų savikaina, tenkanti vienam pardavimo pajamų litui, 2006 – 2011 metais palaipsniui didėjo. Per analizuojamą laikotarpį ji padidėjo 10% punkto, nuo 72,7% iki 82,7% pardavimo pajamų. Ši reikšmė yra gana didelė ir rodo, kad įmonė iš pardavimų gauna mažą bendrąjį pelną. Pardavimų savikaina tenkanti vienam pardavimo pajamų litui artėja prie 90% ribos, o peržengus ją gali iškilti problemų su išlaidų apmokėjimu. 2006 metais iš kiekvieno pardavimų lito įmonė

sugebėjo uždirbti 27,3 cento bendrojo pelno, 2011 metais jau tik 17,3 cento. 2006 – 2008 metais augant pardavimų pajamoms, parduotos produkcijos savikaina augo spartesniu tempu, o 2008 – 2010 metais mažėjant pardavimų pajamoms, parduotos produkcijos savikaina mažėjo lėtesniu tempu. 2011 metais pardavimų pajamoms dar sumažėjus, parduotos produkcijos savikaina padidėjo. Dėl šių priežasčių ir augo parduotos produkcijos savikaina tenkanti 1 pardavimų pajamų litui.

23 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ išlaidų lygio rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Pardavimų savikaina pardavimo pajamų 1 litui, %	2,62%	0,58%	1,69%	3,02%	2,09%	9,99%
Administracinių išlaidų lygis, %	-2,23%	-3,08%	19,66%	-7,60%	-4,23%	2,52%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Administracinių išlaidų lygis parodo, kiek vienam pardavimų litui tenka administracinių išlaidų. Rodiklis neturėtų siekti daugiau 10-15%. Kaip matoma iš 22 ir 23 lentelių, 2006 – 2008 metais šis rodiklis sumažėjo 5,31% punkto, kadangi augant pardavimų pajamoms administracinės sąnaudos mažėjo. 2009 metais administracinių išlaidų lygis padidėjo net 19,7% punkto, nuo 6%, nes pardavimų pajamos smukus beveik 40%, administracinės sąnaudos išaugo 2,5 karto. Rodiklis viršijo 15% pardavimo pajamų ribą. 2009 – 2011 metais rodiklis sumažėjo 11,8% punkto ir vėl nesiekė 15% pardavimo pajamų apimties. Šiais metais administracinės sąnaudos mažėjo spartesniu tempu, nei pardavimų pajamos, tačiau nepakankamu, kad pasiektų 2006 metų administracinių išlaidų lygį.

2.4.3.2. Turto apyvartumo rodiklių analizė

Apyvartumo rodikliai, dar vadinami veiklos ar veiklos efektyvumo rodikliais, parodo kaip greitai turto ar įsipareigojimų rodiklis padaro pilną apyvartą. AB „Dvarčionių keramika“ turto apyvartumo rodikliai ir jų dinamika 2006 – 2011 metais pateikti 24 ir 25 lentelėse.

24 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Apyvartinio kapitalo apyvartumas kartais	PP/AK	7,18	8,67	13,04	15,70	-8,00	-1,96
Turto apyvartumas kartais	PP/T	0,70	0,94	0,96	0,92	0,50	0,52

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

2006 – 2009 metais apyvartinio kapitalo apyvartumo rodiklis turėjo didėjimo tendenciją, jis padidėjo 8,5 karto, t.y. daugiau nei dvigubai. 2010 metais rodiklis sumažėjo trigubai, taip nutiko dėl neigiamo apyvartinio kapitalo. 2011 metais rodiklis padidėjo keturgubai, tačiau išliko neigiamas. 2006 – 2011 metais apyvartinio kapitalo apyvartumas sumažėjo 9,14 apyvartų arba 1,3 karto. Neigiamas dydis parodo, kad įmonė apyvartinius poreikius dengia ilgalaikėmis skolomis ir kelia didelę riziką mokumui, tai turėtų kelti rūpestį vadovams, nes kapitalas naudojamas neefektyviai.

25 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Apyvartinio kapitalo apyvartumas kartais	1,49	4,37	2,66	-23,70	6,04	-9,14
Turto apyvartumas kartais	0,24	0,02	-0,04	-0,42	0,02	-0,18

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Turto apyvartumas 2006 – 2008 metais padidėjo 0,26 karto, t.y. 37%. Turto apyvartumas arčiausiai vieneto buvo 2008 metais, kai siekė 0,96 karto, t.y. įmonė gana efektyviai naudojo savo turimą turtą pardavimo pajamoms garantuoti. Tuo tarpu 2008 – 2010 metais matoma turto apyvartumo mažėjimo tendencija. Rodiklis sumažėjo 0,46 karto, t.y. 48%. Didžiausias kritimas buvo 2010 metais, kai turto apyvartumas sumažėjo beveik dvigubai ir pasiekė 0,5 karto lygį, kas rodo, kad įmonės pardavimo pajamos per mažos pagal turimo turto dydį, t.y. vienas turto litas sukūrė perpus mažiau pajamų. 2006 – 2011 metais turto apyvartumas sumažėjo 25,7%. Vis dėlto, negalima vienareikšmiškai vertinti šio dydžio, nes įmonės pardavimai neatspindi visų jos pajamų.

26 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	PP/IT	1,07	1,45	1,73	1,41	0,69	0,77
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	IT/PP×365d.	341,76	250,87	210,69	258,07	527,67	474,35

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Ilgalaikio turto apyvartumas 2006 – 2008 metais augo, jis padidėjo 0,7 karto, t.y. 62% ir buvo gana aukštas. 2008 metais ilgalaikio turto apyvartumo reikšmė vertinama labai gerai. Tuo tarpu

2008 – 2010 metais matoma ilgalaikio turto apyvartumo mažėjimo tendencija. Rodiklis sumažėjo daugiau nei perpus. 2010 – 2011 metais rodiklis nesiekė vieneto, tokia reikšmė vertinama, kaip nepatenkinama. Per 2006 – 2011 metus ilgalaikio turto apyvartumas sumažėjo 0,3 karto, t.y. 28%. Toks kitimas rodo įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą.

27 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ ilgalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Ilgalaikio turto apyvartumas kartais	0,38	0,28	-0,32	-0,72	0,08	-0,30
Ilgalaikio turto apyvartumas dienomis	-90,89	-40,18	47,37	269,60	-53,31	132,59

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kadangi ilgalaikio turto apyvartumui kartais didėjant, ilgalaikis turto apyvartumas dienomis mažėja. Per analizuojamą laikotarpį ilgalaikio turto apyvartumas padidėjo 132,6 dienos, t.y. 39%. Kaip jau buvo minėta anksčiau, toks ilgalaikio turto apyvartumo kitimas rodo įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą.

AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto apyvartumo 2006 – 2011 metų rodikliai ir jų dinamika (žr. 28, 29 lenteles) parodo kiek įmonės pajamų teko kiekvienam trumpalaikio turto litui.

28 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	PP/T	2,03	2,65	2,16	2,66	1,75	1,64
Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis	Tr.T/PP×365d.	180,03	137,80	169,00	137,17	208,98	222,13

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip matyti iš 28 lentelės, trumpalaikio turto apyvartumas kartais 2006 – 2011 metais kito netolygiai. Didžiausia rodiklio reikšmė buvo 2007 ir 2009 metais. Pagal trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių reikšmes galima spręsti, kad trumpalaikis turtas pakankamai aktyviai cirkuliavo 2006 – 2009 metais, tuo tarpu likusiais metais trumpalaikis turtas padarydavo mažiau nei po dvi apyvartas per metus. Per analizuojamą laikotarpį jis sumažėjo 0,39 karto arba 19%. Galima spręsti, kad įmonėje išaugo trumpalaikio turto lygis.

AB „Dvarčionių keramika“ trumpalaikio turto apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Trumpalaikio turto apyvartumas kartais	0,62	-0,49	0,50	-0,91	-0,10	-0,39
Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis	-42,23	31,20	-31,83	71,81	13,15	42,11

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Trumpalaikio turto apyvartumas dienomis 2007 metais sumažėjo 42,2 dienos, t.y. 23,5%. Tai reiškia, kad trumpalaikis turtas apyvartą padarė greičiau nei 2006 metais. 2008 metais apyvartos trukmė pailgėjo 23%, o 2009 metais sutrumpėjo 19%. 2009 – 2011 metai trumpalaikio turto apyvartumas dienomis didėjo. Per šiuos metus jis padidėjo beveik 85 dienomis, t.y. 62%. Tai reiškia, kad trumpalaikis turtas įmonėje pasižymėjo labai suprastėjusiu apyvartumo lygiu. Per 2006 – 2011 metus trumpalaikio turto apyvartumas padidėjo 23,4%. Tai rodo, kad trumpalaikio turto apyvarta sulėtėjo ir daug lėšų išaldyta trumpalaikiame turte, todėl įmonės veikla nėra efektyvi.

Toliau analizuojamas debitorinių įsiskolinimų (gautinų sumų) apyvartumas kartais ir dienomis, jo rodikliai ir jų dinamika pavaizduoti 30 ir 31 lentelėse. Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas parodo įmonės mokėjimų politiką pirkėjų atžvilgiu.

AB „Dvarčionių keramika“ debitorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais	PP/GS	8,21	9,85	8,64	8,54	5,77	6,89
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis	GS/PP×365d.	44,47	37,04	42,24	42,73	63,26	52,98

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus pirkėjai padengia debitorinį įsiskolinimą. Kaip matyti iš 30 lentelės pirkėjai debitorinius įsiskolinimus padengia gana greitai. Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas 2007 metais padidėjo 20%. 2007 – 2010 metais debitorinių įsiskolinimų apyvartumas turėjo mažėjimo tendenciją, jis sumažėjo 41%. Blogiausias debitorinių įsiskolinimų apyvartumas buvo 2010 metais, kai siekė 5,77 karto. Klientai įsiskolinimus padengdavo maždaug kas 2 mėnesius. Per analizuojamą laikotarpį debitorinių įsiskolinimų apyvartumas sumažėjo 16%. Tai reiškia, kad įmonės pirkėjai rečiau vykdo atsiskaitymus už prekes.

31 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ debitorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais	1,64	-1,21	-0,10	-2,77	1,12	-1,32
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis	-7,43	5,20	0,50	20,53	-10,28	8,51

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Debitorinių įsiskolinimų apyvartumui kartais mažėjant, debitorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis didėjo. Nagrinėjamu laikotarpiu debitorinių įsiskolinimų apyvartumas išaugo 8,5 dienos, t.y. 19%. Kaip jau buvo minėta, toks debitorinių įsiskolinimų apyvartumo kitimas, rodo įmonės pirkėjų atsiskaitymo laikotarpio ilgėjimą.

Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas parodo, kaip greitai ar per kokį laikotarpį įmonė atsiskaito su tiekėjais. AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodikliai ir jų dinamika pateikti 32 ir 33 lentelėse.

32 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais	PP/MS	4,46	5,64	5,11	8,81	3,49	3,77
Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis	MS/PP×365d.	81,87	64,70	71,44	41,45	104,73	96,76

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas 2007 metais jis padidėjo 26,5%. Geriausias rodiklis ir didžiausias jo augimas 72,4% buvo 2009 metais, o blogiausias ir didžiausias sumažėjimas – 60% 2010 metais. Per analizuojamą laikotarpį kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas sumažėjo 15,5%. Tokia situacija rodo, kad įmonė susidūrė su kreditorinių įsiskolinimų valdymo problemomis.

33 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas kartais	1,18	-0,53	3,70	-5,32	0,28	-0,69
Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis	-17,17	6,73	-29,99	63,28	-7,97	14,89

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Įmonės kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas dienomis 2006 – 2011 metais kito netolygiai, tai mažėdamas, tai didėdamas. Įmonė padengdama savo įsiskolinimus ilgiausiai užtruko 104,7 dienos arba 3,5 mėnesio 2010 metais, o trumpiausiai 41,5 dienos arba mažiau nei 1,5 mėnesio 2009 metais. Per visą nagrinėjamą laikotarpį AB „Dvarčionių keramika“ kreditorinių įsiskolinimų padengimo trukmė padidėjo 18,2%. Tai gali reikšti, kad tiekėjai pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad su jais bus atsiskaityta arba, kad įmonė delsia atsiskaityti su tiekėjais, jų sąskaitų viršijimu kredituodama savo apyvartinį kapitalą.

Atsargų apyvartumo rodiklis parodo atsargų atnaujinimo greitį. AB „Dvarčionių keramika“ atsargų apyvartumo rodikliai ir jų dinamika pateikti 34 ir 35 lentelėse.

34 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ atsargų apyvartumo rodikliai 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Formulė	2006m.	2007m.	2008m.	2009m.	2010m.	2011m.
Atsargų apyvartumas kartais	PP/A	2,88	3,68	2,90	3,94	2,56	2,18
Atsargų apyvartumas dienomis	A/PP×365d.	126,91	99,12	125,67	92,59	142,72	167,40

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Kaip matyti iš 34 lentelės, atsargų apyvartumas kartais 2006 ir 2008 metais buvo panašus. 2007 metais rodiklis padidėjo 28%. 2009 Didžiausias rodiklio augimas 36% buvo 2009 metais. Aukščiausias atsargų apyvartumo lygis buvo 2007 ir 2009 metais, kai atsargoms realizuoti įmonė užtruko šiek tiek ilgiau nei 3 mėnesius. 2009 – 2011 metais rodiklis sumažėjo 1,76 karto arba 45%, tai reiškia, kad atsargos per metus buvo atnaujintos mažiau kartų. Per analizuojamą laikotarpį atsargų apyvartumas sumažėjo 24,3%. Toks rodiklio dydis yra labai mažas, nes rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. 2010 – 2011 metais įmonė turėjo prikaupusi tiek atsargų, kad joms realizuoti būtų užtrukusi daugiau nei 9 mėnesius.

35 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ atsargų apyvartumo rodiklių dinamika 2006 – 2011 metais

Rodiklis	Per 2007m.	Per 2008m.	Per 2009m.	Per 2010m.	Per 2011m.	Per 2006-2011m.
Atsargų apyvartumas kartais	0,81	-0,78	1,04	-1,38	-0,38	-0,70
Atsargų apyvartumas dienomis	-27,79	26,55	-33,08	50,13	24,68	40,49

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ finansine atskaitomybe.

Atsargų apyvartumas dienomis parodo, per kiek dienų buvo atnaujintos atsargos. Atsargų apyvartumo koeficientas dienomis 2006 ir 2008 metais buvo panašus. 2007 metais atsargų

apyvartumas sumažėjo 22%. Atsargų apyvartumas dienomis 2009 – 2011 metais turėjo augimo tendenciją, jis išaugo net 81%. Geriausia atsargų apyvartumo reikšmė buvo 2009 metais, kurios sumažėjimas 26,3% buvo stipriausias, kai siekė 92,6 dienos. Didžiausias rodiklio augimas buvo 43,3% 2010 metais. Blogiausia atsargų apyvartumo reikšmė analizuojamu laikotarpiu buvo 167,4 dienos 2011 metais. Galima daryti prielaidą, kad sumažėjo įmonės parduodamų prekių paklausa arba įmonė gamino per didelį prekių kiekį, neatitinkantį jų paklausos, todėl pablogėjo įmonės atsargų valdymas.

Apibendrintai, galima teigti, kad AB „Dvarčionių keramika“ veiklos efektyvumas sumažėjo, nes visi rodikliai per analizuojamą laikotarpį pablogėjo. Geriausi turto apyvartumo rodikliai buvo 2007 – 2009 metais, blogiausi – 2010 – 2011 metai. Tačiau 2011 metais apyvartinio kapitalo, viso ir ilgalaikio turto, debitorinių ir kreditorinių įsiskolinimų apyvartumo rodikliai ėmė gerėti. Blogėjo tik trumpalaikio turto ir atsargų apyvartumas.

2.5. DARBO IŠTEKLIŲ ANALIZĖ

2.5.1. Darbo našumo rodiklių analizė

Kiekvienai įmonei yra svarbu dirbti našiai. Darbo našumui apskaičiuoti yra naudojami įvairūs rodikliai ir metodai. Remdamasi, Gronsko (2006), pateiktais rodikliais ir metodais atlikta AB „Dvarčionių keramika“ darbo našumo ir jį įtakančių veiksnių analizė. AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų darbo našumo rodikliai pateikti 36 lentelėje.

36 lentelė

AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų darbo našumo rodikliai

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Darbininko išdirbis (Natūrinis darbo našumo rodiklis), tūkst. m ² , DN _n	15,450	13,618	15,654	9,711	12,282	14,106
Darbuotojo išdirbis (Natūrinis darbo našumo rodiklis), tūkst. m ² , DN _n	7,597	7,884	9,593	4,994	6,327	7,837
Piniginis darbininko darbo našumo rodiklis, Tūkst. Lt, DN _p	382,034	421,024	395,747	493,111	302,341	295,612
Piniginis darbuotojo darbo našumo rodiklis, Tūkst. Lt, DN _p	187,865	243,751	242,512	253,600	155,752	164,229

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Darbininko natūrinis išdirbis kito netolygiai ir per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 8,7%. 2006 – 2009 metais jis sumažėjo 37,2%, dėl didesniu tempu nei darbininkų skaičius mažėjusių pagamintos produkcijos apimčių, o nuo 2009 iki 2011 metų matoma augimo tendencija. Dėl pagamintos produkcijos apimčių augimo ir beveik nesikeičiančio darbininkų skaičiaus, augimas

sudarė 45,3%. Lūžis matomas 2009 metais, kuomet rodiklis sumažėjo 38%. Darbuotojo išdirbis 2006 – 2011 metais padidėjo 3,1%. 2006 – 2008 metais rodiklis padidėjo 26,3%, tačiau 2009 metais sumažėjo net 52,1%, dėl beveik 70% sumažėjusių pagamintos produkcijos apimčių. 2009 – 2011 metais rodiklis vėl augo 56,9%, dėl didėjusių pagamintos produkcijos apimčių ir mažėjusio darbuotojų skaičiaus. Piniginis darbininko darbo našumo rodiklis analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai, jis sumažėjo 22,6%. Per 2006 – 2009 metus rodiklis išaugo 29,1%. Tuo tarpu 2009 – 2011 metais matoma mažėjimo tendencija, kuri siekė 40,1%. Piniginis darbuotojo darbo našumo rodiklis 2006 – 2011 metais taip pat kito netolygiai, tai didėdamas, tai mažėdamas. Per nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 12,6%. Rodiklis 2006 – 2009 metais išaugo 35%, o 2010 metais įvyko žymus jo sumažėjimas 38,6%. Tačiau 2011 metais vėl matomas augimas 5,4%. Tiek darbininkų, tiek darbuotojų piniginis darbo našumas analizuojamu laikotarpiu mažėjo dėl didesniu tempu nei darbininkų bei darbuotojų skaičius mažėjusių parduotos produkcijos pajamų.

AB „Dvarčionių keramika“ darbo našumo rodikliai per analizuojamą laikotarpį sumažėjo, tik darbuotojo išdirbio rodiklis išaugo 3,2%. Darbininko ir darbuotojo natūrinio našumo rodiklių pokyčius įtakojo pagamintos produkcijos bei darbininkų ir darbuotojų skaičiaus pokyčiai. Nagrinėjamu laikotarpiu natūrinis darbininkų išdirbis sumažėjo dėl didesniu tempu nei darbininkų skaičius mažėjusių pagamintos produkcijos apimčių, o darbuotojų skaičiaus mažėjimas buvo didesnis nei pagamintos produkcijos apimčių mažėjimas, todėl natūrinis darbuotojo išdirbis išaugo. Kaip jau minėta, tiek darbininkų, tiek darbuotojų piniginis darbo našumas analizuojamu laikotarpiu mažėjo dėl didesniu tempu nei darbininkų bei darbuotojų skaičius mažėjusių parduotos produkcijos pajamų. Rodiklių reikšmės ir augimo tempai išsiskyrė dėl nepagrindinės veiklos darbuotojų skaičiaus pokyčių, nes darbo našumas skaičiuojamas kaip pagamintos produkcijos ir darbininkų arba visų darbuotojų skaičiaus santykis. Esant neigiamoms verslo tendencijoms įmonei palankesnė situacija yra tada, kai darbininkų darbo našumas mažėja lėčiau, nei darbuotojų, kadangi darbininkų darbo našumas priklauso tiesiogiai nuo jų darbo rezultatų. Įmonės vadovams reikėtų mažinti darbininkų skaičių, kad būtų pasiektas 2006 metų darbo našumo lygis.

37 lentelėje pateikta AB „Dvarčionių keramika“ vidutiniai vieno darbininko ir darbuotojo išdirbiai 2006 – 2011 metais apskaičiuoti atsižvelgiant į darbo dienų, valandų skaičių ir darbuotojų struktūrą, remiantis Gronsko (2006) pateiktais skaičiavimo būdais.

Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis sutampa su piniginiu darbininko darbo našumo rodikliu ir analizuojamu laikotarpiu kito netolygiai ir per jį sumažėjo 86,4 tūkst. Lt, t.y. 22,6%. Didžiausias rodiklio augimas buvo 2009 metais, kai siekė 24,6%, o didžiausias smukimas 38,7% - 2010 metais. Tačiau mažiausia absoliutinė reikšmė buvo 2011 metais, kuomet siekė 295,6 tūkst. Lt. Tuo tarpu vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis šiek tiek skiriasi nuo piniginio darbuotojo darbo našumo rodiklio, nes jį skaičiuojant naudojamas darbininkų lyginamasis svoris visų

darbuotojų skaičiuje. Tačiau 2006 – 2011 metais jo kitimo tendencijos sutapo su minėto rodiklio ir taip pat kito netolygiai, tai didėdamas, tai mažėdamas. Per nagrinėjamą laikotarpį jis sumažėjo 12,6%. Didžiausias augimas sudarė 29,8% punkto 2007 metais, o rodiklio reikšmė 2009 metais. 2010 metais buvo mažiausia reikšmė ir 38,6% - didžiausias sumažėjimas.

37 lentelė

Vidutiniai vieno darbininko ir darbuotojo išdirbiai tūkst. Lt 2006 – 2011 metais

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis I_{dnm}	382,034	421,024	395,747	493,111	302,341	295,612
Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis I_{dbm}	187,846	243,731	242,514	253,607	155,766	164,242
Vidutinis dieninis vieno darbininko išdirbis I_{dnd}	1,547	1,698	1,589	1,949	1,190	1,168
Vidutinis dieninis vieno darbuotojo išdirbis I_{dbd}	0,761	0,983	0,974	1,002	0,613	0,649
Vidutinis valandinis vieno darbininko išdirbis I_{dnv}	0,194	0,213	0,199	0,244	0,149	0,147
Vidutinis valandinis vieno darbuotojo išdirbis I_{dbv}	0,095	0,123	0,122	0,126	0,077	0,081

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Vidutinių dieninių vieno darbininko ir darbuotojo išdirbių kitimo tendencijos analizuojamu laikotarpiu sutapo išskyrus 2011 metus, kai pirmasis mažėjo, antrasis didėjo. Abiejų rodiklių reikšmės didžiausios buvo 2009 metais, o mažiausios - vidutinio dieninio vieno darbininko išdirbio 2011 metais, darbuotojo – 2010 metais. Didžiausias vidutinio dieninio vieno darbininko išdirbio augimas buvo 22,6% 2009 metais, o darbuotojo – 29,2% 2007 metais. Abiejų rodiklių didžiausias sumažėjimas, atitinkamai 38,9 ir 38,8% buvo 2010 metais. Per 2006 – 2011 metus vidutiniai dieniniai vieno darbininko ir darbuotojo išdirbiai sumažėjo, atitinkamai 24,5 ir 14,7%. Tai reiškia, kad vidutinis dieninis vieno darbininko išdirbis mažėjo sparčiau nei darbuotojo.

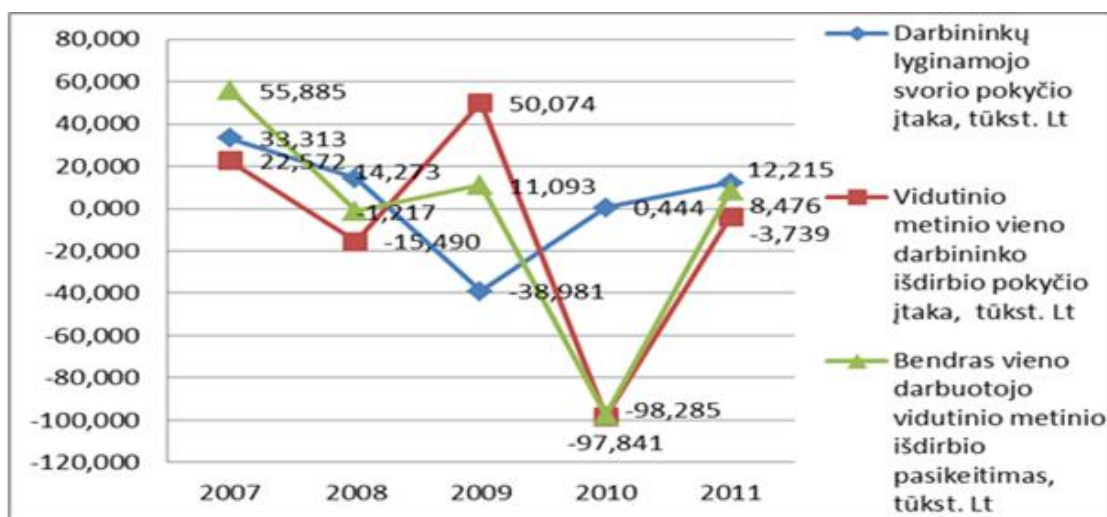
Vidutinių valandinių vieno darbininko ir darbuotojo išdirbių kitimo tendencijos analizuojamu laikotarpiu, sutapo išskyrus 2011 metus, kai pirmasis mažėjo, antrasis didėjo. Abiejų rodiklių reikšmės didžiausios buvo 2009 metais, o mažiausios - vidutinio valandinio vieno darbininko išdirbio 2011 metais, vidutinio valandinio vieno darbuotojo išdirbio 2010 metais. 2006 – 2011 metais vidutinis valandinis vieno darbininko išdirbis sumažėjo 24,2%, o darbuotojo – 14,7%. Analizuojamu laikotarpiu vidutinių dieninių ir valandinių išdirbių mažėjimo tempai sutapo.

Apibendrinant 37 lentelės duomenis, galima teigti, kad nepaisant išaugusio darbininkų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje, nagrinėjamais metais visi rodikliai sumažėjo. Tačiau vidutinių vieno darbininko išdirbių mažėjimo tempai buvo didesni nei vidutinių vieno darbuotojo išdirbių mažėjimai tempai. Galima daryti prielaidą, jog visi darbo našumo rodikliai sumažėjo dėl darbininkų lyginamojo svorio ir skaičiaus bei bendrosios (parduotos) produkcijos pokyčių. Darbo

našumo mažėjimui įtakos galėjo turėti: darbo intensyvumas, darbininkų kvalifikacija ir įgūdžiai, gamybos organizavimas, neproduktyvus darbas, technologijų pasikeitimas ir kt. veiksnių.

2.5.2. Darbo našumą įtakojančių veiksnių analizė

Toliau pateiktas 16 paveikslas, kuriame pavaizduota grandininių pakeitimų metodu apskaičiuota darbininkų lyginamojo svorio ir jų vidutinio metinio išdirbio pasikeitimų daroma įtaka bendram vidutiniam metiniam darbuotojo išdirbiui (žr. 11 priedą).

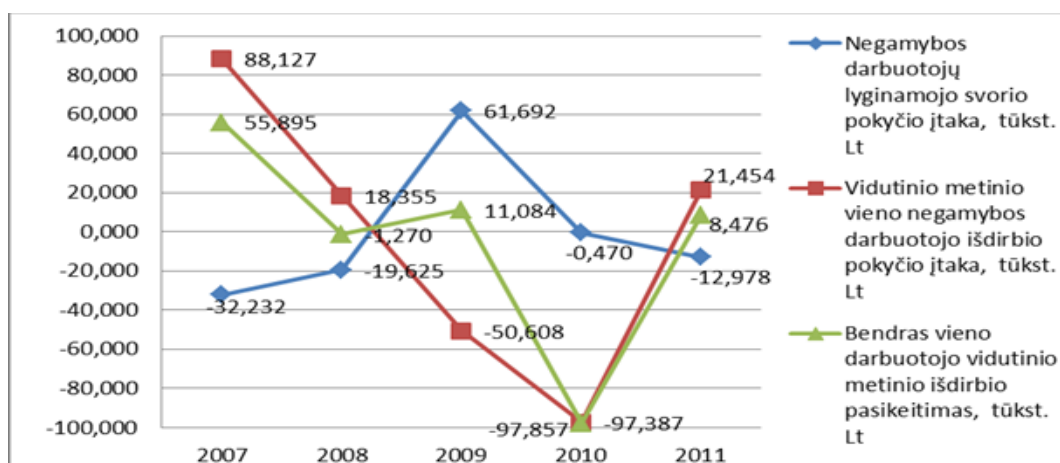
16 pav. Vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio dėl darbininkų lyginamojo svorio ir išdirbio pasikeitimo dinamika
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Dėl abiejų veiksnių įtakos bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas 2007 metais buvo +55,885 tūkst. Lt, iš jų +33,313 tūkst. Lt dėl darbininkų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje padidėjimo nuo 49,17 iki 57,9% ir +22,572 tūkst. Lt dėl vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio padidėjimo nuo 382,034 iki 421,024 tūkst. Lt. 2009 metais dėl darbininkų lyginamojo svorio sumažėjimo nuo 61,3 iki 51,4% vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis mažėjo 38,981 tūkst. Lt ir dėl vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio padidėjimo nuo 395,747 iki 493,111 tūkst. Lt jis didėjo 50,074 tūkst. Lt. Todėl bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas dėl abiejų veiksnių įtakos buvo +11,093 tūkst. Lt. Tačiau 2008 ir 2010 metais bendras vieno darbuotojo vidutinis metinis pasikeitimas dėl abiejų veiksnių įtakos sudarė atitinkamai -1,217 ir -97,841 tūkst. Lt, tai daugiausiai neigiamai įtakojo vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio sumažėjimas. Jis sumažėjo atitinkamai 15,490 ir 98,285 tūkst. Lt. Dėl darbininkų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje padidėjimo vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis padidėjo atitinkamai 14,273 ir 0,444 tūkst. Lt. 2011 metais metais dėl darbininkų lyginamojo svorio padidėjimo nuo 51,4 iki 55,6% vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis padidėjo 12,215 tūkst. Lt, o dėl vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio sumažėjimo

nuo 302,341 iki 295,612 tūkst. Lt jis sumažėjo 3,739 tūkst. Lt. Todėl bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas dėl abiejų veiksnių įtakos buvo +8,476 tūkst. Lt.

Apibendrinant, galima sakyti, kad didėjant darbininkų lyginamajam svoriui, visų darbuotojų skaičiuje, didėjo ir jo daroma įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniam išdirbio pasikeitimui. Didėjant darbininkų lyginamajam svoriui, mažėjo vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis ir jo įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniam išdirbio pasikeitimui, nes darbininko išdirbis skaičiuotas, kaip bendrosios produkcijos ir darbininkų skaičiaus santykis. Išaugus darbininkų skaičiui bendroji produkcija paskirstoma didesniai darbininkų skaičiui. Žinoma, kad darbininko išdirbio mažėjimą galėjo įtakoti ir sumažėjusi produkcijos apimtis.

Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas dėl negamybos darbuotojo lyginamojo svorio ir vidutinio metinio vieno negamybos darbuotojo išdirbio pokyčių beveik nesiskiria nuo bendro vieno darbuotojo vidutinio metinio pasikeitimo dėl darbininko lyginamojo svorio ir vidutinio metinio vieno darbininko pokyčių. Tačiau skiriasi atskira veiksnių įtaka (žr. 12 priede).

17 pav. Vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio dėl negamybos darbuotojų lyginamojo svorio ir išdirbio pasikeitimo dinamika

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Dėl abiejų veiksnių įtakos bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas 2007 metais buvo +55,895 tūkst. Lt, iš jų -32,232 tūkst. Lt dėl negamybos darbuotojų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje sumažėjimo. Didžiausią įtaką bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniam pasikeitimui, +88,127 tūkst. Lt, darė vidutinio metinio vieno negamybos darbuotojo išdirbio padidėjimas. 2008 metais abiejų veiksnių įtaka bendram darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimui buvo maždaug vienoda. Tuo tarpu, kaip matoma iš 18 paveikslo 2009 metais negamybos darbuotojų lyginamojo svorio pokytis, bendrą vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimą +11,084 tūkst. Lt, įtakojo labiau nei vidutinio metinio vieno negamybos darbuotojo išdirbio pokytis. Tačiau 2010 metais bendrą vieno darbuotojo vidutinį

metinį pasikeitimą -97,857 tūkst. Lt, galima teigti lėmė tik vidutinio metinio vieno gamybos darbuotojo išdirbio pokytis, nes negamybos darbuotojų lyginamojo svorio pokyčio įtaka nereikšminga. 2011 kaip ir 2007 metais bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniam pasikeitimui +8,476 tūkst. Lt, didžiausią įtaką 21,454 tūkst. Lt darė vidutinio metinio vieno negamybos darbuotojo išdirbio padidėjimas. Tuo tarpu negamybos darbuotojų lyginamojo svorio pokyčio įtaką sudarė -12,978 tūkst. Lt.

Kaip matoma iš 16 ir 17 paveikslų, kad didėjant darbininkų lyginamojo svorio pokyčio įtakai vieno darbuotojo vidutiniam metiniam išdirbiui, negamybos darbuotojų lyginamojo svorio pokyčio įtaka mažėjo ir atvirkščiai. Vidutiniai metiniai vieno darbininko bei negamybos darbuotojo išdirbiai priklausė nuo jų lyginamojo svorio ir skaičiaus. Mažėjant darbuotojų skaičiui, tiek darbininkų, tiek negamybos darbuotojų, išdirbis pasiskirsto mažesniame darbuotojų skaičiui ir kitom sąlygoms nekintant išdirbis didėja. Tačiau iš gautų rezultatų matoma, kad nors darbininkų ir negamybos darbuotojų skaičius mažėjo, vidutinis metinis vieno darbininko bei negamybos darbuotojo išdirbiai taip pat mažėjo, todėl galima daryti prielaidą, kad bendrą vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimą įtakojo ir parduotos produkcijos apimtys. Todėl prasminga būtų paanalizuoti darbo našumą įtakojančių veiksnių dinaminis pokyčius (žr. 38 lentelę).

38 lentelė

Darbo našumo veiksnių dinamika

	2006	2007	Pokytis, %	2008	Pokytis, %	2009	Pokytis, %	2010	Pokytis, %	2011	Pokytis, %
Darbininkų skaičius	149	165	10,74	182	10,30	90	-50,55	85	-5,56	85	0,00
Negamybos darbuotojų skaičius	154	120	-22,08	115	-4,17	85	-26,09	80	-5,88	68	-15,00
Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis I_{dnm} tūkst. Lt	382,034	421,024	10,21	395,747	-6,00	493,111	24,60	302,341	-38,69	295,612	-2,23
Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdirbis I_{adm} tūkst. Lt	369,630	578,908	56,62	626,313	8,19	522,118	-16,64	321,238	-38,47	369,515	15,03
Parduota produkcija tūkst. Lt	56923	69469	22,04	72026	3,68	44380	-38,38	25699	-42,09	25127	-2,23

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Kaip matoma, iš 38 lentelės 2007 metais darbininkų išdirbis didėjo dėl didesniu tempu nei darbininkų skaičiaus augusios parduotos produkcijos. Tuo tarpu negamybos darbuotojo išdirbio tokį žymų augimą lėmė sumažėjęs jų skaičius ir parduotos produkcijos didėjimas. 2008 metais parduotos produkcijos augimo tempas buvo mažesnis nei darbininkų skaičiaus, todėl jų išdirbis sumažėjo, o negamybos darbuotojų išdirbio didėjimą lėmė jų skaičiaus sumažėjimas. 2009 metais mažėjo tiek darbininkų, tiek negamybos darbuotojų skaičius ir parduotos produkcijos apimtys. Tik

darbininkų išdirbis didėjo, nes jų skaičiaus mažėjimas buvo didesnis, o negamybos darbuotojų išdirbis mažėjo, nes jų skaičiaus mažėjimas buvo mažesnis nei produkcijos apimčių sumažėjimas. 2010 metais tiek darbininkų, tiek negamybos darbuotojų išdirbiai mažėjo, dėl spartesnio parduotos produkcijos apimčių nei darbininkų ir negamybos darbuotojų skaičiaus mažėjimo. 2011 metais darbininko išdirbio mažėjimą lėmė tik parduotos produkcijos sumažėjimas, kadangi darbininkų skaičius nepakito. Tuo tarpu negamybos darbuotojo išdirbis didėjo dėl spartesnio jų skaičiaus nei parduotos produkcijos mažėjimo.

Kaip jau minėta, darbininkų piniginis darbo našumas analizuojamu laikotarpiu mažėjo dėl didesniu tempu nei darbininkų skaičius mažėjusių parduotos produkcijos pajamų. Tuo tarpu negamybos darbuotojo išdirbis per 2006 – 2011 metus beveik nepakito, nes negamybos darbuotojų skaičius ir parduotos produkcijos apimtys mažėjo beveik vienodu tempu. Galima teigti, kad darbininkų skaičius yra per didelis, esant tokia parduotos produkcijos apimčiai, todėl būtų galima mažinti jų skaičių, taip būtų padidintas darbininkų darbo našumas.

Darbo laiko panaudijimo daroma įtaka vidutiniam metiniam vieno darbininko išdirbiui apskaičiuota, remiantis Gronsko (2006) pateiktu absoliučių skirtumu būdu (žr.39 lentelę). Tačiau vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio pokytį galima apskaičiuoti ir grandininio pakeitimų būdu. Abiem būdais apskaičiavus gaunama ta pati atskirų veiksnių ir jų bendra įtaka.

39 lentelė

Atskirų veiksnių įtaka vidutinio metinio darbininko išdirbio pokyčiui

Veiksniai	2007 ΔI_{dnm} , tūkst. Lt	2008 ΔI_{dnm} , tūkst. Lt	2009 ΔI_{dnm} , tūkst. Lt	2010 ΔI_{dnm} , tūkst. Lt	2011 ΔI_{dnm} , tūkst. Lt
Darbo dienų skaičiaus pakitimas	1,547	1,698	6,357	1,949	-1,190
Darbo dienos trukmės pakitimas	-0,189	-0,207	0,425	-0,239	-0,004
Darbininko valandinio išdirbio pakitimas	37,633	-26,768	90,582	-192,480	-5,535
Iš viso:	38,991	-25,277	97,364	-190,770	-6,729

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir V. Gronsku (2006)

Kaip matyti iš 39 lentelės, dėl visų veiksnių įtakos vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio pasikeitimas, apskaičiuotas, remiantis Gronsku (2006), 2007 metais buvo +38,991 tūkst. Lt arba 10,2%, iš jų +1,547 tūkst. Lt, t.y. 0,4%, dėl darbo dienų skaičiaus padidėjimo 1 diena, -0,189 tūkst. Lt, t.y. -0,1% dėl darbo dienos trukmės sumažėjimo 14,4 sekundės ir +37,633 tūkst. Lt arba 9,9% dėl darbininko valandinio išdirbio padidėjimo 19 Lt. 2009 metais visi veiksniai darė teigiamą įtaką, dėl darbo dienų skaičiaus išaugimo 4 dienomis vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis padidėjo 6,357 tūkst. Lt arba 1,6%, dėl darbo dienos trukmės pailgėjimo 28,8 sekundės jis padidėjo 0,425 tūkst. Lt, t.y. 0,1%, ir dėl darbininko valandinio išdirbio padidėjimo 45 Lt jis padidėjo 90,582 tūkst.

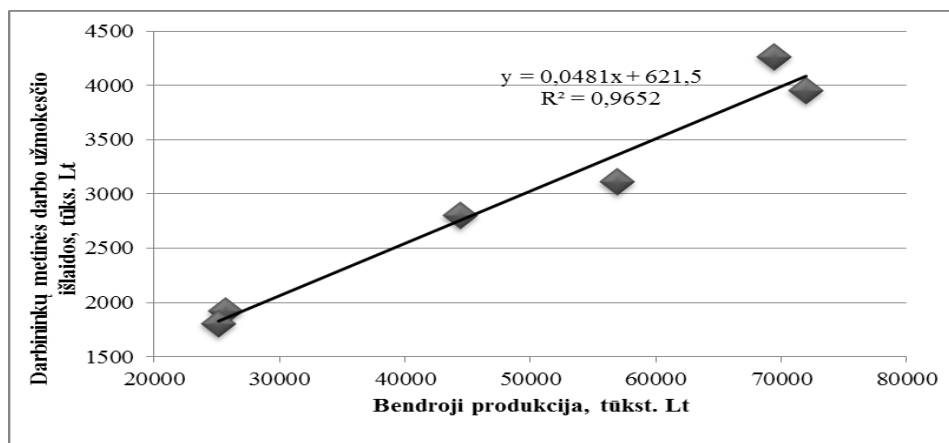
Lt arba 22,9%. Todėl vidutinis metinis vieno darbininko išdirbio pasikeitimas dėl visų veiksnių įtakos buvo +97,364 tūkst. Lt arba 24,6%. Tačiau 2008 ir 2010 metais vidutinis metinis vieno darbininko išdirbio pasikeitimas dėl visų veiksnių įtakos sudarė atitinkamai -25,277 tūkst. Lt arba -6% ir -190,770 tūkst. Lt arba -38,7%, tai daugiausiai neigiamai įtakojo darbininko valandinio išdirbio sumažėjimas, atitinkamai 26,768, t.y. 6,4% ir 192,480 tūkst. Lt, t.y. 39%. Dėl darbo dienų skaičiaus padidėjimo 1 diena vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis padidėjo atitinkamai 1,698 ir 1,949 tūkst. Lt arba abu po 0,4%, o dėl darbo dienos trukmės sumažėjimo 14,4 sekundės, jis sumažėjo 207 ir 239 Lt, t.y. abu po 0,1%. 2011 metais visi veiksniai vidutinį metinį vieno darbininko išdirbio pokytį įtakojo neigiamai. Dėl darbo dienų skaičiaus sumažėjimo 1 diena vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis sumažėjo 1,190 tūkst. Lt arba 0,4%, dėl darbo dienos trukmės sutrumpėjimo 0,36 sekundės sumažėjo 4 Lt arba 0,001%, o dėl darbininko valandinio išdirbio sumažėjimo 3 Lt jis sumažėjo 5,535 tūkst. Lt, t.y. 1,8%. Todėl vidutinis metinis vieno darbininko išdirbio pasikeitimas dėl visų veiksnių įtakos buvo +6,729 tūkst. Lt arba -2,2%.

Apibendrinant, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis sumažėjo, o jo pokyčiui didžiausią įtaką turėjo darbininko valandinio išdirbio pakitimas, kuris sudarė didžiausią bendro darbininko išdirbio pokyčio dalį. Tačiau, kaip teigia Mackevičius (2007), apskaičiuoti kokie veiksniai įtakojo valandinio vieno darbininko išdirbio pakitimą beveik neįmanoma, nes jam įtakos turi labai daug veiksnių, tiek priklausančių nuo darbininko, tiek nuo jo nepriklausančių.

2.5.3. Darbo išteklių įtaka produkcijos apimčiai ir darbo užmokesčio išlaidų analizė

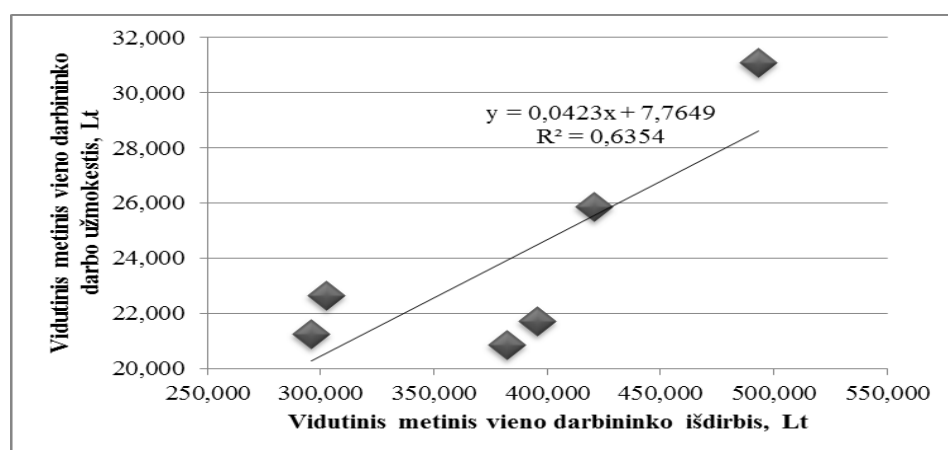
18 paveiksle matoma tiesinė priklausomybė, ryšys yra tarp vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio ir darbo užmokesčio, kurių koreliacinis laukas ir pavaizduotas diagramoje. Sklaidos diagramoje galima įžvelgti tiesioginę kintamųjų priklausomybę, o taškų, atitinkančių stebimus rezultatus, visuma koncentruojasi palei tiesę.

Determinacijos koeficientas - parodo kokią darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų dalį paaiškina bendrosios produkcijos kitimas. O visa kita – kiti nepriklausomi kintamieji. Darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų ir bendrosios produkcijos determinacijos koeficientas lygus 0,965, tai reiškia, kad bendrosios produkcijos pokyčiai 96,5% paaiškina darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų kitimą, kiti kintamieji jį veikia tik 3,5%. Tarp bendrosios produkcijos ir darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų yra stiprus teigiamas koreliacinis ryšys, kurio koeficiento reikšmė siekia 0,982. Tai reiškia, kad didėjant bendrajai produkcijai didėja ir darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos.

18 pav. Bendrosios produkcijos ir darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų ryšys.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio ir vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio determinacijos koeficientas lygus 0,635. Tai reiškia, kad vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio pokyčiai 63,5% paaiškina vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio kitimą, kiti kintamieji jį veikia 36,5%.

19 pav. Vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio ir darbo užmokesčio ryšys.
Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Tarp vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio ir darbo užmokesčio yra stiprus teigiamas ryšys, nes koreliacijos koeficiento reikšmė siekia 0,797. Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis ir darbo užmokesstis tarpusavyje stipriai priklausomi.

Darbininkų skaičiaus ir darbo našumo įtaka produkcijos apimčiai ir darbo užmokesčio išlaidoms pateikti 13 priede. 2007 metais vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis padidėjo 10,2%, o darbininkų skaičius padidėjo 10,7%. Šie veiksniai padidino produkcijos apimtį 12546 tūkst. Lt arba 22,%. 2008 metais, nors vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis sumažėjo 6%, tačiau dėl darbininkų skaičiaus padidėjimo 10,3% produkcijos apimtis padidėjo 2557 tūkst. Lt, t.y 3,7%,. 2009 ir 2010 metais produkcijos apimtis sumažėjo atitinkamai 38,4% ir 42,1%. 2009 metais

produkcijos apimties susitraukimas dėl paklausos sumažėjimo įtakojo darbininkų skaičiaus sumažėjimą 92, t.y. daugiau nei dvigubai. Vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio padidėjimas 24,6% didino produkcijos apimtį. 2010 metais tiek darbininkų skaičiaus, tiek vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio sumažėjimas atitinkamai 5,6% ir 38,7% sumažino produkcijos apimtį 42,1%. 2011 metais produkcijos apimties sumažėjimui 2,2% įtakos turėjo tik vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio sumažėjimas 2,2%, kadangi darbininkų skaičius nepakito.

Galima teigti, kad produkcijos apimčių pokyčiai priklauso ne tik nuo naudojamų darbo išteklių, bet ir nuo ekonominės situacijos šalyje ir šalyse į kurias eksportuojama produkcija, nuo produkcijos paklausos ir konkurencingumo. Gali būti, kad ne darbo išteklių naudojimas įtakoja produkcijos apimtį, bet produkcijos apimtys darbo išteklius. Viena iš tokių situacijų, kai dėl sunkios ekonominės situacijos šalyje sumažėja produkcijos paklausa, todėl sumažėja produkcijos apimtys ir nebereikia tiek darbininkų, kiek reikėjo esant ankstesniai produkcijos apimčiai, todėl sumažinamas ir darbininkų skaičius, o produkcijos apimčių ir darbininkų mažėjimas įtakoja vieno darbininko išdirbį.

2007 metais vidutinis metinis vieno darbininko darbo užmokestis padidėjo 23,9%, o darbininkų skaičius padidėjo 10,7%. Šie veiksniai padidino darbininkų metines darbo užmokesčio išlaidas 37,2%. 2008 metais, nors darbininkų skaičius padidėjo 10,3%, tačiau dėl didesnio vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio sumažėjimo 16%, darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos sumažėjo 7,4%. 2009 metais situacija atvirkščia 2008 metams, darbininkų skaičius sumažėjo 50,5%, todėl vidutinis metinis vieno darbininko darbo užmokestis padidėjo 43,2%, o darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos sumažėjo 29,2%. 2010 metais tiek darbininkų skaičiaus, tiek vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio sumažėjimas atitinkamai 5,6% ir 27,3% sumažino darbininkų metines darbo užmokesčio išlaidas 31,297%. 2011 metais darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų sumažėjimui 6,1% įtakos turėjo tik vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio sumažėjimas 6,1%, kadangi darbininkų skaičius nepakito. Metinės darbininkų darbo užmokesčio išlaidos sumažėjo dėl parduotos produkcijos sumažėjimo vertine išraiška, o tai lėmė dėl konkurencijos sumažėjusi produkcijos kaina.

Absoliučių skirtumų būdu apskaičiuotas vidutinio metinio darbininko darbo užmokesčio ir darbininkų skaičiaus pokyčio įtaka darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų absoliutiniam pasikeitimui (žr. 14 priede). Šiuo būdu apskaičiuoto darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų pokytis sutampa su absoliučiu darbininkų metinių darbo užmokesčio išlaidų pokyčiu. Tačiau absoliutinis pokytis dar neparodo efektyvumo, nes jis nesurištas su produkcijos apimties pokyčiu. Todėl tikslinga apskaičiuoti ir santykinį darbo užmokesčio pokytį, įvertinant ir produkcijos apimties pokyčius.

Santykinis darbo užmokesčio išlaidų pokytis įvertinant produkcijos apimtį pasikeitimą

	2007	2008	2009	2010	2011
Darbininkų skaičiaus pasikeitimas (ΔD)	333,852	439,527	-1997,714	-155,500	0,000
Vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio pasikeitimas (ΔDU_v) tūkst. Lt	823,148	-753,527	844,714	-720,500	-118,000
Produkcijos apimtį pasikeitimas (ΔK_{gp}), tūkst. Lt	-685,224	-157,031	9420,896	6776,183	3888,806
Santykinis darbo užmokesčio išlaidų pasikeitimas (ΔDUI_s), tūkst. Lt	471,776	-471,031	8267,896	5900,183	3770,806

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir V. Gronsku (2006).

2007 metais darbininkų skaičiaus padidėjimas padidino santykinę darbininkų darbo užmokesčio išlaidas 333,9 tūkst. Lt, o vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio padidėjimas 823,148 tūkst. Lt. Šių veiksnių pasikeitimo įtaka tokia pati, kaip ir apskaičiuoto absoliutinio darbo užmokesčio, t.y. 1,2 mln. Lt. tačiau didėjanti produkcijos apimtis, santykinai sumažino darbo užmokesčio išlaidas 685,2 tūkst. Lt, todėl santykinis darbininkų darbo užmokesčio išlaidų pasikeitimas sudarė 471,8 tūkst. Lt. 2008 metais darbininkų skaičiaus padidėjimas padidino santykinę darbininkų darbo užmokesčio išlaidas 439,5 tūkst. Lt, o vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio sumažėjimas sumažino jį 753,5 tūkst. Lt. didėjanti produkcijos apimtis santykinę darbo užmokesčio išlaidas sumažino 157 tūkst. Lt. Santykinis darbo užmokesčio išlaidų pasikeitimas sudarė –471 tūkst. Lt, todėl gaunama santykinė darbo užmokesčio ekonomija. Taip atsitiko dėl sąlyginai pastovaus darbininkų, kuriems mokama pagal išdirbtą laiką, darbo užmokesčio. 2009 – 2011 metais produkcijos apimtį sumažėjimas santykinai padidino darbininkų darbo užmokesčio išlaidas atitinkamai 9,4 mln. Lt, 6,8 mln. Lt ir 3,9 mln. Lt. Pirmų dviejų veiksnių įtaką išliko tokia pati, kaip ir apskaičiuojant absoliutinį darbininkų darbo užmokesčio išlaidų pokytį. 2009 metais darbininkų skaičiaus mažėjimas beveik 2 mln. Lt sumažino, o vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio didėjimas 844,7 tūkst. Lt padidino darbininkų darbo užmokesčio išlaidas. 2010 metais darbininkų skaičiaus ir vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio mažėjimas sumažino darbininkų darbo užmokesčio išlaidas 876 tūkst. Lt. 2011 metais darbininkų skaičius nesikeitė, todėl pirmasis veiksnys nedarė jokios įtakos. O vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio mažėjimas sumažino darbininkų darbo užmokesčio išlaidas 118 tūkst. Lt. Santykinis darbo užmokesčio išlaidų pasikeitimas 2009 – 2011

metais buvo daug žymesnis nei ankstesniais metais, jis sudarė atitinkamai 8,2, 5,9 ir 3,8 mln. Lt, todėl gaunamas santykinis darbo užmokesčio pereikvojimas.

Apibendrinant galima teigti, kad per nagrinėjamą laikotarpį darbo našumo sumažėjimą įtakojo spartesniu tempu nei darbuotojų ir darbininkų skaičius, sumažėjusios parduotos ir pagamintos produkcijos apimtys. Bendrosios produkcijos ir darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos bei vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis ir darbo užmokestis tarpusavyje yra priklausomi. Mažėjant bendrajai produkcijai mažėjo ir darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos, nes mažėjo ir darbininkų skaičius. Galima daryti prielaidą, kad mažėjant vidutiniam metiniam vieno darbininko išdirbiui, mažėjo ir darbininko darbo užmokestis, nes įmonė gavo mažiau pajamų ir turėjo mažinti darbo užmokestį arba darbo užmokesčio išlaidos buvo padalintos didesniam darbininkų skaičiui ir todėl sumažėjo vieno darbininko metinis darbo užmokestis.

3. AB “DVARČIONIŲ KERAMIKA“ VEIKLOS PERSPEKTYVOS

3.1. Sąnaudų lygių analizė

Atlikus AB „Dvarčionių keramika“ finansinę analizę nustatyta, kad pardavimų savikaina tenkanti vienam pardavimų pajamų litui visu analizuojamu laikotarpiu palaipsniui didėjo ir 2011 metais pasiekė 82,67%. Toks pardavimų savikainos lygis yra nepriimtinas. AB “Dvarčionių keramika” savikainos ir sąnaudų augimo priežastimis įvardija elektros energijos, dujų, degalų ir žaliavų kainų augimą. Daroma prielaida, kad savikaina nuo įmonės nepriklauso ir ji turi mažą pasirinkimą už kiek pirkti žaliavas. Todėl įmonė norėdama mažinti nuostolius, privalo mažinti veiklos sąnaudas.

Ši magistro baigiamojo darbo dalis skiriama įmonės perspektyvų numatymui. Todėl bus atliekama pardavimų pajamų, parduotos produkcijos savikainos ir veiklos sąnaudų koreliacinė – regresinė analizė jų ryšiui nustatyti. Remiantis ja bus prognozuojama pardavimų pajamų, parduotos produkcijos savikainos lygis ir veiklos sąnaudos 2012 -2013 metams.

41 Lentelė

Pagrindinės veiklos sąnaudoms ir parduotos produkcijos savikainai tenkančios pardavimų pajamų dalies dinamika

Pelno (nuostolių) ataskaitos straipsniai, Tūkst. Lt	2006	Dalis, %	2007	Dalis, %	2008	Dalis, %	2009	Dalis, %	2010	Dalis, %	2011	Dalis, %
Parduotos produkcijos savikaina	41370	72,68	52307	75,30	54647	75,87	34422	77,56	20709	80,58	20773	82,67
Pardavimų sąnaudos	7767	13,64	10599	15,26	11024	15,31	7295	16,44	5557	21,62	5574	22,18
Administracinės sąnaudos	6438	11,31	6308	9,08	4323	6,00	11391	25,67	4642	18,06	3476	13,83
Veiklos sąnaudos	14205	24,95	16907	24,34	15347	21,31	18686	42,10	10199	39,69	9050	36,02
Pardavimų pajamos	56923	100	69469	100	72026	100	44380	100	25699	100	25127	100
Veiklos pelnas(nuostolis)	1880	3,30	571	0,82	2592	3,60	-5480	-12,35	-4849	-18,87	-4286	-17,06

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” atskaitomybe.

Iš 41 lentelėje pateiktų duomenų matoma parduotos produkcijos savikainos lygio augimo tendencija. Per visą analizuojamą laikotarpį parduotos produkcijos savikainos lygis išaugo 9,99%. Pardavimų sąnaudų lygio kitimo tendencija sutampa su parduotos produkcijos savikainos lygio kitimo tendencija. 2006 – 2011 metais pardavimų sąnaudų lygis padidėjo 8,54%. Administracinių ir veiklos sąnaudų lygių kaitos tendencija nagrinėjamu laikotarpiu sutapo. 2006 – 2008 metais administracinių sąnaudų lygis sumažėjo 5,31%, o veiklos sąnaudų lygis – 3,64%. 2009 metais administracinių ir veiklos sąnaudų lygiai išaugo, atitinkamai daugiau nei trim ir dviem kartais, o 2009 – 2011 metais administracinių ir veiklos sąnaudų lygiai mažėjo 11,8% ir 6,2%. Veiklos sąnaudų lygio mažėjimas buvo lėtesnis dėl pardavimų sąnaudų lygio didėjimo. Per nagrinėjamą

laikotarpį administracinių sąnaudų lygis padidėjo 2,52%, o veiklos sąnaudų lygis – 11,06%. Iš 41 lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad 2006 – 2008 metais įmonė iš pagrindinės veiklos gavo pelno, nes parduotos produkcijos savikainos lygio ir veiklos sąnaudų lygio suma neviršijo 100%, o 2009 – 2011 metais šiai sumai viršijus 100% įmonė patyrė pagrindinės veiklos nuostolį.

42 lentelėje pavaizduota kaip kito pagamintos produkcijos savikaina ir pagamintos produkcijos pardavimų pajamas, tenkančios 1 m². Analizuojamu laikotarpiu pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², kito netolygiai. 2007 metais ji išaugo dėl sumažėjusių pagamintos produkcijos apimčių ir pagamintos produkcijos savikainos augimo. 2008 ir 2011 metais pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², mažėjo, nes pagamintos produkcijos apimtys augo spartesniu tempu nei pagamintos produkcijos savikaina. 2009 metais dvigubai išaugusią pagamintos produkcijos savikainą, tenkančią 1 m², lėmė du kartus sparčiau nei pagamintos produkcijos savikaina, mažėjusios gamybos apimtys. 2010 metais pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², mažėjo dėl pagamintos produkcijos apimčių augimo ir pagamintos produkcijos savikainos mažėjimo. Per nagrinėjamą laikotarpį pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², padidėjo dėl to, kad pagamintos produkcijos apimtys mažėjo didesniu tempu nei pagamintos produkcijos savikaina.

42 Lentelė

Pagamintos produkcijos savikainos ir pardavimų pajamų, tenkančių 1 m², dinamika 2006 – 2011 metais

	2006	2007	Pokytis, %	2008	Pokytis, %	2009	Pokytis, %	2010	Pokytis, %	2011	Pokytis, %	2006-2011 pokytis, %
Pagamintos produkcijos savikaina litais tenkanti 1m ²	10,55	14,15	34,16	13,01	-8,08	27,60	112,21	15,05	-45,46	14,63	-2,82	38,70
Pagamintos produkcijos pajamos litais tenkančios 1m ²	14,13	18,68	32,17	16,90	-9,53	34,59	104,68	17,50	-49,42	16,16	-7,65	14,33

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Pagamintos produkcijos pardavimų pajamos, tenkančios 1 m² ir 2006 – 2011 metais kito netolygiai, jų kitimo ir veiksmų lėmusių tą kitimą tendencijos sutampa su pagamintos produkcijos savikainos tenkančios 1 m² kitimo tendencijomis. Abu rodiklius įtakojo pagamintos produkcijos apimčių ir pirmąjį – pagamintos produkcijos savikainos, o antrąjį – pagamintos produkcijos pardavimų pajamų pokyčiai. Kadangi pagamintos produkcijos savikainos, tenkančios 1 m² padidėjimas žymesnis, nei pagamintos produkcijos pardavimų pajamų, tenkančių 1 m², todėl per analizuojamą laikotarpį sumažėjo bendrasis pagamintos produkcijos pelnas, tenkantis 1 m².

Pagamintos produkcijos pardavimų pajamos ir savikaina, tenkančios 1 m² skaičiuotos, kaip pagamintos produkcijos pardavimų pajamų ir pagamintos produkcijos apimčių bei pagamintos produkcijos savikainos ir pagamintos produkcijos apimčių santykiai. Todėl tiek pagamintos

produkcijos pardavimų pajamos, tenkančios 1 m², tiek pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², didėjo, kai: pagamintos produkcijos pardavimų pajamos ir savikaina didėjo sparčiau nei pagamintos produkcijos apimtys; pagamintos produkcijos pardavimų pajamos ir savikaina mažėjo lėčiau nei pagamintos produkcijos apimtys. O mažėjo esant atvirkščioms situacijoms. 2006 – 2011 metus pagamintos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², padidėjo didesniu tempu nei pagamintos produkcijos pardavimų pajamos, tenkančios 1 m², o tai nulėmė bendrojo pelningumo mažėjimą.

Parduotos produkcijos savikaina ir pajamos tenkančios 1 m² kitimas pavaizduotas 43 lentelėje.

43 Lentelė

Parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų pajamų, tenkančių 1m², dinamika 2006 – 2011 metais

	2006	2007	Pokytis, %	2008	Pokytis, %	2009	Pokytis, %	2010	Pokytis, %	2011	Pokytis, %	2006-2011 pokytis, %
Parduotos produkcijos savikaina litais tenkanti 1m ²	22,67	22,74	0,33	21,02	-7,58	20,25	-3,66	19,52	-3,60	17,88	-8,41	-21,14
Parduotos produkcijos pajamos litais tenkančios 1m ²	31,19	30,20	-3,16	27,70	-8,28	26,11	-5,76	24,22	-7,22	21,62	-10,72	-30,67

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Parduotos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², 2007 metais padidėjo dėl spartesnio parduotos produkcijos apimčių nei parduotos produkcijos pardavimo pajamų didėjimo. 2007 – 2011 metais parduotos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², sumažėjo 14,9%, o per visą nagrinėjamą laikotarpį 21,14%. Parduotos produkcijos pardavimų pajamos, tenkančios 1 m², visu nagrinėjamu laikotarpiu išlaikė mažėjimo tendenciją. Kaip matoma iš 43 lentelės parduotos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², mažėjo nepakankamu tempu, todėl ir išaugo savikainos lygis.

Apibendrinant galima teigti, kad mažėjo tiek parduotos produkcijos savikaina, tenkanti 1 m², tiek parduotos produkcijos pajamos, tenkančios 1 m². Tačiau parduotos produkcijos pajamos, tenkančios 1 m², mažėjo spartesniu tempu. Norint, kad bendros įmonės parduotų prekių savikainos lygis mažėtų ar bent jau nedidėtų, savikaina turėtų mažėti spartesniu arba didėti lėtesniu negu pardavimų pajamos tempu.

3.2. Veiklos pelną įtakojančių veiksnių koreliacinė – regresinė analizė

Atlikta koreliacinė analizė padės nustatyti, koks vieno kintamojo priklausomybės nuo kito stiprumo laipsnis. Todėl apskaičiuoti determinacijos ir koreliacijos koeficientai, kurie pateikti 44 lentelėje (darbininkų darbo užmokesčio sąnaudos priskiriamos prie pardavimų sąnaudų, o pardavimų sąnaudos – prie veiklos sąnaudų, todėl jos neįeina į parduotos produkcijos savikainą).

Determinacijos koeficientas - parodo, kokią procentinę, parduotos produkcijos savikainos dalį nulemia darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų kitimas. O visa kita – kiti nepriklausomi kintamieji. Determinacijos koeficientas lygus 0,972, tai reiškia, kad darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų pokyčiai 97,2% paaiškina parduotos produkcijos savikainos kitimą, kiti kintamieji – 2,8%. Parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų sąnaudų determinacijos koeficientas parodo, kad pardavimų sąnaudų kitimas 96,4% paaiškina pardavimų savikainos kitimą, o kiti kintamieji – 3,6%.

44 Lentelė

Parduotos produkcijos savikainos ir pasirinktų veiksnių determinacijos bei koreliacijos koeficientai

	Parduotos produkcijos savikainos ir darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų ryšys	Parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų sąnaudų ryšys
Determinacijos koeficientas	0,972	0,964
Koreliacijos koeficientas	0,986	0,982

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” atskaitomybe.

Remiantis apskaičiuotais koreliacijos koeficientais tarp parduotos produkcijos savikainos ir pasirinktų kintamųjų yra stiprus teigiamas koreliacinis ryšys. Todėl parduotos produkcijos savikaina ir pasirinkti veiksniai tarpusavyje stipriai priklausomi. Tai reiškia, kad didėjant darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms ir pardavimų sąnaudoms didėja ir parduotos produkcijos savikaina.

Remiantis, regresinių lygčių duomenis (žr. 16 priedą) galima teigti, kad darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms būtant 0, pardavimų savikaina būtų lygi 0,5 mln. Lt. Darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms padidėjus 10 tūkst. Lt, parduotoms produkcijos savikaina padidėtų beveik 0,7 mln. Lt. Jei pardavimo sąnaudos būtų lygios 0, tada parduotos produkcijos savikaina būtų lygi 2 mln. Lt. Pardavimų sąnaudoms padidėjus 10 tūkst. Lt, parduotos produkcijos savikaina padidėtų 157,5 tūkst. Lt. Remiantis koreliacinės – regresinės analizės būdu gautais koeficientais, tiesioginė priklausomybė tarp kintamųjų yra akivaizdi.

Pardavimų pajamų ir darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų determinacijos koeficientas - parodo, kokią procentinę, pardavimų pajamų dalį nulemia darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų kitimas. O visa kita – kiti nepriklausomi kintamieji. Determinacijos koeficientas lygus 0,965, tai reiškia, kad darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų pokyčiai 96,5% paaiškina pardavimų pajamų kitimą, kiti kintamieji – 3,5%. Pardavimų pajamų ir pardavimų sąnaudų determinacijos koeficientas parodo, kad pardavimų sąnaudų kitimas 94,1% paaiškina pardavimų pajamų kitimą, o kiti kintamieji – 5,9%. Tuo tarpu parduotos produkcijos savikainos pokyčiai pardavimų pajamų kitimą paaiškina net 99,8% ir kiti kintamieji – 0,2%.

Pardavimų pajamų ir pasirinktų veiksnių determinacijos bei koreliacijos koeficientai

	Pardavimų pajamų ir darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų ryšys	Pardavimų pajamų ir pardavimų sąnaudų ryšys	Pardavimų pajamų ir parduotos produkcijos savikainos ryšys
Determinacijos koeficientas	0,965	0,941	0,997
Koreliacijos koeficientas	0,982	0,970	0,998

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Remiantis apskaičiuotais koreliacijos koeficientais tarp pardavimų pajamų ir pasirinktų kintamųjų yra stiprus teigiamas koreliacinis ryšys. Todėl pardavimų pajamos ir pasirinkti veiksniai tarpusavyje stipriai priklausomi. Tai reiškia, kad didėjant darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms, pardavimų sąnaudoms ir parduotos produkcijos savikainai didėja ir pardavimų pajamos.

Interpretuojant regresinių lygčių duomenis (žr. 18 priedą) galima teigti, kad darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms esant lygioms 0, pardavimų pajamos būtų lygios 0,6 mln. Lt. Darbininkų darbo užmokesčio sąnaudoms padidėjus 10 tūkst. Lt, pardavimų pajamos padidėtų 0,5 mln. Lt. Jei pardavimo sąnaudos būtų lygios 0, pardavimų pajamos būtų lygios 2,5 mln. Lt. Pardavimų sąnaudoms padidėjus 10 tūkst. Lt, pardavimų pajamos padidėtų 1,1 mln. Lt. Parduodamos produkcijos savikainai sumažėjus 10 tūkst. Lt, pardavimų pajamos sumažėtų 7,1 tūkst. Lt.

Per analizuojamą laikotarpį transporto sąnaudų dalis pardavimų sąnaudose išaugo 5,9% punkto. Nors transporto sąnaudos per 2006 – 2011 metus sumažėjo 6%, tačiau lyginant su pagamintos ir parduotos produkcijos apimčių sumažėjimu, atitinkamai 47,9% ir 36,3%. Todėl prasminga būtų paanalizuoti transporto sąnaudų ir pardavimų sąnaudų regresinę lygtį.

$$\hat{y} = -2675,6 + 6,684x$$

Pardavimų sąnaudoms padidėjus 100 tūkst. Lt, transporto sąnaudos padidėtų 6,7 tūkst. Lt.

Apibendrinant galima, teigti, kad parduotos produkcijos savikaina ir pardavimų pajamos bei pasirinkti kintamieji yra statistikai priklausomi, o regresinė analizė parodė, kaip kistų parduotos produkcijos savikaina ir pardavimų pajamos pakitus pasirinktiems kintamiesiems.

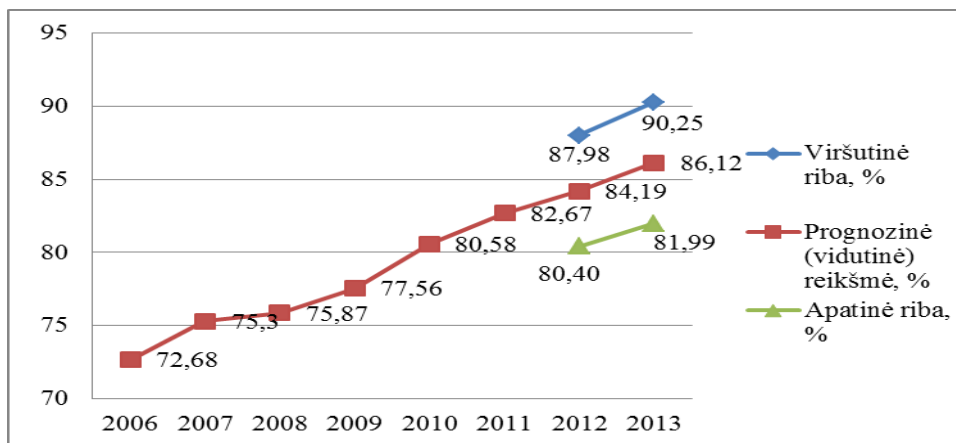
3.3. AB „Dvarčionių keramika“ veiklos prognozavimas

Įmonėms labai svarbu žinoti, kas jų laukia ateityje, todėl perspektyvų numatymui bus atliekamas prognozavimas. Pasirinktas vidutinės trukmės prognozavimas neleis labai nukrypti nuo praeities. Atliekant AB „Dvarčionių keramika“ parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų sąnaudų lygių prognozavimą bus naudojama trendo funkcija, t.y. taikant mažiausių kvadratų metodą. Parduodamos produkcijos savikainos ir pardavimų sąnaudų rodikliai buvo pasirinkti dėl to, kad jie sudaro didžiausią pardavimų pajamų dalį.

Apskaičiavus a ir b koeficientus, gauta tokia parduotos produkcijos savikainos lygio tiesinės regresijos lygtis:

$$\hat{y} = 70,695 + 1,928x$$

Remiantis šia lygtimi apskaičiuota parduotos produkcijos savikainos lygio prognozė 2012 – 2013 metams. Iš 20 paveiksle pateiktų duomenų matome, kad pagal trendo metodą prognozuojamas parduodamos produkcijos savikainos lygis 2012 – 2013 metais turėtų didėti kiekvienais metais po 1,93 % ir 2013 metais siekti 86,12%.

20 pav. 2012 – 2013 metų parduotos produkcijos savikainos lygio prognozės galimos kitimo ribos

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Norint gauti išsamesnę prognozę, reikia apskaičiuoti standartinę regresijos ir standartinę prognozės paklaidą bei pasikliautinuosius intervalus, kurių ribose gali kisti prognozinė reikšmė. Pagal gautus rezultatus galima teigti, kad 2012 metais gauta prognozinė reikšmė gali svyruoti intervale [80,40;87,98]; 2013 metais – intervale [81,99;90,25].

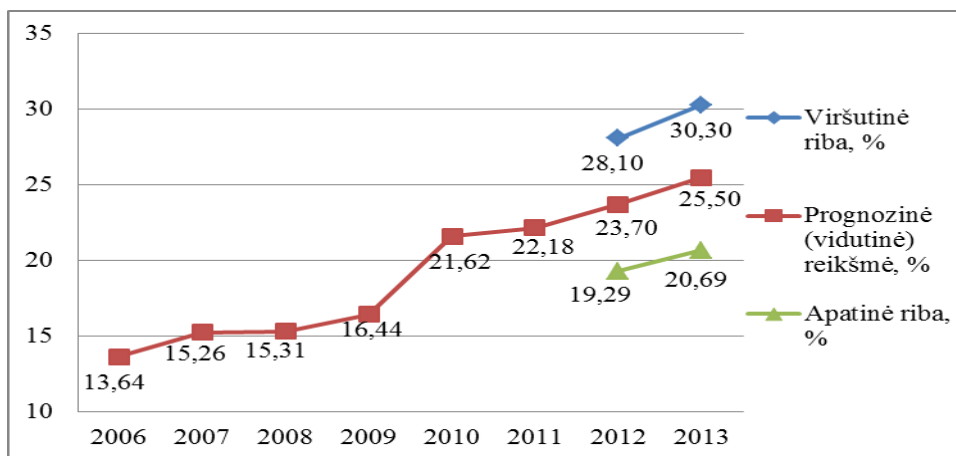
Modelio patikimumui įvertinti, reikia apskaičiuoti aproksimacijos paklaidą. Šiuo atveju ji yra 0,63%, tai rodo didelį regresinio modelio tikslumą, nes aproksimacijos paklaida mažesnė už 5%. Galima teigti, kad regresinis modelis labai kokybiškas ir tinkamas prognozavimui.

Apskaičiavus a ir b koeficientus, gauta tokia pardavimų sąnaudų lygio tiesinės regresijos lygtis:

$$\hat{y} = 11,117 + 1,7974x$$

Sudarius pardavimų sąnaudų lygio prognozę pagal trendo metodą, matoma, kad prognozuojamas augimas 2012 – 2013 metais turėtų sudaryti po 1,8 % kasmet ir 2013 metais pasiekti 25,5%.

Gavus standartinę paklaidą, galima nustatyti apatines bei viršutines pardavimų sąnaudų lygio prognozės kitimo ribas. Iš 21 paveikslo matoma, kad tikėtinas pardavimų sąnaudų lygis 2012 metais gali svyruoti nuo 19,29% iki 28,10%, 2013 metais – nuo 20,69% iki 30,30%. Svyravimas didėja, todėl ilgesnė prognozė būtų netiksli.

21 pav. 2012 – 2013 metų pardavimų sąnaudų lygio prognozės galimos kitimo ribos

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Kaip ir parduotos produkcijos savikainos lygio regresinio modelio atveju, būtina įvertinti ir pardavimų sąnaudų lygio regresijos modelio patikimumą. Apskaičiuota aproksimacijos paklaida lygi 6,06%, tai rodo, kad modelis kokybiškas, nes nors ji didesnė nei 5%, tačiau neviršija 10%. Todėl regresinis modelis patikimas ir tinkamas prognozavimui.

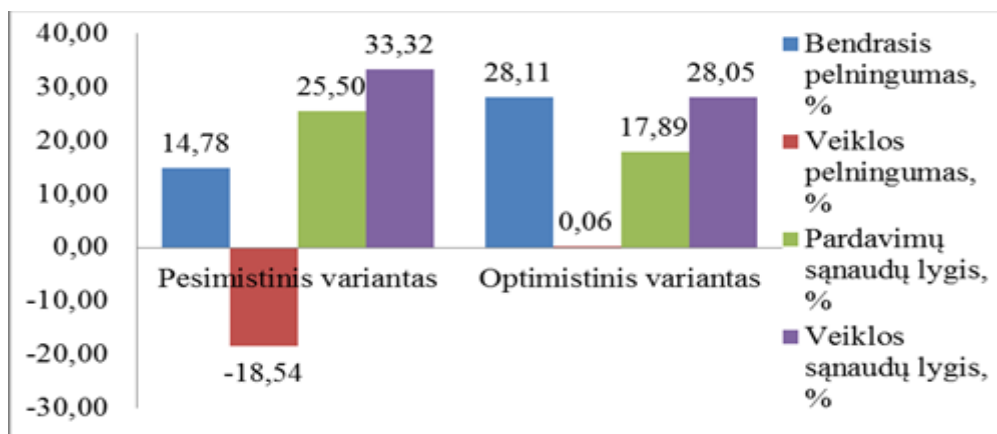
Taip pat, vidurkių metodu, atlikta administracinių ir veiklos sąnaudų lygių, parduotos produkcijos savikainos, pardavimų pajamų ir parduotos produkcijos kiekinė išraiška prognozavimas 2012 metams. Administracinių ir veiklos sąnaudų lygiai pagal prognozę turėtų mažėti, atitinkamai nuo 13,83% ir 36,02% 2011 metais iki 10,16% ir 33,32% 2012 metais. Parduotos produkcijos savikaina ir pardavimų pajamos turėtų mažėti, atitinkamai nuo 20773 ir 25127 tūkst. Lt 2011 metais iki 16667,34 ir 19558,98 tūkst. Lt prognozuojamais metais.

Pasitvirtinus šioms prognozėms ir įmonei nesiimant priemonių pardavimų sąnaudoms mažinti pasitvirtintų AB „Dvarčionių keramika“ 2012 metų veiklos rezultatų pesimistinis variantas (žr 22 pav.). Šis variantas reikštų, kad bendrasis pelnas sumažėtų 33,6%, iki 2891,6 tūkst. Lt, o bendrasis pelningumas sumažėtų 2,5%, nuo 17,3 iki 14,8%. Nors veiklos nuostolis sumažėtų 15,6%, tačiau vis tiek įmonė patirtų 3626,13 tūkst. Lt veiklos nuostolį. O veiklos pelningumas mažėtų 1,4% punkto. Pagal prognozę pardavimų sąnaudos tenkančios vienam parduotos produkcijos pajamų litui augtų 1,8% punkto, o veiklos sąnaudos – mažėtų 2,7% punkto. Iš pesimistinio varianto matoma, kad AB „Dvarčionių keramika“ nesumažinusi pardavimų sąnaudų 2012 metais iš pagrindinės veiklos patirtų nuostolį. Tačiau jei įmonė pakeistų savo kainų politiką ir sumažintų pardavimų sąnaudas, ji nebepatirtų veiklos nuostolio. Toliau pateikiamos prielaidos ir pasiūlymai, kuriais remiantis būtų pasiektas veiklos optimistinis variantas. AB „Dvarčionių keramika“, teigia, kad nuo 2012 metų didins visas produkcijos pardavimo kainas, atsižvelgiant į tai parduotos produkcijos apimčiai nekintant 2012 metais pardavimų pajamos padidėtų 3769,05 tūkst. Lt iki 28896,05 tūkst. Lt. Remiantis optimistinėmis prognozėmis parduotos produkcijos apimtys turėtų didėti nuo 1162 iki

1272,61 tūkst. m². Todėl parduotos produkcijos apimčiai išaugus iki prognozuojamos reikšmės, pardavimų pajamos išaugtų iki 31646,76 tūkst. Lt. Jei parduotos produkcijos savikaina didėtų proporcingai parduotos produkcijos apimčiai, tuomet 2012 metais ji siektų 22750,4 tūkst. Lt, o bendrasis pelnas padidėtų daugiau nei dvigubai ir siektų 8896,31 tūkst. Lt. Pagal prognozuojamą 2012 metų pardavimų ir administracinių sąnaudų lygį, apskaičiuotos pardavimų sąnaudos sudarytų 7499,9 tūkst. Lt, o administracinės sąnaudos – 3215,43 tūkst. Lt, todėl pagrindinės veiklos nuostolis 2012 metais sumažėtų 57,56% ir siektų 1819 tūkst. Lt.

Analitinėje dalyje atlikus našumo rodiklių analizę nustatyta, kad per analizuojamą laikotarpį natūrinis metinis vieno darbininko darbo našumas sumažėjo 1,34 tūkst. m², tam kad šio rodiklio reikšmė sutaptų su 2006 metų rodiklio reikšme, darbininkų skaičių reikėtų sumažinti 8 darbininkais. Tuomet veiklos sąnaudos ir pagrindinės veiklos nuostolis sumažėtų 166,928 tūkst. Lt. Pagrindinės veiklos nuostolis tokiu atveju siektų 1652,1 tūkst. Lt. Tam kad piniginio vieno darbininko darbo našumas rodiklio reikšmė sutaptų su 2006 metų rodiklio reikšme, darbininkų skaičių reikėtų sumažinti 20 darbininkų. Veiklos sąnaudos ir pagrindinės veiklos nuostolis sumažėtų 417,32 tūkst. Lt, o pagrindinės veiklos nuostolis siektų 1401,71 tūkst. Lt.

Kaip jau minėta anksčiau, transporto sąnaudos mažėjo žymiai lėtesniu tempu nei parduotos produkcijos apimtys. Parduotos produkcijos apimtys sumažėjo 36,3%, parduotos produkcijos pajamos – net 55,9%, o transporto sąnaudos vos 6%. Todėl įmonė turėtų priimti sprendimą pati nebevežti parduodamos produkcijos klientams, o jie patys turėtų pasiimti nusipirktą produkciją arba įmonei už transporto paslaugas mokėtų nustatyto dydžio mokesį. Remiantis šia prielaida, kad nebeliktų transporto sąnaudų, pagal paskutinių analizuojamų, 2011, metų duomenis, įmonės pagrindinės veiklos nuostolis sumažėtų 1,38 mln. Lt iki 17,71 tūkst. Lt. O darant prielaidą, kad AB „Dvarčionių keramika“ nuomos sąnaudos išlaikytų tokį pat, 6,79%, mažėjimo tempą, 2012 metais uždirbtų 19,57 tūkst. pagrindinės veiklos pelno.

22 pav. Prognozuojamų 2012 metų veiklos pesimistinis ir optimistinis variantai

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Remiantis šiais skaičiavimais 2012 metais veiklos rezultatai sutaptų su optimistiniu variant (žr. 22 pav.). Bendrasis pelnas, lyginant su 2011 metais, išaugtų dvigubai, iki 8896,3 tūkst. Lt, o bendrasis pelningumas padidėtų 10,8%, iki 28,1%. Įmonė ne tik nepatirtų veiklos nuostolio, bet ir uždirbtų 19,6 tūkst. Lt veiklos pelno, o veiklos pelningumas išaugtų, net 19,1% punkto. Nors pardavimų sąnaudos padidėtų 1,6%, tačiau pardavimų sąnaudų lygis sumažėtų 5,8% punkto. Veiklos sąnaudos sumažėtų 1,9%, o veiklos sąnaudos tenkančios vienam parduotos produkcijos pajamų litui sumažėtų 8 procentiniais punktais. Parduotos produkcijos savikainos lygis sumažėtų 10,8%, nuo 82,67% 2011 metais iki 71,89% prognozuojamais metais. Šiuo variantu įmonės padėtis pagerėtų ir tai leistų jai užtikrinčiau tęsti savo veiklą.

Apibendrinant, galima teigti, kad AB „Dvarčionių keramika“ sąnaudų lygis buvo per aukštas, todėl ji patyrė veiklos nuostolį. Atlikus prognozavimus ir remiantis prielaidomis, nustatyta, kad jei įmonė sumažintų pardavimų sąnaudas, ji galėtų ne tik neišvengti veiklos nuostolio, bet ir uždirbti pelno.

IŠVADOS

Atlikus turto dinaminę ir struktūrinę analizę, nustatyta, kad 2006 – 2011 metais turto ir jo dalių dinaminiai pokyčiai buvo ryškūs, o struktūra nepasižymėjo dideliais pokyčiais. Analizuojamais metais turtas sumažėjo beveik perpus. Didžiausią turto dalį sudarė ilgalaikis turtas, kurio dalis turte 2006 – 2011 metais padidėjo 2,6% punkto, tačiau absoliutus ilgalaikio turto dydis mažėjo daugiau nei trečdaliu, o trumpalaikio turto – beveik perpus. Beveik visą ilgalaikį turtą sudarė materialusis turtas, todėl jo pokyčiai lėmė ilgalaikio turto absoliutaus dydžio mažėjimą tokiu tempu. Didžiausią įtaką trumpalaikio turto pokyčiui turėjo beveik dvigubai sumažėjusios atsargos ir gautinos sumos.

Didžiąją dalį nuosavo kapitalo ir įsipareigojimų 2006 – 2011 metais sudarė įsipareigojimai. Nuosavo kapitalo dalis 2006 – 2011 metais padidėjo 3,6% punkto, tačiau absoliutus jo dydis mažėjo trečdaliu. Kapitalas analizuojamu laikotarpiu sudarė didžiausią dalį nuosavame kapitale. 2006 – 2011 metais kapitalo dalis padidėjo 42,8%, tam įtakos turėjo neparskirstytojo nuostolio dalies didėjimas beveik dvigubai, jis sumažėjo 48 kartais. Perkainojimo rezervo dalis nuosavame kapitale analizuojamais metais padidėjo 49,8% punkto. Įsipareigojimai 2006 – 2011 metais sumažėjo beveik perpus. Ilgalaikiai įsipareigojimai per analizuojamą laikotarpį sumažėjo 89,7%, o jų dalis visuose įsipareigojimuose sumažėjo pusiau. Trumpalaikiai įsipareigojimai 2006 – 2011 metais padidėjo 39,4%. Trumpalaikių įsipareigojimų didėjimą lėmė finansinių skolų išaugimas 3,7 karto.

Tokia įmonės padėtis, kai skolintos lėšos viršija nuosavą kapitalą rodo, kad įmonė susiduria su mokumo problemomis. Aukštas įmonės finansinės rizikos laipsnis, reiškia, kad ji turi didelius įsipareigojimus, kuriuos teks padengti ateityje.

Atlikus dinaminę ir struktūrinę pelno (nuostolių) ataskaitos analizę nustatyta, kad 2006 – 2008 metais pardavimų savikaina didėjo didesniu nei pardavimų pajamos tempu, o bendrasis pelnas augo, tačiau lėčiau nei pardavimų pajamos. 2009 – 2011 metais pardavimų savikaina mažėjo lėtesniu nei pardavimų pajamos tempu, o bendrasis pelnas mažėjo. 2006 – 2011 metais jis sumažėjo net 72%.

Tikėtina, kad pardavimų pajamų kritimas susijęs su pasauline finansų krize, tačiau ji jau baigėsi, o kritimas išliko, tai rodo prastą naujų klientų paiešką bei didelę konkurenciją. Įmonė gavo nedidelį bendrąjį pelną, nes pardavimų savikaina ir veiklos sąnaudos didelės, todėl veiklos pelnas gerokai mažesnis nei bendrasis, o 2009 – 2011 metais jis netgi buvo neigiamas. Įmonė gavo nedideles kitos veiklos pajamas, tačiau patyrė finansinės ir investicinės veiklos nuostolį. Todėl beveik visais nagrinėjamais metais įmonė dirbo nuostolingai, ir tik 2008 metais gavo nedidelį pelną.

Išanalizavus pelningumo rodiklius, galima teigti, kad AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metais dirbo nuostolingai. Remiantis pardavimų pelningumo, turto pelningumo ir kapitalo pelningumo rodikliais, geriausi rezultatai pasiekti 2008 metais. Tačiau beveik visi rodikliai rodo,

kad 2009 metai įmonei buvo patys prasčiausi. Galima pastebėti, kad 2010 – 2011 metais įmonės veiklos rezultatai ir pelningumo rodikliai nors išliko neigiami, tačiau ėmė gėrėti.

Atlikus mokumo rodiklių analizę, galima pasakyti, kad ilgalaikio ir trumpalaikio mokumo rodikliai rodo skirtingą situaciją. Matoma, kad ilgalaikio mokumo rodikliai blogiausi buvo 2006 metais, o trumpalaikio – 2011 metais. Tuo tarpu geriausi ilgalaikio mokumo rodikliai buvo 2010 – 2011 metais, o trumpalaikio – 2007 metais. Sprendžiant iš visų ilgalaikio mokumo rodiklių, įmonės mokumas gerėja. Tačiau trumpalaikis mokumas kelia problemų. 2010 – 2011 metais įmonė neturėjo apyvartinių lėšų, nes apyvartinis kapitalas buvo neigiamas ir ji nesugebėtų padengti trumpalaikių įsipareigojimų. Mažas apyvartinio kapitalo apyvartumas lemia didelę įmonės veiklos riziką.

Atlikus veiklos efektyvumo rodiklių analizę nustatyta, kad parduotos produkcijos savikaina lygis per analizuojamą laikotarpį išaugo 10%, o administracinių išlaidų lygis – 2,52%. 2006 – 2011 metais apyvartinio kapitalo apyvartumas sumažėjo 9,1 apyvartomis arba 1,3 karto. Turto apyvartumo rodikliai per nagrinėtą laikotarpį sumažėjo, kas rodo įmonės veiklos efektyvumo mažėjimą. Tiek debitorinių, tiek kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas nagrinėjamais metais sumažėjo, tai reiškia, kad ne tik pirkėjai rečiau vykdo atsiskaitymus už prekes, bet ir pati įmonė su tiekėjais atsiskaito rečiau. Tokia situacija rodo, kad įmonė susidūrė su kreditorinių įsiskolinimų valdymo problemomis ir tiekėjai pasitiki įmonės veikla ir tiki, kad su jais bus atsiskaityta arba, kad įmonė delsia atsiskaityti su tiekėjais, jų sąskaitų viršijimu kredituodama savo apyvartinį kapitalą. Per 2006 – 2011 metus atsargų apyvartumas sumažėjo ketvirtadaliu, tai rodo pernelyg aukštą įmonės apsirūpinimą atsargomis. Galima daryti išvadą, kad sumažėjo parduodamų prekių paklausa arba ji gamino per didelį prekių kiekį, neatitinkantį paklausos, todėl pablogėjo atsargų valdymas.

AB „Dvarčionių keramika“ pasižymi dideliu trumpalaikiu įsiskolinimu ir tai kelia grėsmę jos finansiniam stabilumui, todėl įmonei reikia mažinti trumpalaikius įsiskolinimus. Juolab, kad įmonės apyvartinis kapitalas yra neigiamas ir ji nesugebėtų prireikus padengti trumpalaikių įsipareigojimų.

Būtina keisti debitorių apskaitą ir kontrolę, stiprinti atsiskaitymų politikos kontrolę įmonėje, nes per analizuojamą laikotarpį debitorinių įsiskolinimų apyvartumas sumažėjo ir įmonės pirkėjai rečiau vykdo atsiskaitymus už prekes. Pirkėjų įsiskolinimai sulaiko apyvartines lėšas, mažėja įmonės apyvartinis kapitalas, negaudama apmokėjimų, turi skolintis, o tai didina jos įsipareigojimus ir didina mokumo riziką.

AB „Dvarčionių keramika“ darbo našumo rodikliai per analizuojamą laikotarpį sumažėjo, tik darbuotojo natūrinio išdirbio rodiklis išaugo 3,16% (pagamintos produkcijos apimtys mažėjo lėčiau nei darbininkų skaičius). Galima teigti, kad per nagrinėjamą laikotarpį darbo našumo sumažėjimą įtakojo spartesniu tempu nei darbuotojų ir darbininkų skaičius, sumažėjusios parduotos ir pagamintos produkcijos apimtys. Bendrosios produkcijos ir darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos bei vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis ir darbo užmokestis tarpusavyje yra

priklausomi. Mažėjant bendrajai produkcijai mažėja ir darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos, nes mažėja ir darbininkų skaičius. Mažėjant vidutiniam metiniam vieno darbininko išdirbiui, mažėja ir darbininko darbo užmokestis.

Konstruktvyioje dalyje išanalizavus sąnaudų lygius, nustatyta, kad analizuojamu laikotarpiu išaugo visi sąnaudų lygiai, o veiklos pelningumas sumažėjo ir 2009 – 2011 metais buvo neigiamas. Tai rodo, kad įmonės sąnaudos yra per didelės, kadangi patiriamas veiklos nuostolis. Taip pat nustatyta, kad tarp darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų, pardavimų sąnaudų, pardavimų pajamų ir parduotos produkcijos savikainos yra stipri priklausomybė, todėl didėjant pasirinktiems veiksniams, didėja ir parduotos produkcijos savikaina. Taip pat ir tarp pardavimų pajamų bei transporto sąnaudų ir pasirinktų kintamųjų yra stiprus teigiamas koreliacinis ryšys.

Atlikus prognozavimus ir padarius prielaidas, nustatyta, kad galimi du įmonės veiklos rezultatų variantai – pesimistinis ir optimistinis. Pesimistiniu variantu, įmonei nesiimant pardavimų sąnaudų mažinimo priemonių prognozuojamas veiklos pelningumas 2012 metais būtų -18,54%, o optimistiniu, sumažinus pardavimų sąnaudas – 0,06%. Todėl pasitvirtina iškelta hipotezė, kad AB „Dvarčionių keramika“ siekdama išvengti veiklos nuostolių, turėtų ženkliai sumažinti pardavimų sąnaudas.

REKOMENDACIJOS

AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų sąnaudos lyginant su pardavimų pajamomis yra gana didelės, todėl įmonės vadovai turi jas mažinti. Pateikiu kelias pardavimų sąnaudų mažinimo galimybes:

- Sumažinti darbininkų skaičių ir didinti darbo našumą.
- Atsisakyti transporto paslaugų.

Sumažėjęs darbo našumas rodo, kad įmonėje dirba per daug darbininkų. Tam kad piniginio vieno darbininko darbo našumas rodiklio reikšmė sutaptų su 2006 metų rodiklio reikšme, darbininkų skaičių reikėtų sumažinti 20 darbininkų. Tuomet pardavimų sąnaudos sumažėtų 417,32 tūkst. Lt. Kadangi per analizuojamą laikotarpį parduotos produkcijos apimtys sumažėjo daugiau nei perpus, o transporto sąnaudos beveik nepakito, įmonė turėtų priimti sprendimą pati nebevežti parduodamos produkcijos klientams, o jie patys turėtų pasiimti nusipirktą produkciją arba įmonei už transporto paslaugas mokėtų nustatyto dydžio mokesť. Taip AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų sąnaudas sumažintų dar 1,38 mln. Lt

LITERATŪRA

1. AB „Dvarčionių keramika“ 2006 – 2011 metų finansinės ataskaitos. [žiūrėta: 2012-05-12]. Prieiga per internetą: <http://www.keramika.lt/lt/Finansiniai_rezultatai>.
2. Bagdonas, E. (2005). *Socialinė statistika*. Kaunas: Technologija.
3. Bagdžiūnienė, V. (2005). *Įmonių veiklos planavimas ir analizė*. Vilnius: Conto litera.
4. Bartosevičienė, V. (2004). *Ekonominė statistika*. Kaunas: Technologija.
5. Bersntein, L. (1993). *Financial statement analysis*. Boston: Irwin.
6. Brazaitis, Z., Subačienė, R. (2006). *Naujai apie įmonių veiklos analizę*. Ekonomika: Nr.73.
7. Buškevičiūtė, E. ir Mačerinskienė, I. (1998). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
8. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2004). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
9. Buškevičiūtė, E., Mačerinskienė, I. (2007). *Finansų analizė*. Kaunas: Technologija.
10. Butkutė, J. (2000). *Pardavimo prognozavimas marketinge*. Verslas, vadyba ir studijos '99. Vilnius: Technika, p. 42 – 49.
11. Das, B. J. (2000). *Vadybinė ekonomika*. Kaunas: Technologija.
12. *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: VPU leidykla, 1999.
13. Gagilaitė, A., Boguslauskas, V. (2004). Companies classification by valuating their financial ratios. *Inžinerinė Ekonomika / Kauno technologijos universitetas*.
14. Gaidienė, Z. (1998). *Finansų valdymas*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros centras.
15. Galinienė, B. (2004). *Turto ir verslo vertinimo sistema. Formavimas ir plėtros koncepcija*. Vilnius: VU leidykla.
16. Galinienė, B., Mašalaitytė, L. (2007). *Verslo vertinimo kokybei turintys įtakos finansinės analizės aspektai*. Ekonomika. 2007. Nr. 77.
17. Gicevičius, A., Makštutis, A. (2008). *Darbo našumo didinimo veiksnių tyrimas Lietuvoje*. Vadybos šiuolaikinės tendencijos. Vilnius: Generolo J.Žemaičio Lietuvos karo akademija.
18. Ginevičius, R., Sūdžius, V. (2005). *Organizacijų teorija*. Mokomoji knyga. Vilnius: Technika.
19. Gronskas, V. (2006). *Ekonominė analizė*. Kaunas: Technologija.
20. Ilgūnaitė, M., Jackutė, I., Girkantaitė, E. (2011). *Darbo našumo nekilnojamojo turto įmonėse didinimo galimybės naudojant paieškos robotus, balso analizę ir rekomendacijų teikimo sistemą*. Vilniaus Gedimino technikos universitetas. 14-osios Lietuvos jaunųjų mokslininkų konferencijos „Mokslas – Lietuvos ateitis“ 2011 metų teminės konferencijos straipsnių rinkinys. ISSN 2029-7149.
21. Informacija apie įmonę. [žiūrėta: 2012-10-22]. Prieiga per internetą: <<http://www.keramika.lt/lt/imone>>.

22. Statistikos departamentas (2004). *Įmonių finansinės būklės vertinimo rodikliai*. Vilnius.
23. Jakutis, A., Petraškevičius, V., Stepanovas, A. (2000). *Ekonomikos teorijos pagrindai: Vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*. Kaunas: Mažoji poligrafija.
24. Juozaitienė, L. (2000). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
25. Juozaitienė, L. (2007). *Įmonės finansai: analizė ir valdymas*. Šiauliai: ŠU leidykla.
26. Kanceravyčius, G., 2004. *Finansai ir investicijos*. Kaunas.
27. Kancerevyčius, G. (2009). *Finansai ir investicijos*. Kaunas: „Smaltijos“ leidykla.
28. Ковалев, В.В. (2001). *Финансовый анализ. Методы и процедуры*. Москва: Финансы и статистика.
29. Kunigėlytė, L., Laškovas, J., Markelevičius, J. (1986). *Bendroji statistikos teorija*. Vilnius.
30. Kvainauskaitė, V. (2000). *Prognozavimo reikšmė planavimo procese*. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir metodologija*. Kaunas: technologija p. 211-222.
31. Kvedaraitė, V. (1997). *Įmonės finansų valdymas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas.
32. Lazauskas J. (2005). *Įmonės ūkinės ir komercinės veiklos ekonominė analizė: mokomoji knyga*. Vilnius: Technika, 2005.
33. Leonienė, B. (2001). *Darbuotojų vadyba*. Kaunas: Šviesa.
34. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
35. Mackevičius, J. (2005). *Įmonių veiklos analizė*. Vilnius: TEV
36. Mackevičius, J. (2007). *Įmonių veiklos analizė*. Vilnius: TEV
37. Mackevičius, J., Poškaitė, D. (1998). *Finansinė analizė*. Vilnius: Katalikų pasaulis.
38. Mackevičius, J., Poškaitė, D., Villis, L. (2011). *Finansinė analizė*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
39. Makštutis A. (2005). *Visuotinės kokybės vadyba globalizacijos sąlygomis. Mokomoji knyga*. Vilnius: LKA ir KAM Leidybos centras. 154 p. ISBN 9955-423-32-3.
40. Martinkus, B., Žilinskas, V. (2001). *Ekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija.
41. Martišius, S.A., Vaičiūnas, G.P. (2001). *Taikomoji statistika ekonomistams ir vadybininkams*. Šiauliai: ŠU leidykla.
42. Martišius, S.A. (2003). *Statistika. I dalis*. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
43. Meigs R. F. Meigs, W. B., Pany, K., Whittington, O. R. (1992). *Principes of Auditing*. Boston. ISBN 0-256-08408-4.
44. Pabedinskaitė, A. (2005). *Kiekybiniai sprendimų metodai: Koreliacinė regresinė analizė. Prognozavimas*. Vilnius: Technika.
45. Pass, Ch., Lowes, B., Davies, I. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Baltijos bisnis.

46. Poškaitė, D., Novikovas, M. (2006). *Pelningumo rodiklių naudojimas siekiant nustatyti sandorių tarp asocijuotų asmenų kainodara*. Ekonomika: Nr.76.
47. Роуз, П.С. (1995). *Банковский менеджмент*. Москва: Дело ЛТД.
48. Rees B. (1995). *Financial analysis*. Second edition. London. Prentice Hall.
49. Ruchovienė, D. (1998). *Pirminių finansinės analizės būdų taikymo ypatybės*. Ekonomika ir vadyba - 98. Kaunas: Technologija.
50. Rutkauskas, A. V., Damašienė, V. (2002). *Finansų valdymas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
51. Rutkauskas, A.V., Pabedinskaitė, A., Šečkutė, L. (2003). *Finansinių rodiklių prognozavimas*. Verslas: teorija ir praktika. T. IV, nr. 1, p. 3-15.
52. Rutkauskas, A. V., Sūdžius, V., Mackevičius, V. (2009). *Verslo finansų principai ir praktika*. Vilnius: Technika.
53. Rutkauskas, A.V. (2001). *Finansų analizės problemos esant neapibrėžties galimybei*. Ekonomika Nr. 54. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
54. Smalenskas, G. (2000). *Įmonės finansų pradmenys*. Vilnius: Vilniaus kolegijos verslo ir vadybos fakultetas.
55. Stoškus, S., Petukienė, E. (2008). *Laiko valdymo efektyvumas: teorinis ir praktinis aspektai*. Šiaulių universitetas. ISSN 1648-9098 Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. 2008. 3(12). 319 – 328.
56. Stungurienė, S. (1998). *Naujų finansų analizės technologijų taikymas*. Ekonomika ir vadyba-98. Tarptautinės konferencijos medžiaga.
57. Šečkutė, L., Pabedinskaitė, A. (2002). *Prognozavimo metodų taikymas versle informacinės visuomenės raidos sąlygomis*. Inžinerinė ekonomika. Kaunas : Technologija. ISSN 1392-2785. 2002, Nr. 1 (27), p. 25-33.
58. Šlekienė, D., Klimavičienė, J. (1999). *Įmonės veiklos įvertinimas*. Kaunas: Technologija.
59. Теплова, Т.В. (1998). *Планирование в финансовом менеджменте*. Москва: Дело ЛТД.
60. Vainienė, R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius: Tyto alba.
61. Vanagas, P. (2004). *Visuotinės kokybės vadyba*. Kaunas: Kauno technologijų universitetas.
62. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius. (2010). *Įmonių finansinė analizė, rodiklių skaičiavimo metodika*. Vilnius.
63. Vertybinių popierių birža NASDAQ OMX Vilnius. [žiūrėta: 2012-10-22]. Prieiga per internetą:<[http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?instrument=LT0000122319&list=3&date=2012-03 11&pg=details&tab=company&lang=lt&op2=print](http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?instrument=LT0000122319&list=3&date=2012-03%2011&pg=details&tab=company&lang=lt&op2=print)>.
64. Žvinklys, J., Vabalas, E. (2006). *Įmonės ekonomika. Studentams ir verslininkams*. Vilnius: Vilniaus vadybos aukštoji mokykla.

Priedai

PAGRINDINIŲ SĄVOKŲ ANALIZĖ

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais: Bagdanavičius J., Stankevičius P., Lukoševičius L. (1999). *Ekonomikos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas; Pass C., Lowes B., Davies L. (1997). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius; Vainienė R. (2005). *Ekonomikos terminų žodynas*. Vilnius.

A

Akcinis kapitalas – kapitalo kiekis, kuris suformuojamas parduodant akcijas.

Apyvartinis kapitalas – firmos trumpalaikės apyvartinės lėšos, kurios gana greitai ūkinėje veikloje pakeičiamos žaliavomis, nebaigta gamyba ir gatavų prekių atsargomis, skolomis ir grynaisiais pinigais, trumpalaikiais įsipareigojimais.

Ataskaitinis laikotarpis – laikotarpis, kurio finansinė atskaitomybė yra rengiama.

Ataskaitos – finansinės individo ar organizacijos ataskaitos, parengtos pagal įregistruotų finansinių pervedimų sistemą.

Atsargos – gatavų prekių atsargos, nebaigta gamyba ir žaliavos, kurias turi įmonė.

Augimo tempai – santykinis ekonominio rodiklio pasikeitimas lyginamaisiais laikotarpiais.

B

Balansas – įmonės (juridinio asmens) finansinės atskaitomybės dokumentas, kuriame nurodomas visas įmonės turtas, savininkų nuosavybė ir įsipareigojimai.

Bendrasis pelnas – skirtumas tarp pajamų, gautų pardavus prekę, ir kintamųjų sąnaudų.

D

Darbo našumas (produktyvumas) – konkretaus darbo produktyvumas.

Debitorinis įsiskolinimas – juridinių ar fizinių asmenų įsiskolinimas, kuris atsiranda dėl materialijų vertybių pateikimo ir kitų sandorių su šiais juridiniais ar fiziniais asmenimis sąlygų pažeidimo iš jų pusės.

Dinaminė analizė – ekonominės analizės būdas, kuriuo nustatomas perėjimas nuo vienos pusiausvyros būsenos prie kitos.

E

Efektyvumas – gamybos išteklių panaudojimo lygis, garantuojantis maksimalų rezultatą.

F

Finansinės veiklos pajamos – tai valiutos kurso pokyčio rezultatai, gaunamos ir mokamos paskolų, lizingo palūkanos ir pan.

Finansiniai rodikliai – priemonė pateikti įmonės apskaitos arba finansinius skaičiavimus tarp kitų skaičių, išreiškiant skaičius kaip kitų skaičių santykį, tam, kad būtų įvertintas įmonės „didumas“ arba „mažumas“.

G

Gautinos sumos – finansinis turtas, kuris atsiranda pardavus prekes ar kita turta ar suteikus paslaugas.

Grynasis pelnas – įmonės (juridinių asmenų) uždirbtų bendrųjų pajamų dalis, kuri lieka atėmus įprastinės veiklos sąnaudas, ypatinguosius praradimus bei sumokėtus mokesčius.

Grynieji pinigai – pinigai įmonės sąskaitoje ir kasoje, banko čekiai, kiti banko dokumentai, kurių pagrindu bankas daro įrašus įmonės sąskaitoje.

H

Hipotezė – prognozavimo būdas, suformuluotas iš teorinės analizės ir pakankamai tiksliai apibūdinamas, kad ji būtų galima patikrinti patirties duomenimis.

I

Ilgalaikis turtas – įmonės (juridinio asmens) turto dalis, kuriai priskiriama: formavimo savikaina, nematerialusis turtas, materialusis turtas, ilgalaikis finansinis turtas bei po vienerių metų gautinos sumos.

Ilgalaikis materialusis turtas – turtas (objektai), kuris daugelį kartų naudojamas gamybos ir aptarnavimo procese ir, išsaugodamas savo natūralią formą, nusidėvi naudojamas ilgiau kaip vienerius metus (išskyrus žemę).

Ilgalaikiai įsipareigojimai – įsipareigojimai, už kuriuos įmonė privalės atsiskaityti vėliau nei per vienerius metus.

Išlaidos – turto ar paslaugų sunaudojimas bei turto vertės sumažėjimas per ataskaitinį laikotarpį.

Į

Įmonė – pelno siekiantis ūkio subjektas.

Įprastinė veikla – įmonės pagrindinė, kasdieninė veikla.

Įprastinės veiklos pelnas – juridinių asmenų, mokesčių mokėtojų ataskaitinių metų įprastinės veiklos pajamų ir įprastinės veiklos sąnaudų skirtumas.

K

Kapitalas – indėlis į gamybą, investuojant į materialųjį (pvz. įmones, įstaigas, įrankius) ir intelektualųjį (profesinį pasirengimą) kapitalą.

Kreditorinis įsiskolinimas – tai įmonės laikinai pritrauktos piniginės lėšos, grąžintinos atitinkamiems juridiniams ar fiziniams asmenims.

L

Lėšos – piniginiai ištekliai, aktyvai, apyvartinės lėšos.

Likvidumas – vertybinių popierių arba materialiujų vertybių pavertimo grynaisiais pinigais galimybė.

Likvidus turtas – įmonės turtas, kurį greitai ir be nuostolių (ar su mažais nuostoliais) galima paversti grynaisiais pinigais.

M

Materialusis turtas – fizinis turtas turintis piniginę vertę.

Metodas – tyrimo būdų ir priemonių visuma.

Mokumas – įmonės, banko gebėjimas laiku apmokėti įsipareigojimus, taip pat ir ilgalaikius.

N

Nematerialusis turtas – nepiniginis turtas, neturintis materialios formos, kuriuo įmonė disponuoja ir kurį naudodama tikisi gauti tiesioginės ir netiesioginės ekonominės naudos.

Nepaskirstytas pelnas – likęs pelnas išskaičius mokesčius, paprastai vėl paverčiamas kapitalu

Nuosavas kapitalas – įmonės turto dalis, likusi iš viso turto atėmus įsipareigojimus.

Nuostolis – skirtumas, susidarantis, kai firmos bendrosios pajamos tampa mažesnės už bendrąsias sąnaudas.

P

Pajamos – įmonių tam tikrą laiką gaunamos lėšos už gamybos veiksnių nuosavybę.

Paklausa – prekių ir paslaugų apimtis, kurią pirkėjai norėtų ir galėtų įsigyti.

Pardavimo pajamos – ekonominės naudos padidėjimas dėl prekių pardavimo ir paslaugų teikimo per ataskaitinį laikotarpį, pasireiškiantis įmonės turto padidėjimu arba įsipareigojimų sumažėjimu, kai dėl to padidėja nuosavas kapitalas, išskyrus papildomus savininkų įnašus.

Pardavimų pelningumas – atspindi pardavimų efektyvumą įvairiuose įmonės veiklos etapuose. Pardavimų pelningumas vertina, kokią grąžą duoda 1 pardavimų litas.

Pardavimo savikaina – per ataskaitinį ir ankstesnius laikotarpius patirtos išlaidos, tenkančios per ataskaitinį laikotarpį suteiktoms paslaugoms ir parduotoms prekėms.

Prognozė – būsimos padėties nustatymas, remiantis prielaidomis apie galimą įvykių seką.

R

Rizika – įmonės investicijų nuostolio galimybė, kylanti iš to, kad ji veikia nepatikimoje ūkinės veiklos aplinkoje.

S

Savikaina – įmonės (juridinio asmens) pardavimų ir atliktų paslaugų pajamų dalis, likusi atskaičiavus iš visų uždirbtų pajamų išlaidas sunaudotoms žaliavoms, komplektavimo gaminiams ir perparduoti skirtoms prekėms pirkti.

Sąnaudos – bet koks išteklius, kurį verslo įmonė naudoja prekėms gaminti arba paslaugoms teikti.

T

Tendencija – tipiška, būdinga kryptis.

Trumpalaikiai įsipareigojimai – visi įsipareigojimai išmokėti grynuosius pinigus tam tikrą dieną artimiausiu metu, įskaitant sumas, kurias firma skolinga verslo ar mažmeninės prekybos kreditoriams, ir banko paskolas.

Turtas – finansinėje atskaitomybėje pateikti visi ekonominiai ištekliai, kuriuos disponuoja įmonė, pripažįstami turtu, jeigu įmonė tikisi ateityje gauti iš jų naudos ir jeigu jie turi vertę, kurią galima patikimai išmatuoti.

V

Veiklos sąnaudos – patirtos per ataskaitinį laikotarpį išlaidos, susijusios su įprastine įmonės veikla, vykdoma neatsižvelgiant į pardavimų apimtį, išskyrus finansinę, investicinę ir kitą veiklą.

Veiklos pelnas – parodo įmonės įprastinės veiklos rezultatą per ataskaitinį laikotarpį.

AB „Dvarčionių keramika“ dinaminė balanso analizė

TURTA	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Pokytis 2007		Pokytis 2008		Pokytis 2009		Pokytis 2010		Pokytis 2011		Pokytis 2006-2011	
							Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%
ILGALAIKIS TURTA	53299	47748	41576	31378	37152	32655	-5551	-10,41%	(6172)	-12,93%	(10198)	-24,53%	5774	18,40%	(4497)	-12,10%	(20644)	-38,73%
NEMATERIALUSIS TURTA	110	88	53	17	3	2	-22	-20,00%	(35)	-39,77%	(36)	-67,92%	(14)	-82,35%	(1)	-33,33%	(108)	-98,18%
MATERIALUSIS TURTA	52889	47249	41223	29872	36807	32321	-5640	-10,66%	(6026)	-12,75%	(11351)	-27,54%	6935	23,22%	(4486)	-12,19%	(20568)	-38,89%
Investicinis turtas			743	1183	42	32					440	59,22%	(1141)	-96,45%	(10)	-23,81%	(711)	-95,69%
FINANSINIS TURTA	300	411	300	300	300	300	111	37,00%	(111)	-27,01%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
Kitas finansinis turtas	300	411	300	300	300	300	111	37,00%	(111)	-27,01%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
KITAS ILGALAIKIS TURTA			10	6			0			(4)	-40,00%						(4)	-40,00%
TRUMPALAIKIS TURTA	28076	26226	33349	16678	14714	15292	-1850	-9,09%	7123	27,16%	(16671)	-49,99%	(1964)	-11,78%	578	3,93%	(12784)	-45,53%
Atsargos	19792	18865	24798	11258	10049	11524	-927	-4,68%	5933	31,45%	(13540)	-54,60%	(1209)	-10,74%	1475	14,68%	(8268)	-41,77%
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	6935	7050	8335	5196	4454	3647	115	1,66%	1285	18,23%	(3139)	-37,66%	(742)	-14,28%	(807)	-18,12%	(3288)	-47,41%
Kitas trumpalaikis turtas				116	104							(12)	-10,34%	(104)	-100,00%	(12)	-10,34%	
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	1349	311	216	108	107	121	-1038	-76,95%	(95)	-30,55%	(108)	-50,00%	(1)	-0,93%	14	13,08%	(1228)	-91,03%
TURTO IŠ VISO:	81375	73974	74935	48056	51866	47947	-7401	-9,09%	961	1,30%	(26879)	-35,87%	3810	7,93%	(3919)	-7,56%	(33428)	-41,08%
NUOSAVAS KAPITALAS	24606	22817	22779	16737	21055	16070	(1789)	-7,27%	(38)	-0,17%	(6042)	-26,52%	4318	25,80%	(4985)	-23,68%	(8536)	-34,69%
Išstatinis (pasirašytasis)	19811	19811	19811	19811	19811	19811	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
Perkainojimo rezervas (rezultatai)	4357	3945	3594	2902	12043	10855	(412)	-9,46%	(351)	-8,90%	(692)	-19,25%	9141	314,99%	(1188)	-9,86%	6498	149,14%
Privalomasis	125	125	125	125	125	125	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%
Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)	313	(1064)	(751)	(6101)	(10924)	(14721)	(1377)	-439,94%	313	-29,42%	(5350)	712,38%	(4823)	79,05%	(3797)	34,76%	(15034)	-4803,19%
MOKĖTINOS SUMOS IR PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS	56769	51157	52156	31319	30811	31877	(5612)	-9,89%	999	1,95%	(20837)	-39,95%	(508)	-1,62%	1066	3,46%	(24892)	-43,85%
Finansinės skolos	35311	31638	23029	16888	10747		(3673)	-10,40%	(8609)	-27,21%	(6141)	-26,67%	(6141)	-36,36%	(10747)	-100,00%	(35311)	-100,00%
Lizingo (finansinės nuomos) ir panašūs įsipareigojimai	98	68	396	269	160		(30)	-30,61%	328	482,35%	(127)	-32,07%	(109)	-40,52%	(101)	-63,13%	(39)	-39,80%
Gauti išankstiniai apmokėjimai						1649									1649			1649
Atidėtojo mokesčio įsipareigojimai	1219	1233	907	311	1978	2080	14	1,15%	(326)	-26,44%	(596)	-65,71%	1667	536,01%	102	5,16%	861	70,63%
PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS	20145	18218	27824	13851	17926	28089	(1927)	-9,57%	9606	52,73%	(13973)	-50,22%	4075	29,42%	10163	56,69%	7944	39,43%
Finansinės skolos	5123	3188	10749	6636	8053	18815	(1935)	-37,77%	7561	237,17%	(4113)	-38,26%	1417	21,35%	10762	133,64%	13692	267,27%
Kredito įstaigoms	84	26	213	125	109	114	(58)	-69,05%	187	719,23%	(88)	-41,31%	(16)	-12,80%	5	4,59%	30	35,71%
Kitos skolos	28	84	47				56	200,00%	(37)	-44,05%	(47)	-100,00%	-				(28)	-100,00%
Skolos tiekėjams	12768	12315	14097	5040	7374	6661	(453)	-3,55%	1782	14,47%	(9057)	-64,25%	2334	46,31%	(713)	-9,67%	(6107)	-47,83%
Gauti išankstiniai apmokėjimai	165	313	260	126	657	271	148	89,70%	(53)	-16,93%	(134)	-51,54%	531	421,43%	(386)	-58,75%	106	64,24%
Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	1977	2292	2458	1924	1733	2228	315	15,93%	166	7,24%	(534)	-21,72%	(191)	-9,93%	495	28,56%	251	12,70%
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGOJIMŲ IŠ	81375	73974	74935	48056	51866	47947	(7401)	-9,09%	961	1,30%	(26879)	-35,87%	3810	7,93%	(3919)	-7,56%	(33428)	-41,08%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

AB „Dvarčionių keramika“ dinaminė pelno (nuostolių) ataskaitos analizė

STRAIPSNIAI	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Pokytis 2007		Pokytis 2008		Pokytis 2009		Pokytis 2010		Pokytis 2011		Pokytis 2006-2011	
							Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%	Absoliutus, Tūkst. Lt	%
PARDAVIMO PAJAMOS	56923	69469	72026	44380	25699	25127	12546	22,04%	2557	3,68%	(27646)	-38,38%	(18681)	-42,09%	(572)	-2,23%	(31796)	-55,86%
PARDAVIMO SAVIKAINA	(41370)	(52307)	(54647)	(34422)	(20709)	(20773)	(10937)	26,44%	(2340)	4,47%	20225	-37,01%	13713	-39,84%	(64)	0,31%	20597	-49,79%
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	15553	17162	17379	9958	4990	4354	1609	10,35%	217	1,26%	(7421)	-42,70%	(4968)	-49,89%	(636)	-12,75%	(11199)	-72,01%
VEIKLOS SĄNAUDOS	14205	16907	15347	18686	10199	9050	2702	19,02%	(1560)	-9,23%	3339	21,76%	(8487)	-45,42%	(1149)	-11,27%	(5155)	-36,29%
Pardavimo	7767	10599	11024	7295	5557	5574	2832	36,46%	425	4,01%	(3729)	-33,83%	(1738)	-23,82%	17	0,31%	(2193)	-28,23%
Bendrosios ir administracinės	6438	6308	4323	11391	4642	3476	(130)	-2,02%	(1985)	-31,47%	7068	163,50%	(6749)	-59,25%	(1166)	-25,12%	(2962)	-46,01%
TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1348	255	2032	(8728)	(5209)	(4696)	(1093)	-81,08%	1777	696,86%	(10760)	-529,53%	3519	-40,32%	513	-9,85%	(6044)	-448,37%
KITA VEIKLA	532	316	560	3248	360	410	(216)	-40,60%	244	77,22%	2688	480,00%	(2888)	-88,92%	50	13,89%	(122)	-22,93%
Pajamos	532	316	560	3248	360	410	(216)	-40,60%	244	77,22%	2688	480,00%	(2888)	-88,92%	50	13,89%	(122)	-22,93%
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	(2030)	(2315)	(2384)	(1168)	(585)	(596)	-285	14,04%	(69)	2,98%	1216	-51,01%	583	-49,91%	(11)	1,88%	1434	-70,64%
Pajamos	11	1	-	3	39	221	-10	-90,91%	(1)	-100,00%	3	-	36	1200,00%	182	466,67%	210	1909,09%
Sąnaudos	2041	2316	2384	1171	624	817	275	13,47%	68	2,94%	(1213)	-50,88%	(547)	-46,71%	193	30,93%	(1224)	-59,97%
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	(150)	(1744)	208	(6648)	(5434)	(4882)	(1594)	1062,67%	1952	-111,93%	(6856)	-3296,15%	1214	-18,26%	552	-10,16%	(4732)	3154,67%
PAGAUTĖ	87	231	(145)	606	81	(103)	144	165,52%	(376)	-162,77%	751	-517,93%	(525)	-86,63%	(184)	-227,16%	(190)	-218,39%
NETEKIMAI	50	17	(10)				(33)	-66,00%	(27)	-158,82%	10	-100,00%					(50)	-100,00%
PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIEŠ APMOKESTINIMĄ	(113)	(1530)	73	(6042)	(5353)	(4985)	(1417)	1253,98%	1603	-104,77%	(6115)	-8376,71%	689	-11,40%	368	-6,87%	(4872)	4311,50%
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	(113)	(1530)	73	(6042)	(5353)	(4985)	(1417)	1253,98%	1603	-104,77%	(6115)	-8376,71%	689	-11,40%	368	-6,87%	(4872)	4311,50%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis

AB „Dvarčionių keramika“ struktūrinė balanso analizė

	Dalinė		Bendra		Dalinė		Bendra		Dalinė		Bendra	
	2006	2007	2006	2007	2008	2009	2008	2009	2010	2011	2010	2011
ILGALAIKIS TURTAS	100,00%	100,00%	65,50%	64,55%	100,00%	100,00%	55,48%	65,29%	100,00%	100,00%	71,63%	68,11%
NEMATERIALUSIS TURTAS	0,21%	0,18%	0,14%	0,12%	0,13%	0,05%	0,07%	0,04%	0,01%	0,01%	0,01%	0,00%
MATERIALUSIS TURTAS	99,23%	98,95%	64,99%	63,87%	99,15%	95,20%	55,01%	62,16%	99,07%	98,98%	70,97%	67,41%
Investicinis turtas					1,79%	3,77%	0,99%	2,46%	0,11%	0,10%	0,08%	0,07%
FINANSINIS TURTAS	0,56%	0,86%	0,37%	0,56%	0,72%	0,96%	0,40%	0,62%	0,81%	0,92%	0,58%	0,63%
Kitas finansinis turtas	0,56%	0,86%	0,37%	0,56%	0,72%	0,96%	0,40%	0,62%	0,81%	0,92%	0,58%	0,63%
KITAS ILGALAIKIS TURTAS					0,02%	0,02%	0,01%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
TRUMPALAIKIS TURTAS	100,00%	100,00%	34,50%	35,45%	100,00%	100,00%	44,50%	34,71%	100,00%	100,00%	28,37%	31,89%
Atsargos	70,49%	71,93%	24,32%	25,50%	74,36%	67,50%	33,09%	23,43%	68,30%	75,36%	19,37%	24,03%
PER VIENERIUS METUS GAUTINOS SUMOS	24,70%	26,88%	8,52%	9,53%	24,99%	31,15%	11,12%	10,81%	30,27%	23,85%	8,59%	7,61%
Kitas trumpalaikis turtas						0,70%		0,24%	0,71%			
Pinigai ir pinigų ekvivalentai	4,80%	1,19%	1,66%	0,42%	0,65%	0,65%	0,29%	0,22%	0,73%	0,79%	0,21%	0,25%
TURTO IŠ VISO:	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
NUOSAVAS KAPITALAS	100,00%	100,00%	30,24%	30,84%	100,00%	100,00%	30,40%	34,83%	100,00%	100,00%	40,59%	33,52%
Istatinis (pasirašytasis)	80,51%	86,83%	24,35%	26,78%	86,97%	118,37%	26,44%	41,22%	94,09%	123,28%	38,20%	41,32%
Perkainojimo rezervas (rezultatai)	17,71%	17,29%	5,35%	5,33%	15,78%	17,34%	4,80%	6,04%	57,20%	67,55%	23,22%	22,64%
Privalomasis	0,51%	0,55%	0,15%	0,17%	0,55%	0,75%	0,17%	0,26%	0,59%	0,78%	0,24%	0,26%
Nepaskirstytasis pelnas (nuostoliai)	1,27%	-4,66%	0,38%	-1,44%	-3,30%	-36,45%	-1,00%	-12,70%	-51,88%	-91,61%	-21,06%	-30,70%
MOKĖTINOS SUMOS IR ĮSIPAREIGIJIMAI	100,00%	100,00%	69,76%	69,16%	100,00%	100,00%	69,60%	65,17%	100,00%	100,00%	59,41%	66,48%
PO VIENERIŲ METŲ MOKĖTINOS SUMOS	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Finansinės skolos	96,41%	96,05%	43,39%	42,77%	94,64%	96,68%	30,73%	35,14%	83,41%	0,00%	20,72%	0,00%
Lizingo (finansinės nuomos) ar panašūs įsipareigojimai	0,27%	0,21%	0,12%	0,09%	1,63%	1,54%	0,53%	0,56%	1,24%	1,56%	0,31%	0,12%
Gauti išankstiniai apmokėjimai										43,53%		3,44%
Atidėtojo mokesčio įsipareigojimas	3,33%	3,74%	1,50%	1,67%	3,73%	1,78%	1,21%	0,65%	15,35%	54,91%	3,81%	4,34%
PER VIENERIUS METUS MOKĖTINOS SUMOS	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
Finansinės skolos	25,43%	17,50%	6,30%	4,31%	38,63%	47,91%	14,34%	13,81%	44,92%	66,98%	15,53%	39,24%
Kredito įstaigoms	0,42%	0,14%	0,10%	0,04%	0,77%	0,90%	0,28%	0,26%	0,61%	0,41%	0,21%	0,24%
Kitos skolos	0,14%	0,46%	0,03%	0,11%	0,17%	0,00%	0,06%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Skolos tiekėjams	63,38%	67,60%	15,69%	16,65%	50,66%	36,39%	18,81%	10,49%	41,14%	23,71%	14,22%	13,89%
Gauti išankstiniai apmokėjimai	0,82%	1,72%	0,20%	0,42%	0,93%	0,91%	0,35%	0,26%	3,67%	0,96%	1,27%	0,57%
Kitos mokėtinos sumos ir trumpalaikiai įsipareigojimai	9,81%	12,58%	2,43%	3,10%	8,83%	13,89%	3,28%	4,00%	9,67%	7,93%	3,34%	4,65%
NUOSAVO KAPITALO IR ĮSIPAREIGIJIMŲ IŠ VISO:	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

AB „Dvarčionių keramika“ struktūrinė pelno (nuostolių) ataskaitos analizė

STRAIPSNIAI	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2006%	2007%	2008%	2009%	2010%	2011%
PARDAVIMO PAJAMOS	56923	69469	72026	44380	25699	25127	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
PARDAVIMO SAVIKAINA	(41370)	(52307)	(54647)	(34422)	(20709)	(20773)	-72,68%	-75,30%	-75,87%	-77,56%	-80,58%	-82,67%
BENDRASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	15553	17162	17379	9958	4990	4354	27,32%	24,70%	24,13%	22,44%	19,42%	17,33%
VEIKLOS SĄNAUDOS	14205	16907	15347	18686	10199	9050	24,95%	24,34%	21,31%	42,10%	39,69%	36,02%
Pardavimo	7767	10599	11024	7295	5557	5574	13,64%	15,26%	15,31%	16,44%	21,62%	22,18%
Bendrosios ir administracinės	6438	6308	4323	11391	4642	3476	11,31%	9,08%	6,00%	25,67%	18,06%	13,83%
TIPINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	1348	255	2032	(8728)	(5209)	(4696)	2,37%	0,37%	2,82%	-19,67%	-20,27%	-18,69%
KITA VEIKLA	532	316	560	3248	360	410	0,93%	0,45%	0,78%	7,32%	1,40%	1,63%
Pajamos	532	316	560	3248	360	410	0,93%	0,45%	0,78%	7,32%	1,40%	1,63%
FINANSINĖ IR INVESTICINĖ VEIKLA	(2030)	(2315)	(2384)	(1168)	(585)	(596)	-3,57%	-3,33%	-3,31%	-2,63%	-2,28%	-2,37%
Pajamos	11	1	-	3	39	221	0,02%	0,00%	0,00%	0,01%	0,15%	0,88%
Sąnaudos	2041	2316	2384	1171	624	817	3,59%	3,33%	3,31%	2,64%	2,43%	3,25%
ĮPRASTINĖS VEIKLOS PELNAS (NUOSTOLIAI)	(150)	(1744)	208	(6648)	(5434)	(4882)	-0,26%	-2,51%	0,29%	-14,98%	-21,14%	-19,43%
PAGAUTĖ	87	231	(145)	606	81	(103)	0,15%	0,33%	-0,20%	1,37%	0,32%	-0,41%
NETEKIMAI	50	17	(10)				0,09%	0,02%	-0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
PELNAS (NUOSTOLIAI) PRIŠŠ APMOKESTINIMĄ	(113)	(1530)	73	(6042)	(5353)	(4985)	-0,20%	-2,20%	0,10%	-13,61%	-20,83%	-19,84%
GRYNASIS PELNAS (NUOSTOLIAI)	(113)	(1530)	73	(6042)	(5353)	(4985)	-0,20%	-2,20%	0,10%	-13,61%	-20,83%	-19,84%

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Įmonės finansinės būklės rodiklių vertinimo lygis

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Sutrumpinimas	Vertinimo lygis				
			Labai geras	Geras	Patenkinamas	Nepatenkinamas	Blogas
<i>Pelningumo rodikliai</i>							
1.	Grynasis pelningumas	GPP	>25	>10	<10	<5	Neigiamas
2.	Bendrasis pelningumas	BPP	>35	>15	<15	<7	Neigiamas
3.	Veiklos pelningumas	VP	Kuo didesnis, tuo geriau				Neigiamas
4.	Turto pelningumas	TP	>20	>15	>8	<8	Neigiamas
5.	Ilgalaikio turto pelningumas	ITP	Kuo didesnis, tuo geriau				
6.	Trumpalaikio turto pelningumas	TtTP	Kuo didesnis, tuo geriau				
7.	Nuosavo kapitalo pelningumas	NKP	>30	>20	>10	<10	Neigiamas
8.	Akcinio kapitalo pelningumas	AKP	Kuo didesnis, tuo geriau				
9.	Pastovaus kapitalo pelningumas	PKP	Kuo didesnis, tuo geriau				
<i>Mokumas</i>							
10.	Bendras skolos rodiklis	BSR	<30	<50	<70	>70	>100
11.	Finansinės priklausomybės koeficientas	FPK	<30	70	70	>70	100
12.	Finansinis svertas	FS					
13.	Ilgalaikių skolų koeficientas	ISK	30	>20	>10	<10	<1
14.	Ilgalaikių skolų apsidraudimo koeficientas	ISAK					
15.	Einamojo likvidumo koeficientas	ELK	>2	>1,5	>1,2	<1,2	<1
16.	Kritinio likvidumo koeficientas	KLK	1,5	>1,2	>1	<1	<0,5
17.	Grynasis apyvartinis kapitalas	GAK	Teigiamas dydis. Kuo didesnis, tuo geriau				
18.	Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	GAKK	Kuo didesnis, tuo geriau				
<i>Veiklos efektyvumo</i>							
19.	Savikainos lygis	SL	Kuo mažesnis, tuo geriau				
20.	Administracinių išlaidų lygis	AIL	Kuo mažesnis, tuo geriau				
21.	Apyvartinio kapitalo apyvartumas	AKA	Kuo didesnis, tuo geriau				
22.	Turto apyvartumas	TA	>2	>1	1	<1	
23.	Ilgalaikio turto apyvartumas	ITA	>1,5	>1	1	<1	
24.	Trumpalaikio turto apyvartumas	TtTA	Kuo didesnis, tuo geriau				
25.	Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas, dienomis	DĮA	Kuo didesnis, tuo geriau				
26.	Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas	KĮA	Kuo didesnis, tuo geriau				
27.	Atsargų apyvartumas	AA	Kuo didesnis, tuo geriau				

Šaltinis: sudaryta autorės, pagal statistikos departamento sudarytą metodiką.

Naudoti finansinės veiklos santykiniai rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Formulė	Apibūdinimas
<i>Pelningumas</i>			
1.	Grynasis pelningumas	Grynasis pelnas / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas
2.	Bendrasis pelningumas	Bendrasis pelnas / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo įmonės sugebėjimą parduoti savo pagamintą produkciją
3.	Veiklos pelningumas	Veiklos pelnas / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo įmonės vadovų sugebėjimus kontroliuoti sąnaudas ir uždirbti pelną
4.	Turto pelningumas	Grynasis pelnas / Turtas	Rodiklis rodo, kiek litų grynojo pelno tenka vienam turto litui
5.	Ilgalaikio turto pelningumas	Grynasis pelnas / Ilgalaikis turtas	Rodiklis rodo ilgalaikio turto naudojimo efektyvumą
6.	Trumpalaikio turto pelningumas	Grynasis pelnas / Trumpalaikis turtas	Rodiklis rodo trumpalaikio turto naudojimo efektyvumą
7.	Nuosavo kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / Nuosavas kapitalas	Rodiklis rodo, nuosavo kapitalo sukurtą pelną ir vadovų darbo efektyvumą naudojant investuotą kapitalą
8.	Akcinio kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / Akcinis kapitalas	Rodiklis rodo, kiek šmonė gavo grynojo pelno kiekvienam akcininkų investicijų litui
9.	Pastovaus kapitalo pelningumas	Grynasis pelnas / (Nuosavas kapitalas + Ilgalaikiai įsipareigojimai)	Rodiklis rodo įmonės funkcionavimo galimybes ir plėtros lygį
<i>Mokumas</i>			
10.	Bendras skolos rodiklis	Visi įsipareigojimai / Turtas	Rodiklis rodo, kokia dalis skolintų lėšų panaudojama sudarant įmonės turtą
11.	Finansines priklausomybės koeficientas	Turtas / Nuosavas kapitalas	Rodiklis rodo, kokia turto dalis tenka nuosavų lėšų šaltinių vienam litui
12.	Finansinis svertas	Visi įsipareigojimai / Nuosavas kapitalas	Rodiklis rodo, skolinto kapitalo naudojimo lygį įmonės veiklai garantuoti
13.	Ilgalaikių skolų koeficientas	Ilgalaikiai įsipareigojimai / Turtas	Rodiklis rodo, kokią įmonės turto dalį sudaro ilgalaikės skolos
14.	Ilgalaikių skolų apsidraudimo koeficientas	Ilgalaikis turtas / Ilgalaikiai įsipareigojimai	Rodiklis rodo ilgalaikių įsipareigojimų apdraustumo turimu turto lygį, t.y. kiek kartų ilgalaikio turto vertės pakaks apmokėti ilgalaikiams įsipareigojimams
15.	Einamojo likvidumo koeficientas	Trumpalaikis turtas / Trumpalaikiai įsipareigojimai	Rodiklis rodo įmonės sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis įvykdyti trumpalaikius įsipareigojimus
16.	Kritinio likvidumo koeficientas	(Trumpalaikis turtas - atsargos) / Trumpalaikiai įsipareigojimai	Rodiklis rodo, kiek vienam litui trumpalaikių įsipareigojimų įmonė turi turto, kurį gali greitai parduoti
17.	Grynasis apyvartinis kapitalas	Trumpalaikis turtas - Trumpalaikiai įsipareigojimai	Rodo, koks yra apyvartinio kapitalo dydis
18.	Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	Grynasis apyvartinis kapitalas / Turtas	Rodiklis rodo, kokią viso turto dalį sudaro apyvartinis kapitalas

<i>Veiklos efektyvumas</i>			
19.	Savikainos lygis	Pardavimo savikaina / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo įmonės pagrindines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui
20.	Administracinių išlaidų lygis	Administracinės sąnaudos / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo įmonės administracines išlaidas vienam pardavimo pajamų litui
21.	Apyvartinio kapitalo apyvartumas	Pardavimo pajamos / Apyvartinis kapitalas	Rodiklis rodo, kiek apyvartinis kapitalas padaro apyvartų per metus
22.	Turto apyvartumas	Pardavimo pajamos / Turtas	Rodiklis rodo, kaip tinkamai įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti
23.	Ilgalaikio turto apyvartumas	Pardavimo pajamos / Ilgalaikis turtas	Rodiklis rodo ilgalaikio turto apyvartumą kartais
24.	Trumpalaikio turto apyvartumas	Pardavimo pajamos / Trumpalaikis turtas	Rodiklis rodo, kiek pajamų tenka kiekvienam trumpalaikio turto litui.
25.	Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas, kartais	Pardavimo pajamos / Debitorinis įsiskolinimas	Rodiklis rodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese
	Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas, dienomis	Debitorinis įsiskolinimas × 365 / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo debitorinio įsiskolinimo trukmę dienomis
26.	Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas, kartais	Pardavimo pajamos / Kreditorinis įsiskolinimas	Rodiklis rodo, kiek kartų per metus įmonė atiduoda lėšas atsiskaitymų procese
	Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas, dienomis	Kreditorinis įsiskolinimas × 365 / Pardavimo pajamos	Rodiklis rodo kreditorinio įsiskolinimo trukmę dienomis
27.	Atsargų apyvartumas, kartais	Pardavimo savikaina / Atsargos	Rodiklis rodo, kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos, t.y. kiek buvo padaryta apyvartų
	Atsargų apyvartumas, dienomis	Atsargos × 365 / Pardavimo savikaina	Rodiklis rodo, kiek dienų atsargos būna įmonėje

Šaltinis: Mackevičius, J. (2007). Įmonių veiklos analizė. Vilnius: TEV

Skaičiuotų santykinų rodiklių aprašymas

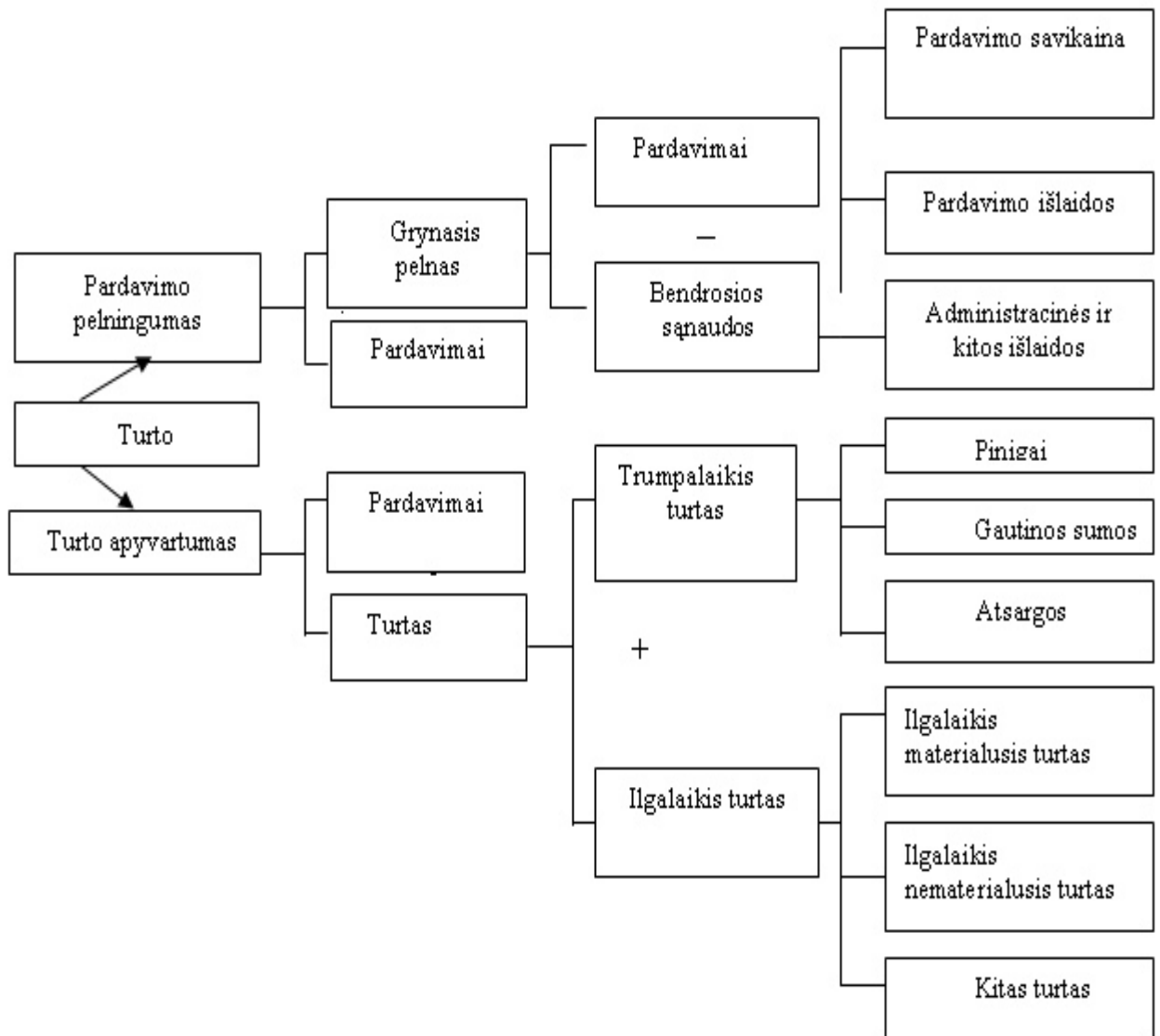
<i>Pelningumas</i>	
Grynasis pelningumas	Grynasis pelningumas rodo, kokią pardavimo pajamų dalį sudaro grynasis pelnas. Išsivysčiusios rinkos sąlygomis šis rodiklis svyruoja nuo 10 iki 25 procentų (Žvinklys, Vabalas, 2006). Mackevičius, (2005) teigia, kad grynasis pardavimų pelningumas rodo, tikrąjį pardavimo pelningumą įvertinus visas pajamas ir išlaidas, tiksliau – šis rodiklis rodo, kiek grynojo pelno tenka kiekvienam pardavimo litui po visų išlaidų. Analizuojant įmonės grynąjį pardavimo pelningumą, daugiausiai dėmesio reikia skirti jo dinamikai tirti. Jei pastebima šio rodiklio mažėjimo tendencija – tai yra rimtas įspėjimas, jog prekių (paslaugų) konkurencingumas mažėja ir reikalingos naujovės, ir veiksmingesni verslo sprendimai.
Bendras pelningumas	Pasak, Mackevičiaus, Molienės, Poškaitės (2008), vienas iš svarbiausių rodiklių yra bendrasis pardavimo pelningumo rodiklis. Nuo jo lygio ir pokyčių priklauso įmonės konkurencingumas, veiklos tęstinumas ir plėtros galimybės. Tuo tarpu Poškaitė ir Novikovas (2006) teigia, kad vienas iš pagrindinių bendrojo pelningumo pranašumų yra tas, kad jis geriausiai parodo įmonės atliekamų prekių paskirstymo (perpardavimo) funkcijų kompleksiskumą (kuo daugiau funkcijų atliekama ir kuo jos sudėtingesnės, tuo įmonės bendrasis pelningumas didesnis). Pasak, Mackevičiaus (2005), bendras pardavimo pelningumas parodo įmonių sugebėjimą uždirbti pelną iš pagrindinės veiklos, t.y. kokia dalis bendrojo pelno tenka vienai daliai pardavimo ir paslaugų.
Veiklos pelningumas	Veiklos pelningumas (arba veiklos pelno marža) parodo, kiek procentų (arba litų) veiklos pelno uždirba vienas pardavimo pajamų litas, t.y. jis parodo įmonės tipinės veiklos, neatsižvelgiant į finansinę ir investicinę veiklą, efektyvumą. Tipinė veikla apima ūkinės operacijas, susijusias su veikla, iš kurios įmonė keletą atskaitinių laikotarpių gauna daugiausia pajamų ir kurią įmonė laiko pagrindine. Kuo didesnė (tipinės) veiklos pelno suma uždirbama kiekvienam pardavimo pajamų litui, tuo geriau valdomas pardavimo pajamų, pardavimo savikainos bei veiklos sąnaudų lygis, tuo didesnis įmonės (tipinės) veiklos pelningumas (Vilniaus vertybinių popierių birža).
Turto pelningumas	Mackevičius ir Poškaitė, (1998) teigia, kad turto pelningumo rodiklio apskaičiavimo metodika labiausiai priklauso nuo analizės tikslo ir subjekto. Vidinės analizės tikslas yra parodyti gamybos vadovų sugebėjimą efektyviai valdyti turtą ir garantuoti pelningą veiklą, t.y. pasiekti, kad kiekvienam litui arba kitam piniginiam vienetui tektų kuo daugiau pelno.
Ilgalaikio turto pelningumas	Parodo, kiek pelno uždirba 1 litas ilgalaikio turto. Ilgalaikio turto suma mažėja dėl priskaičiuoto nusidėvėjimo, todėl reiktų šio rodiklio skaičiavimus atlikti pagal realią rinkos ilgalaikio turto vertę.
Trumpalaikio turto pelningumas	Rodo, kiek pelno per metus uždirba 1 litas trumpalaikio turto. Trumpalaikis turtas svyruoja, o šis rodiklis skaičiuojamas pagal konkrečias ataskaitas.
Nuosavo kapitalo pelningumas	Žvinklys, Vabalas (2006) teigia, kad nuosavo kapitalo pelningumas įvertina bendrą įmonės veiklos efektyvumą naudojant akcinį kapitalą, kurį akcininkai investavo į tą įmonę. Šis rodiklis rodo įmonės vadovavimo kokybę ir investuoto į šią įmonę kapitalo atsiperkamumo spartą. Rodiklio dydį galima lyginti su alternatyviais kapitalo investavimo būdais gaunamos naudos dydžiu, ir akcininkai, turintys akcijų toje įmonėje, gali spręsti, ar verta nepaskirstytąjį pelną reinvestuoti, ar geriau pasirinkti kitą investavimo galimybę.
Akcinio kapitalo pelningumas	Akcinio kapitalo pelningumo rodiklis parodo, kaip efektyviai panaudotas akcininkų investuotas kapitalas, t.y. kiek pelno uždirbo 1 investuotas litas.
Pastovaus kapitalo pelningumas	Pastovaus kapitalo pelningumo rodiklis tai pastovaus kapitalo panaudojimo efektyvumo matas. Padeda nustatyti ar efektyviai skolinamasi, manoma, kad jis turi būti didesnis nei skolinimosi palūkanos. Šis rodiklis varbus investuotojams ir savininkams.
<i>Mokumas</i>	
Bendras skolos rodiklis	Bendras skolos koeficientas dažnai dar vadinamas bendru skolos rodikliu. Kuo mažesnis šis rodiklis, tuo geresnė įmonių finansinė būklė. Jis rodo, kokia dalis skolintų, t.y. svetimų lėšų,

	panaudojama formuojant įmonės turtą. Kreditorių nuomone, šis santykis turi būti mažas norint apsaugoti juos nuo rizikos gauti nuostolius įmonės bankroto atveju. Savininkai linkę gauti didesnę šį rodiklį, kad turėtų naudą, t.y. pelną, iš gautų kreditų (Poškaitė, Mackevičius, 1998). Pasak, Mackevičiaus, (2005) analizuojant įsiskolinimo koeficientą, svarbu ne tik jį skaičiuoti, bet ir įvertinti jo susidarymo priežastis, apsvarstyti galimybes grąžinti skolą. Be to, svarbu tirti įsipareigojimų struktūrą, nustatant, kokią dalį sudaro ilgalaikiai ir trumpalaikiai įsipareigojimai.
Finansinės priklausomybės koeficientas	Finansinės priklausomybės koeficientas rodo, kiek kartų įmonės turtas viršija jos nuosavą kapitalą. Tai finansų struktūros rodiklis. Aukštesnis finansinės priklausomybės koeficientas padidina nuosavo kapitalo grąžą.
Finansinis svertas	Šis rodiklis gali būti vadinamas ir finansinės rizikos rodikliu: kuo didesnė skaitinė rodiklio reikšmė, tuo didesnė rizika, nes bankroto atveju su kreditoriais reikės atsiskaityti anksčiau, negu su savininkais. Įmonių vadovai turi nuolat atsiminti, kad paskolintas lėšas reikia grąžinti ir už jas reikia mokėti palūkanas, kad nuolatinis įsiskolinimas – viena iš bankroto sąlygų. Tačiau būtina pabrėžti, kad normalus įsiskolinimas iš tikrųjų padeda išsaugoti skolinto ir nuosavo kapitalo pusiausvyrą, ir gauti tam tikrą pelną (J. Mackevičius, 2005).
Ilgalaikių skolų koeficientas	Ilgalaikių skolų koeficientas parodo, kokia dalis turto finansuojama iš ilgalaikių skolų. Mackevičius, Poškaitė ir Villis (2011) nurodo, kad jei ilgalaikės skolos didina įmonės turtą, tai rizika, kad trumpalaikės skolos bus negrąžintos, mažėja.
Ilgalaikių skolų apsidraudimo koeficientas	Ilgalaikių skolų apsidraudimo koeficientas atskleidžia ilgalaikių įsipareigojimų apsidraudimo turimu turtu laipsnį, t.y. kiek kartų ilgalaikio turto vertės užteks apmokėti ilgalaikėms skoloms. Šis rodiklis suteikia naudingos informacijos apie įmones, kurioms gresia bankrotas.
Einamojo likvidumo koeficientas	Bendrojo trumpalaikio mokumo rodiklis kitaip dar vadinamas einamojo likviduko koeficientu padeda nustatyti, kiek trumpalaikis turtas viršija trumpalaikius įsipareigojimus, koku laipsniu trumpalaikių kreditorių teisės yra padengtos turtu, kurį lengva paversti pinigais t.y. parodo įmonės sugebėjimą trumpalaikėmis mokėjimo priemonėmis likviduoti trumpalaikius įsipareigojimus. Einamojo likvidumo koeficientą gali įtakoti sezoniniai svyravimai (Mackevičius, 2005).
Kritinio likvidumo koeficientas	Kritinis likvidumo koeficientas, dar vadinamas skubaus padengimo koeficientu, Vilniaus vertybinių popierių biržos rodiklių skaičiavimo metodikoje teigiama, kad jis parodo įmonės sugebėjimą greitai (skubiai) realizuojamu trumpalaikiu turtu padengti trumpalaikius įsipareigojimus, tam iš trumpalaikio turto yra atimamos atsargos kaip mažai likvidus turtas. Manoma, kad neturėtų būti didelių skirtumų tarp einamojo ir kritinio likvidumo rodiklių.
Grynasis apyvartinis kapitalas	Apyvartinį kapitalą, apskaitoje vadinamą trumpalaikiais aktyvais ar trumpalaikiu turtu, galima apibrėžti kaip turto dalį, kuri, dalyvaudama apyvartos procese, nuolat keičia savo formą: iš piniginės pereina į atsargų formą, po to įgauna nebaigtos gamybos ir gatavos produkcijos pavidalą, o realizavus produkciją vėl sugrįžta į pinigų pavidalą (D. Šleikienė, I. Klimavičienė, 2000). Martinkus, Žilinskas (2001) apyvartinį kapitalą apibrėžia kaip įmonės trumpalaikes apyvartines lėšas, kurios gana greitai pakeičiamos ūkinės veiklos procese. Jos apima žaliavas, medžiagas, nebaigtą gamybą ir gatavų prekių atsargas, skolas ir grynuosius pinigus, trumpalaikius įsipareigojimus. J. Mackevičius ir D. Poškaitė, (1998) išskiria du apyvartinio kapitalo apskaičiavimo būdus: <ul style="list-style-type: none"> ➤ trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumas (jei skirtumas teigiamas, įmonė turi grynąjį apyvartinį kapitalą; jeigu neigiamas - įmonėje yra finansinis deficitas); ➤ skirtumas tarp pastovaus kapitalo ir ilgalaikio turto. Abiem būdais apskaičiuotas rodiklis yra vienodas, tačiau ekonominė rodiklių reikšmė skiriasi, nes akceptuojami skirtingi turto ir nuosavybės elementai. Tačiau akcinių bendrovių apyvartinis kapitalas dažniausiai skaičiuojamas kaip trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumas. Šis skirtumas dar vadinamas likvidžiu kapitalu. Neigiamas dydis gali būti laikomas mokumo rizikos padidėjimu.
Grynojo apyvartinio kapitalo koeficientas	Pasak, Rutkausko, Sūdžiaus, Mackevičiaus (2009), santykinai aukštesnis šio rodiklio dydis rodo esant aukštesnį įmonės likvidumo lygį. Tačiau ypač svarbi šio rodiklio dinamika, nes ji atspindi didėjančią ar mažėjančią tikimybę, kad įmonė bankrutuos. Jei apyvartinio kapitalo koeficientas nuolat mažėja ir artėja prie nulio, galima teigti, kad įmonei gresia bankrotas.

<i>Veiklos efektyvumas</i>	
Savikainos lygis	Pardavimo savikainos vienam pardavimo pajamų litui rodiklis yra reikšmingiausias iš sąnaudų lygio rodiklių, nes iš jo galima spręsti apie įmonės veiklos efektyvumą ir išlaidų kontrolę. Rinkos ekonomikos šalyse, šis rodiklis svyruoja 50 – 90% ribose, t.y. Lietuvoje tai sudarytų 50 – 90 centų vienam pardavimo pajamų litui.
Administracinių išlaidų lygis	Administracinių išlaidų lygis, Mackevičiaus, Poškaitės (1998) nuomone, parodo, kokia administracinių išlaidų dalis panaudojama realizacijos procese. Administracinės išlaidos dažniausiai kinta atvirkščiai proporcingai arba regresyviai pardavimų apimčiai. Administracinių išlaidų lygis neturėtų viršyti 10 – 15% pardavimo pajamų vertės.
Apyvartinio kapitalo apyvartumas	Vilniaus vertybinių popierių biržos rodiklių skaičiavimo metodikoje teigiama, kad apyvartinio kapitalo apyvartumas parodo, kiek pardavimo pajamų uždirba vienas į apyvartinį kapitalą įmonės investuotas litas. Kuo didesnis apyvartumas, tuo daugiau apyvartų per metus padaro šis kapitalas, tuo mažesnės įmonės investicijos į jį ir tuo efektyvesnis jo valdymas. Maža šio rodiklio reikšmė arba mažėjimo tendencija gali reikšti artėjantį apyvartinių lėšų stygių. Ekonomikos augimo laikotarpiu jis rodo papildomas veiklos finansavimo galimybes, tuo tarpu nuosmukio laikotarpiu, sparčiai mažėjant pardavimo pajamoms, jis rodo itin didelę grėsmę įmonės stabilumui ir likvidumui.
Turto apyvartumas	Pasak Mackevičiaus (2005), turto apyvartumas daro didelę įtaką įmonės finansinei būklei. Jis gali būti vertinamas tiek kartais, tiek dienomis. Turto apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus ar kitą analizuojamą laikotarpį turtas perėjo visus apytakos etapus. Šis koeficientas parodo, kaip efektyviai įmonė panaudoja turimą turtą pardavimo procesui garantuoti, t.y. kiek vienas turto litas sukuria pardavimo pajamų.
Ilgalaikio turto apyvartumas	Ilgalaikio turto apyvartumas apibūdina įmonės sugebėjimą panaudoti ilgalaikį turtą. Nustato, kokia pardavimų apimtis tenka kiekvienam ilgalaikių aktyvų piniginiam vienetui (Kvederaitė, 1997). Ilgalaikio turto apyvartumas apskaičiuojamas kartais ir dienomis. Manoma, kad mažas rodiklio kitimas labiau siejamas su pardavimo apimties kitimu, o didelis rodiklio pasikeitimas dažniausiai priklauso nuo ilgalaikio turto vertės pasikeitimo. Kadangi mažą apyvartumą gali lemti ir turimi seni, neveikiantys įrenginiai, ir nauji, didelės balansinės vertės įrenginiai, tikslinga ištirti veiksnius, nulėmusius pokyčius (Mackevičius, 2005).
Trumpalaikio turto apyvartumas	Mackevičius, Poškaitė (1998) nurodo, kad trumpalaikio turto apyvartumas parodo šio turto panaudojimo efektyvumą uždirbant pajamas iš pardavimų, t.y. kiek pajamų tenka vienam trumpalaikio turto litui. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo efektyviau naudojamas trumpalaikis turtas. Jis apskaičiuojamas kaip pardavimo pajamų ir trumpalaikio turto santykis.
Debitorinių įsiskolinimų apyvartumas	Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais ir dienomis parodo įmonės mokėjimų politiką vartotojų atžvilgiu. Debitorinio įsiskolinimo apyvartumas kartais parodo, kiek kartų per metus įmonė surenka savo lėšas atsiskaitymų procese, šis rodiklis apskaičiuotas dienomis – debitorinio įsiskolinimo apyvartumą dienomis. Laisvos rinkos šalyse neišieškoto įsiskolinimo ribos yra 1-2 mėnesiai. Jeigu įsiskolinimas viršija šias ribas atsiranda pavojus kaupti įsiskolinimą. Labai svarbu nustatyti uždelsto įsiskolinimo subjektus ir konkrečias jo sumas (Mackevičius, 2007).
Kreditorinių įsiskolinimų apyvartumas	Kreditorinio įsiskolinimo rodiklis, kaip teigia Mackevičius, Poškaitė (1998), parodo, per kiek laiko vidutiniškai įmonė atsiskaito su kreditoriais arba kiek kartų atnaujinamas įsiskolinimas. Kreditorinio įsiskolinimo rodiklis skaičiuojamas dienomis parodo įmonės atsiskaitymo su tiekėjais efektyvumą. Jo analizę apjungus su debitorinio įsiskolinimo apyvartumo dienomis rodiklio analize išskiriamos tam tikros tendencijos bei vieno ir kito rodiklio kitimo priežastys.
Atsargų apyvartumas	Reminantis, Mackevičiumi (2007), ypač svarbu skaičiuoti ir vertinti atsargų apyvartumą. Šis rodiklis parodo, kiek kartų per metus buvo atnaujintos atsargos, t.y. kiek buvo padaryta apyvartų. Dar informatyvesnis yra atsargų apyvartumo dienomis rodiklis, kuris parodo, per kiek dienų yra atnaujinamos atsargos norint parduoti numatytą produkcijos kiekį, taip pat parodo ir mažiausias atsargas, kurių reikia veiklai vykdyti. Didelis apyvartumo dienomis rodiklis dažniausiai būna tada, kai parduodama produkcija turi didelę paklausą, kai gerai organizuotas pardavimo procesas, palankios rinkos sąlygos ir pan. Dažniausiai mažą atsargų apyvartumą lemia bloga tiekimo būklė ir neparengta atsargų valdymo politika.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis įvairių autorių darbais.

Turto pelningumo piramidinė analizė

Šaltinis: Bersntein, L. (1993). Financial statement analysis. Boston: Irwin.

AB „Dvarčionių keramika“ darbuotojų skaičiai ir lyginamieji svoriai

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Darbuotojų sk.	303	285	297	175	165	153
Vadovų sk.	27	23	23	11	10	10
Specialistų sk.	127	97	92	74	70	58
Darbininkų sk.	149	165	182	90	85	85
Kt. darbuotojai	154	120	115	85	80	68
Darbininkų lyginamasis svoris	49,17	57,89	61,28	51,43	51,52	55,56
Kitų darbuotojų lyginamasis svoris	50,83	42,11	38,72	48,57	48,48	44,44
Specialistų lyginamasis svoris	41,91	34,04	30,98	42,29	42,42	37,91
Vadovų lyginamasis svoris	8,91	8,07	7,74	6,29	6,06	6,54

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Darbuotojų užmokestis, pagaminta produkcija ir darbo trukmė

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Metinis visų darbininkų darbo užmokestis	3109	4266	3952	2799	1923	1805
Vidutinis metinis vieno darbininko darbo užmokestis	20,866	25,855	21,714	31,100	22,624	21,235
Vidutinis mėnesinis vieno darbininko darbo užmokestis	1,739	2,155	1,810	2,592	1,885	1,770
Darbo dienų sk.	247	248	249	253	254	253
Darbo valandų sk.	1970	1977	1984	2018	2025	2017
Vidutinė vienos darbo dienos trukmė	7,98	7,97	7,97	7,98	7,97	7,97
Pagaminta produkcija, tūkst. m ²	2302	2247	2849	874	1044	1199

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis.

Darbininkų lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdirbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdirbio pasikeitimui

	Darbininkų lyginamasis svoris (L_{dn}), %	Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2007 metais	Darbininkų lyginamasis svoris (L_{dn}), %	Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2008 metais	Darbininkų lyginamasis svoris (L_{dn}), %	Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2009 metais	Darbininkų lyginamasis svoris (L_{dn}), %	Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2010 metais	Darbininkų lyginamasis svoris (L_{dn}), %	Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdirbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2011 metais
Praėję metai	49,17	382,034	187,846	-	57,89	421,024	243,731	-	61,28	395,747	242,514	-	51,43	493,111	253,607	-	51,52	302,341	155,766	-
Darbininkų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje pokytis (ΔL_{dn})	57,89	382,034	221,159	33,313	61,28	421,024	258,004	14,273	51,43	395,747	203,533	-38,981	51,52	493,111	254,051	0,444	55,56	302,341	167,981	12,215
Vidutinio metinio vieno darbininko išdirbio pokytis (ΔI_{dnm})	57,89	421,024	243,731	22,572	61,28	395,747	242,514	-15,490	51,43	493,111	253,607	50,074	51,52	302,341	155,766	-98,285	55,56	295,612	164,242	-3,739
Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2007 metais				55,885	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas (ΔI_{dnm}) dėl abiejų veiksnių įtakos			-1,217	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2009 metais			11,093	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas (ΔI_{dnm}) dėl abiejų veiksnių įtakos			-97,841	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdirbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2011 metais			8,476

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir Gronsku (2006).

Negamybos darbuotojo lyginamojo svorio ir vidutinio metinio jo išdarbio pokyčių įtaka bendram vieno darbuotojo vidutiniam metiniui išdarbio pasikeitimui

	Negamybos darbuotojų lyginamasis svoris (L_{dd}), %	Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdarbis (I_{ddm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdarbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2007 metais	Negamybos darbuotojų lyginamasis svoris (L_{dd}), %	Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdarbis (I_{ddm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdarbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2008 metais	Negamybos darbuotojų lyginamasis svoris (L_{dd}), %	Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdarbis (I_{ddm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdarbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2009 metais	Negamybos darbuotojų lyginamasis svoris (L_{dd}), %	Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdarbis (I_{ddm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdarbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2010 metais	Negamybos darbuotojų lyginamasis svoris (L_{dd}), %	Vidutinis metinis vieno negamybos darbuotojo išdarbis (I_{ddm}), Tūkst. Lt	Vidutinis metinis vieno darbuotojo išdarbis (I_{dbm}), Tūkst. Lt	Veiksnių įtaka, Tūkst. Lt 2011 metais
Praeję metai	50,83	369,630	187,883	-	42,11	578,908	243,778	-	38,72	626,313	242,508	-	48,57	522,118	253,593	-	48,48	321,238	155,736	-
Negamybos darbuotojų lyginamojo svorio visų darbuotojų skaičiuje pokytis (ΔL_{dd})	42,11	369,630	155,651	-32,232	38,72	578,908	224,153	-19,625	48,57	626,313	304,200	61,692	48,48	522,118	253,123	-0,470	44,44	321,238	142,758	-12,978
Vidutinio metinio vieno negamybos darbuotojo išdarbio pokytis (ΔI_{ddm})	42,11	578,908	243,778	88,127	38,72	626,313	242,508	18,355	48,57	522,118	253,593	-50,608	48,48	321,238	155,736	-97,387	44,44	369,515	164,212	21,454
Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdarbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2007 metais				55,895	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdarbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2008 metais			-1,270	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdarbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2009 metais			11,084	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdarbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2010 metais			-97,857	Bendras vieno darbuotojo vidutinio metinio išdarbio pasikeitimas (ΔI_{dbm}) dėl abiejų veiksnių įtakos 2011 metais			8,476

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir Gronsku (2006).

Darbininkų skaičiaus ir darbo našumo įtaka produkcijos apimčiai ir darbo užmokesčio išlaidoms

Rodikliai	2006	2007	Nukrypimai		2008	Nukrypimai		2009	Nukrypimai		2010	Nukrypimai		2011	Nukrypimai	
			(+/-)	%		(+/-)	%		(+/-)	%		(+/-)	%		(+/-)	%
Bendroji produkcija (Q), tūkst. Lt	56923	69469	12546	22,040	72026	2557	3,681	44380	-27646	-38,383	25699	-18681	-42,093	25127	-572	-2,226
Darbininkų skaičius (D) žmonėmis	149	165	16	10,738	182	17	10,303	90	-92	-50,549	85	-5	-5,556	85	0	0,000
Vidutinis metinis vieno darbininko išdirbis (I_{dnm}) tūkst. Lt	382,034	421,024	38,991	10,206	395,747	-25,277	-6,004	493,111	97,364	24,603	302,341	-190,770	-38,687	295,612	-6,729	-2,226
4. Vidutinis metinis vieno darbininko darbo užmokestis (DU_v), Lt	20,866	25,855	4,989	23,909	21,714	-4,140	-16,014	31,100	9,386	43,224	22,624	-8,476	-27,256	21,235	-1,388	-6,136
5. Darbininkų metinės darbo užmokesčio išlaidos (DUI), tūkst. Lt	3109,000	4266,000	1157,000	37,215	3952,000	-314,000	-7,361	2799,000	-1153,000	-29,175	1923,000	-876,000	-31,297	1805,000	-118,000	-6,136

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir V. Gronsku (2006).

Absoliutinis darbo užmokesčio fondo pokytis dėl darbininkų skaičiaus pasikeitimo

	2007	2008	2009	2010	2011
Darbininkų skaičiaus pasikeitimas (ΔD)	333,852	439,527	-1997,714	-155,500	0,000
Vidutinio metinio vieno darbininko darbo užmokesčio pasikeitimas (ΔDU_v)	823,148	-753,527	844,714	-720,500	-118,000
Abiejų veiksnių įtaka bendram darbininkų darbo užmokesčio fondo pasikeitimui	1157,000	-314,000	-1153,000	-876,000	-118,000

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ apskaitos duomenimis ir V. Gronsku (2006).

AB „Dvarčionių keramika“ parduotos produkcijos savikainos, darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų ir pardavimų sąnaudų dinamika 2006 – 2011 metais

	Parduotos produkcijos savikaina, tūkst. Lt (Y)	Darbininkų darbo užmokesčio sąnaudos tūkst. Lt (X₁)	Pardavimų sąnaudos, tūkst. Lt (X₂)
2006	41370	3109	7767
2007	52307	4266	10599
2008	54647	3952	11024
2009	34422	2799	7295
2010	20709	1923	5557
2011	20773	1805	5574

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Parduotos produkcijos savikainos ir pasirinktų kintamųjų regresinių lygčių koeficientų reikšmės

	Parduotos produkcijos savikainos ir darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų koef.	Parduotos produkcijos savikainos ir pardavimų sąnaudų koef.
b	0,0675	0,1575
a	454,53	2082,2

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

AB „Dvarčionių keramika“ pardavimų pajamų, darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų, pardavimų sąnaudų ir parduotos produkcijos savikainos dinamika

	Pardavimų pajamos, tūkst. Lt (Y)	Darbininkų darbo užmokesčio sąnaudos tūkst. Lt (X₁)	Pardavimų sąnaudos, tūkst. Lt (X₂)	Parduotos produkcijos savikaina, tūkst. Lt (X₃)
2006	56926	3109	7767	41370
2007	69469	4266	10599	52307
2008	72026	3952	11024	54647
2009	44380	2799	7295	34422
2010	25699	1923	5557	20709
2011	25127	1805	5574	20773

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

18 Priedas

Pardavimų pajamų ir pasirinktų kintamųjų regresinių lygčių koeficientų reikšmės

	Pardavimų pajamų ir darbininkų darbo užmokesčio sąnaudų koef.	Pardavimų pajamų ir pardavimų sąnaudų koef.	Pardavimų pajamų ir parduotos produkcijos savikainos koef.
b	0,0481	0,1114	0,7144
a	621,52	2517,9	2407,9

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

19 Priedas

Parduotos produkcijos savikainos lygio prognozavimas 2012 – 2013 metams

	Metų Eil. nr. t	Parduotos produkcijos savikainos lygis, % (Y)	t*t	y*y	y*t	Prognozuojamas parduotos produkcijos savikainos lygis, % (Z ₁)
2006	1	72,68	1	5282,3824	72,68	72,62
2007	2	75,3	4	5670,09	150,6	74,55
2008	3	75,87	9	5756,2569	227,61	76,48
2009	4	77,56	16	6015,5536	310,24	78,41
2010	5	80,58	25	6493,1364	402,9	80,34
2011	6	82,67	36	6834,3289	496,02	82,26
Suma	21	464,66	91	36051,7482	1660,05	464,658
2012	7					84,19
2013	8					86,12

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

20 Priedas

Parduotos produkcijos savikainos lygio prognozuojamo laikotarpio pasikliautiniai intervalai

Metai	φ	Prognozuojamų metų Eil. nr.	Prognozė (vidutinė) reikšmė, %	Standartinė regresijos paklaida	Standartinė prognozės paklaida	Tikimybė, %	Pasikliautiniai intervalai	
							Apatinė riba	Viršutinė riba
2012	1	7	84,191	1,23	1,89	95	80,40	87,98
2013	2	8	86,119		2,07	95	81,99	90,25

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

21 Priedas

Pardavimų sąnaudų lygio prognozavimas 2012 – 2013 metams

	Metų Eil. nr. t	Pardavimų sąnaudų lygis, % (Y)	t*t	y*y	y*t	Prognozuojamas pardavimų sąnaudų lygis, % (Z ₂)
2006	1	13,64	1	186,0496	13,64	12,91
2007	2	15,26	4	232,8676	30,52	14,71
2008	3	15,31	9	234,3961	45,93	16,51
2009	4	16,44	16	270,2736	65,76	18,31
2010	5	21,62	25	467,4244	108,1	20,10
2011	6	22,18	36	491,9524	133,08	21,90
Suma	21	104,45	91	1882,9637	397,03	104,4474
2012	7					23,70
2013	8					25,50

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB „Dvarčionių keramika“ atskaitomybe.

Pardavimų sąnaudų prognozuojamo laikotarpio pasikliautiniai intervalai

Metai	φ	Prognozuojamų metų Eil. nr.	Prognozinė (vidutinė) reikšmė, %	Standartinė regresijos paklaida	Standartinė prognozės paklaida	Tikimybė, %	Pasikliautiniai intervalai	
							Apatinė riba	Viršutinė riba
2012	1	7	23,70	1,43	2,20	95	19,29	28,10
2013	2	8	25,50		2,40	95	20,69	30,30

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” atskaitomybe.

Prognozuojamų 2012 metų veiklos pesimistinio ir optimistinio variantų rezultatai

	2011	<i>Pesimistinis</i>	%	<i>Optimistinis</i>	%
<i>Bendrasis pelnas</i>	4354	2891,64	14,78	8896,31	28,11
<i>Veiklos pelnas</i>	-4286	-3626,13	-18,54	19,57	0,06
<i>Pardavimų sąnaudos</i>	5574	4987,54	25,50	5661,3	17,89
<i>Veiklos sąnaudos</i>	9050	6517,77	33,32	8876,73	28,05
<i>Pardavimų pajamos</i>	25127	19558,98	-22,16	31646,8	25,95
<i>Pardavimų savikaina</i>	20773	16667,34	85,22	22750,4	71,89

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis AB “Dvarčionių keramika” atskaitomybe.